

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Úskalí (ne)ratifikace Římského statutu a legitimita
Mezinárodního trestního soudu**

Bc. Pavel Bacík

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program: Politologie

Studijní obor: Mezinárodní vztahy

Diplomová Práce

Úskalí (ne)ratifikace Římského statutu a legitimita Mezinárodního trestního soudu

Bc. Pavel Bacík

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Úskalí (ne)ratifikace Římského statutu a legitimita Mezinárodního trestního soudu“ zpracoval samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Plzni dne

.....

Poděkování:

Rád bych poděkoval panu PhDr. Mgr. Jurkovi za jeho rady týkající se diplomové práce a její struktury a také za to, že byl ochoten její vedení v tak krátkém čase přijmout.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	1
2.	POJMY MEZINÁRODNÍ PRÁVO TRESTNÍ A ZLOČINY DLE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA.....	7
2.1.	MEZINÁRODNÍ PRÁVO TRESTNÍ.....	7
2.2.	ZLOČINY DLE MEZINÁRODNÍHO PRÁVA	10
3.	RANÉ POČÁTKY MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ	13
3.1.	OBDOBÍ PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE A VÝVOJ MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ JUSTICE.....	20
3.1.1	<i>Období po druhé světové válce:.....</i>	<i>21</i>
3.1.2	<i>Kodex zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva:</i>	<i>22</i>
4.	OBDOBÍ PO STUDENÉ VÁLCE A RENESANCE MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍ JUSTICE.....	24
4.1.	AD HOC TRIBUNÁLY	27
4.1.1	<i>International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY).....</i>	<i>30</i>
4.1.1.1	Jurisdikce ICTY	31
4.1.1.2	Jurisdikce <i>ratione materiae</i> :	32
4.1.1.3	Jurisdikce <i>ratione personae</i>	35
4.1.1.4	Jurisdikce <i>Ratione loci</i> a <i>ratione temporis</i>	36
4.1.1.5	Postavení tribunálu vůči národním soudům	37
4.1.1.6	Případ Tadić	37
4.1.2	<i>International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR).....</i>	<i>39</i>
4.1.2.1	Srovnání ICTY a ICTR	41
4.1.2.2	Jurisdikce <i>ratione personae</i> , <i>ratione loci</i> a <i>ratione temporis</i>	42
4.1.3	<i>Hybridní soudní tělesa Sierra Leone a Východní Timor</i>	<i>44</i>
4.1.3.1	Special Court for Sierra Leone (SCSL).....	44
4.1.3.2	<i>Ratione personae</i> , <i>ratione loci</i> a <i>ratione temporis</i> :	47
4.1.4	<i>Ostatní trestní tribunály:.....</i>	<i>48</i>
4.1.4.1	Zvláštní soudy pro Východní Timor.....	49
4.2.	SHRNUTÍ KAPITOLY.....	51
5.	CESTA K ŘÍMSKÉ KONFERENCI A PRÁCE NA NÁVRHU STATUTU	52
5.1.	KOMISE PRO MEZINÁRODNÍ PRÁVO A NÁVRH STATUTU 1990-1994.....	52
5.2.	CESTA DO ŘÍMA 1994-1998	56
5.2.1	<i>Ad Hoc výbor (Ad Hoc Committee - AHCom)</i>	<i>57</i>
5.3.	PŘÍPRAVNÝ VÝBOR (PREPARATORY COMMITTEE PREPCOM)	60
5.3.1	<i>Zupthenský návrh z roku 1998.....</i>	<i>63</i>
5.3.2	<i>Účastníci PrepCom</i>	<i>63</i>
5.3.3	<i>Výsledky vyjednávání na půdě PrepCom.....</i>	<i>65</i>
6.	ŘÍMSKÁ KONFERENCE.....	67

6.1.	STRUKTURA DIPLOMATICKÉ KONFERENCE	68
6.2.	KOALICE A AKTÉŘI NA DIPLOMATICKÉ KONFERENCI.....	71
6.3.	PRŮBĚH ŘÍMSKÉ KONFERENCE.....	78
6.3.1	<i>Otázka jurisdikce - složité vyjednávání</i>	<i>86</i>
6.4.	RATIFIKACE STATUTU A VSTOUPENÍ V ÚČINNOST	89
7.	MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD A JEHO CHARAKTERISTIKA:	92
7.1.	JURISDIKCE RATIONE MATERIAE:	92
7.1.1	<i>Zločin genocidy</i>	<i>93</i>
7.1.2	<i>Zločiny proti lidskosti</i>	<i>94</i>
7.1.3	<i>Válečné zločiny.....</i>	<i>95</i>
7.1.4	<i>Agrese</i>	<i>96</i>
7.2.	JURISDIKCE RATIONE TEMPORIS:	101
7.3.	JURISDIKCE RATIONE LOCI:	101
7.4.	JURISDIKCE RATIONE PERSONAE:	102
7.5.	SLOŽENÍ A ORGANIZACE SOUDU:	102
7.6.	FINANCOVÁNÍ SOUDU.....	104
7.7.	VZTAH MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU A OSN:	105
8.	ARGUMENTY ODPŮRCŮ A PŘÍZNIVCŮ SOUDU:.....	108
8.1.	ARGUMENTY ODPŮRCŮ:	108
8.1.1	<i>Mezinárodní trestní soud jako omezení suverenity státu</i>	<i>109</i>
8.1.2	<i>Otázka postavení a pravomocí prokurátora</i>	<i>110</i>
8.1.3	<i>Další argumenty.....</i>	<i>111</i>
8.1.4	<i>Jurisdikce vůči občanům třetích států a nerovnost mezi smluvními a nesmluvními státy:</i>	<i>112</i>
8.1.5	<i>Financování, neefektivita a pomalé tempo jednání:.....</i>	<i>113</i>
8.1.6	<i>Další kritika odpůrců Římského statutu:</i>	<i>116</i>
8.2.	ARGUMENTY ZASTÁNCŮ MTS:.....	117
8.2.1	<i>Univerzalita soudu</i>	<i>118</i>
9.	ZÁVĚR	123
10.	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	126

1. Úvod

Dvacáté století bývá někdy z hlediska historie označováno, jako „krvavé století“ Během něj v důsledku ozbrojených konfliktů zahynulo podle některých údajů více jak 170 milionů obyvatel této planety. Ve výpočtech prováděných v rámci výzkumů pro *Human Development Report 2005* bylo zjištěno, že ve dvacátém století zemřelo v důsledku ozbrojených konfliktů celkem 4,35% obyvatel celkové světové populace. Jen pro srovnání v 19. století došlo v důsledku ozbrojených konfliktů k úmrtí 1,65% světové populace.¹

Minulé století zažilo dvě totální války, pro které se vžilo označení 1. a 2. světová válka. Během těchto světových válek dochází poprvé k použití biologických zbraní a především zbraní hromadného ničení. Druhou světovou válku ukončilo až použití té nejničivější zbraně, jakou kdy lidstvo sestrojilo, tedy první atomové bomby shozené na Hirošimu a Nagasaki. Poté následovala několik desítek let trvající Studená válka doprovázená množstvím regionálních ozbrojených konfliktů. Po Studené válce a prvotní euforii ze skončení dlouholetého bipolárního konfliktu nastává období, kdy se rozhořelo velké množství občanských válek, které nám opět připomněly, jak dokážou být lidé vůči sobě navzájem krutí a bezcitní.

Během tohoto století, stejně jako lidstvo dokázalo vyvinout vynálezy, které nám pomáhají léčit původně neléčitelné nemoci a pomáhají nám ve všech dalších oblastech života, tak stejným způsobem bylo lidstvo v tomto období schopné zdokonalit i způsob zabíjení. Připomeňme si systematické vyhlazování židovského

¹ Viz Human Development Report 2005 dostupné také na: <http://democraticpeace.wordpress.com/2009/01/27/why-the-20th-century-was-the-bloodiest-of-all/>, 22. 4. 2013 srovnej s Krejčí, O.: 2007. *Mezinárodní politika*. Ekopress: Praha. s. 146-147.

obyvatelstva nacistickým Německem za 2. světové války, nebo genocidy během ozbrojeného konfliktu v bývalé Jugoslávii, či během občanské války v africké Rwandě. Nejhorší ovšem je, že ve většině případů nikdy nedošlo k potrestání skutečných viníků těchto zločinů.

Na tuto skutečnost reagovalo také mezinárodní společenství, které se postupně nespokojilo jen s formulací zákazu určitého jednání, ale jeho porušení kvalifikovalo jako zločiny a jako takové spojilo s trestní sankcí a trestáním konkrétních pachatelů. Koncepce trestní odpovědnosti pachatelů zločinů dle mezinárodního práva se prosazoval sice obtížně a zdlouhavě, ale tento proces nakonec vyvrcholil výrazným úspěchem, za který lze považovat kromě zřízení jednotlivých tribunálů, především zřízení prvního stálého mezinárodního trestního soudu. Tato událost se stala vyvrcholením pokusů o vytvoření mezinárodního trestního soudnictví.

Jako téma diplomové práce jsem si vybral instituci, která má sloužit jako preventivní a účinný nástroj v boji proti porušování humanitárního práva a v boji proti viníkům těch nejhorších a nejzávažnějších zločinů, které kdy lidstvo poznalo. Předmětem zájmu mé diplomové práce je tedy Mezinárodní trestní soud a jeho Římský statut. Zřízení Mezinárodního trestního soudu a jeho uvedení v život lze z hlediska mezinárodního práva a mezinárodního společenství považovat za jednu z nejvýznamnějších událostí posledních desetiletí. Jedná se o zcela novou a jedinečnou instituci, jejíž zřízení doprovázela dlouhá a často velice trnitá cesta.

Práce je koncipována jako případová studie (*case study*) a je zaměřena především na problematiku procesu tvorby, schválení a ratifikace Mezinárodního trestního soudu. Práce má tedy výrazně deskriptivní charakter. Jejím hlavním cílem je detailně se zabývat jednotlivými fázemi vzniku Mezinárodního trestního soudu se zaměřením na proces tvorby návrhu Statutu Mezinárodního trestního soudu v období

před konáním Římské konference a během ní. V práci se zaměříme především na jednotlivé fáze tvorby Statutu v rámci jednotlivých specializovaných výborů iniciovaných a zřízených Valným shromážděním OSN.

Dále se zaměříme na zásadní události, které tento proces formovaly a v neposlední řadě také na postoje jednotlivých aktérů a koalic států v rámci těchto složitých vyjednávání. Vedlejším cílem práce je mimo jiné zmapovat historický vývoj mezinárodního trestního soudnictví v průběhu minulého století a v rámci toho se detailněji zaměřit na jednotlivé soudní orgány, které měly nezpochybnitelný vliv na výslednou podobu Římského statutu a Mezinárodního trestního soudu.

Co se týká struktury práce, tak je rozdělena do celkem devíti kapitol, včetně úvodu a závěru, které jsou dle potřeby dále členěny. V úvodní kapitole se pokusíme vymezit některé základní pojmy užívané v práci. Jedná se především o čistě teoretický pojem mezinárodní právo trestní a legální pojem zločiny dle mezinárodního práva. Oba pojmy bývají často zaměňovány s jinými podobnými výrazy a tak je potřeba je pro účel této práce vymezit, tak aby nedocházelo k jejich zaměňování, či nepřesnému chápání. V práci se na některých místech užívá také pojem zločin. V tomto ohledu je vždy myšlen zločin, jako zločin dle mezinárodního práva.

V následující vcelku rozsáhlé kapitole se práce věnuje historickému vývoji mezinárodního trestního soudnictví v období od počátku minulého století až do období jeho „*renaissance*“ v první polovině devadesátých let 20. století. V této části práce představíme jednotlivé typy mezinárodních trestních soudních orgánů, jejich strukturu, okolnosti vzniku a rozsah jejich činnosti. Tato část práce je dle názoru autora nezbytná především z hlediska pochopení celkového kontextu vzniku Mezinárodního trestního soudu. Vznik a fungování těchto nejrůznějších soudních těles měl totiž

zcela zásadní vliv na konečnou strukturu, obsah a vznik Mezinárodního trestního soudu.

Další a vzhledem k tématu, nejdůležitější část práce se již věnuje samotné přípravě návrhu Římského statutu a jeho uvedením v život. V této stěžejní části práce se zaměříme na jednotlivé fáze složitého procesu tvorby Mezinárodního trestního soudu od počátku devadesátých let. Tento intenzivní proces započal v roce 1991 na půdě Valného shromáždění a po několika letech vyvrcholil až v létě 1998 během Římské konference. Postupně se v rámci této kapitoly podrobněji podíváme na činnost Komise OSN pro mezinárodní právo, která připravila vůbec první návrh Statutu a následně se budeme věnovat činnosti dvou specializovaných výborů zřízených Valným shromážděním, které na tento návrh z roku 1994 navázaly a v rámci kterých došlo k tvorbě základních obrysů této nové a jedinečné globální instituce.

Samostatnou kapitolu věnujeme průběhu samotné Římské konference. V jejím rámci se pokusíme především podrobně popsat její průběh, identifikovat jednotlivé aktéry a postoje, které během konference zastávali. Na závěr se pokusíme detailněji popsat vývoj celého jednání a současně vymezit zásadní otázky, které se na konferenci řešily a které předcházely konečnému úspěšnému schválení Římského statutu účastníky konference.

Další kapitola popisuje Mezinárodní trestní soud se zaměřením na rozsah a vymezení jeho věcné, časové, osobní a místní jurisdikce. Zde je z mého pohledu nejdůležitější otázka vymezení jednotlivých zločinů, které je Soud oprávněn stíhat, přičemž pozornost je také krátce věnována revizní konferenci smluvních států probíhající v roce 2002 v Kampale, kde se podařila z pohledu humanitárního práva velice významná věc a to vymezení zločinu agrese a jeho vnesení do Statutu. Zločin agrese sice byl od samého počátku součástí jurisdikce *ratione materiae* Soudu, ale

zcela chybělo jeho vymezení. Opomenuty v této kapitole nejsou ani jednotlivé orgány Soudu, jeho struktura, anebo financování.

Předposlední kapitola se pak podrobněji věnuje jednotlivým argumentům odpůrců a příznivců Soudu, které souvisí s jeho významem a samotnou činností. Tato kapitola by měla celkově dokreslit otázky spojené s procesem tvorby Soudu a demonstrovat složitost celého procesu.

Co se týká použitých pramenů a literatury, tak v práci je použita řada originálních pramenů, jako jsou jednotlivé mezinárodní smlouvy, statuty jednotlivých tribunálů a soudů, anebo některé rezoluce Valného shromáždění OSN a zápisy z jednání výborů. Dále jsou použity odborné publikace a učebnice mnohých zahraničních, ale i domácích autorů a odborné články zabývající se tématem mezinárodních vztahů, mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva trestního. Obzvláště cenné jsou z tohoto pohledu především publikace a články autorů, kteří se v nejrůznějších funkcích přímo účastnili procesu vyjednávání a tvorby Mezinárodního trestního soudu ať již jako konzultanti, nebo jako členové některých delegací. Za všechny tyto autory lze jmenovat především profesora Phillipa Kirsche, který byl předsedou Řídícího výboru diplomatické konference v Římě, a který měl zásadní vliv na její průběh. Dále lze upozornit na díla významných světových internacionalistů a odborníků na mezinárodní právo trestní, jako profesora Antonia Cassese, či Williama Schabase. Co se týká českého prostředí, tak lze konstatovat, že v souvislosti s problematikou schvalování Římského statutu² a jeho vtělením do ústavního pořádku ČR je toto téma z hlediska české internacionalistiky vcelku často zmiňované. Proto bylo při zpracování tématu využito množství článků ať již z odborných publikací, nebo časopisů předních českých odborníků. Z českého

² Česká republika byla vůbec posledním členským státem EU, který Římský statut ratifikoval, za což sklídila velkou kritiku.

prostředí zmiňme za všechny jednoho z největších specialistů na problematiku mezinárodního trestního soudnictví profesora Pavla Šturmu.

2. Pojmy mezinárodní právo trestní a zločiny dle mezinárodního práva

Dříve, než se začneme věnovat praktické a historizující části práce týkající se mezinárodní trestní justice, je nezbytné si upřesnit některé pojmy, které jsou v práci hojně používány. Jedná se především o dva zásadní, a to pojem mezinárodního práva trestního a pojem, který rovněž opět úzce souvisí s tématem této závěrečné práce, a to pojmem zločinů dle mezinárodního práva. V rámci této kapitoly, se pokusíme nabídnout základní vymezení obou pojmů a pokusíme se je odlišit od dalších termínů, které s nimi bývají často zaměňovány anebo jsou nepřesné. Vzhledem k rozsahu a zaměření práce se nelze této problematice věnovat dostatečně podrobně a je potřeba respektovat také komplikovanost některých dalších teoretických otázek s tímto spojených. Hlavním cílem této kapitoly je pokusit se alespoň stručně vymezit tyto pojmy a vyjasnit v jakém smyslu jsou používány v této práci.

2.1. Mezinárodní právo trestní

Mezinárodní právo trestní je výlučně teoretickým pojmem a jen stěží ho bude možné nalézt v nějakém mezinárodněprávním dokumentu. I přesto, že je to pojem vcelku často používaný a oblíbený, tak se jedná o pojem do značné míry problematický. Hlavní potíží spočívá především v jeho nejasném vymezení a užívání v mnoha různých významech. Někdy bývá dokonce používán jako párová kategorie ve vztahu k tzv. trestnímu právu mezinárodnímu.³ Vzhledem k tomu, že je v této práci vcelku hojně používán, tak je dle názoru autora této práce potřebné jeho chápání určitým způsobem vymezit.

³ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha, s. 27.

Ve starší nauce byly oba zmíněné pojmy, tedy mezinárodní trestní právo a mezinárodní právo trestní, často zaměňovány a nezdůvodněně užívány jako synonyma. Z větší části se jedná o problém jazykový či problém jazykového překladu, který existuje například také v románských jazycích (např. ve francouzštině), zatímco v angličtině k takovýmto záměnám v podstatě nedochází a jako synonymum je užíván pojem *International Criminal Law*, nebo *International Penal Law*.⁴

Antonio Cassese ho definuje ve své učebnici mezinárodního práva trestního tento pojem (*International Criminal law*) jako soubor mezinárodních pravidel, které zakazují mezinárodní zločiny, a ukládá státům povinnost stíhat a trestat alespoň některé z těchto zločinů. Upravuje současně také mezinárodní soudní řízení týkající se stíhání obviněných osob z těchto zločinů.⁵

Co se týká dalších definic používaných v českém prostředí, tak profesor Šturma uvádí následující kategorie. **Mezinárodní právo trestní (v konvencionálním) užším smyslu** definuje „jako mezinárodní právo tvořené mezinárodními smlouvami (zejm. mnohostrannými, popř. též dvoustrannými), které stanoví pro smluvní státy (a pouze pro ně) povinnost stanovit trestnost určitých trestných činů ve vnitrostátním právu, vytvořit právní předpoklady pro jejich postih (jurisdikce), popř. umožnit extradici a další formy právní pomoci.“⁶

Dále můžeme rozlišit pojem **trestní právo mezinárodní**, „které je definováno, jako vnitrostátní normy trestního práva, které upravují především místní působnost trestního zákona, popř. i další trestněprávní

⁴ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 28.

⁵ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 16.

⁶ Kratochvíl a kol.: 2012. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání*. C.H. Beck: Praha. s. 88.

*normy, které se týkají postihu trestných činů s mezinárodním prvkem nebo proti mezinárodním zájmům.*⁷

A poslední kategorií je **mezinárodní právo trestní v širším smyslu**, „*které zahrnuje mezinárodněprávní úpravu jak zločinů dle mezinárodního práva (viz níže) tak i konvencionálních trestních činů (viz výše).*“⁸

Pro účely této práce tedy budeme používat pojmu mezinárodní právo trestní, tak jak jsme si ho vymezily v této poslední definici, tedy jako mezinárodní právo trestní v širším smyslu.

Mezinárodní právo trestní je speciálním odvětvím mezinárodního práva veřejného. Jedná se o relativně nový a dynamický obor reagující na nejrůznější události v rámci mezinárodního systému. Jeho počátky můžeme datovat především do období konce 19. století, kdy byly postihovány především válečné zločiny a zločiny jako například pirátství a další. Největší rozvoj můžeme sledovat již po 1. světové válce, ale především pak v období po 2. světové válce v důsledku zřízení Norimberského a Tokijského tribunálu (kodifikace obyčejového práva tzv. Norimberské zásady) a pak také v devadesátých letech 20. století po konci Studené války (*ad hoc* tribunály a především zřízení Mezinárodního trestního soudu). Této problematice se budeme podrobněji věnovat dále v práci.⁹

Mezi prameny mezinárodního práva trestního patří především mezinárodní obyčej, dále mezinárodní smlouvy (velice často kodifikace mezinárodních právních obyčejů), dále jednotlivé statuty mezinárodních trestních soudů a tribunálů, obecné principy mezinárodního trestního

⁷ Tamtéž s. 88

⁸ Tamtéž s. 88

⁹ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 16.

práva a mezinárodního práva veřejného.¹⁰ Antonio Cassese dále uvádí, jako významné zdroje mezinárodního práva trestního také jednotlivá soudní rozhodnutí a učení nejkvalifikovanějších znalců mezinárodního práva. I přesto, že například soudní rozhodnutí nelze zařadit mezi prameny mezinárodního práva, tak v žádném případě nelze opomíjet jejich význam pro interpretaci jednotlivých ustanovení mezinárodních smluv či obyčejů mezinárodního práva, a tedy ani jejich význam pro mezinárodní právo trestní jako celek.¹¹

2.2. Zločiny dle mezinárodního práva

Zločin dle mezinárodního práva je pojmem, který někdy bývá chybně zaměňován s pojmem mezinárodní zločin. Z hlediska právní povahy musíme odlišovat především čistě smluvní instrumenty mezinárodního práva trestního, založené na nepřímém donucovacím režimu, od pravidel týkajících se postihu skutečných zločinů podle mezinárodního práva. Zločiny dle mezinárodního práva a jejich postih by měl být záležitostí celého mezinárodního společenství, a to z toho důvodu, že u zločinů dle mezinárodního práva se jedná o nejzávažnější porušení pravidel týkajících se ochrany míru, základních lidských práv, včetně pravidel mezinárodního humanitárního práva, které mají charakter *ius cogens*. Naopak u mezinárodních zločinů se jedná pouze o obsahovou adaptaci vnitrostátního trestního zákonodárství smluvních stran a o normy, jež mají usnadnit spolupráci států a umožnit postih pachatelů před příslušnými vnitrostátními soudy.

¹⁰ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 9-11.

¹¹ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 37

Co se týká závažnosti zločinů dle mezinárodního práva, tak k jejich postihu velice často nejsou dostatečné prostředky národního práva a vnitrostátní soudy, a to především proto, že některé typy zločinů dle mezinárodního práva jsou páčány právě orgány, respektive představiteli orgánů, toho daného státu. Pokud se takového postihu neujme teritoriálně a věcně příslušný vnitrostátní soudní orgán, tak musí být postih vykonán buď každým státem samostatně na základě principu univerzality, anebo příslušný mezinárodní trestní soud nebo mezinárodní tribunál.¹²

Mezi hlavní dva identifikační znaky zločinů dle mezinárodního práva patří především to, že s jejich páčáním souvisí pojem mezinárodní trestní odpovědnosti jednotlivce. Tato trestní odpovědnost sice vyplývá skutečně z mezinárodního práva, ale nevztahuje se na obyčejné jednotlivce (soukromé osoby), ale především na osoby, jež jsou v postavení orgánu státu nebo jednajícího jeho jménem či pod jeho záštitou.¹³ Druhým znakem, jak jsme již lehce naznačili, je mimořádně vysoká závažnost a nebezpečnost takového chování.¹⁴ Soukromá osoba nebo obyčejný jednatel zpravidla nedisponuje takovou mocí a prostředky, aby byl schopný takovéto zločiny spáchat. Tento výrok ovšem platí pouze za předpokladu, že se jedná o řádné fungování státní moci na daném území a nikoliv o státy patřící mezi státy, v nichž například probíhá dlouholetý vnitrostátní ozbrojený konflikt, nebo státy, jež bývají označovány jako slabé či rozpadající se.¹⁵

Právní základ protiprávnosti nebo trestnosti určitého jednání, které označujeme jako zločin dle mezinárodního práva, velice často nalezneme

¹² Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 15-16

¹³ Tamtéž s. 17.

¹⁴ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 23

¹⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 18

v mezinárodním obyčejovém právu. Je nezpochybnitelné, že většina skutkových podstat většiny zločinů dle mezinárodního práva byla též definována v mezinárodních smlouvách, ale tyto často multilaterální mezinárodní smlouvy pouze představují kodifikaci obecného mezinárodního práva (obyčejového)¹⁶. Naproti tomu co se týká právního základu u tzv. smluvního mezinárodního práva trestního, jedná se pouze o harmonizaci pravidel vnitrostátního práva týkajících se postihu určitých trestných činů.

Na základě výše popsaného si nyní uvedme definici obou výše uvedených pojmů. Zatímco **mezinárodními zločiny** „označujeme nejzávažnější porušení mezinárodního práva vyvolávající odpovědnost států *erga omnes*“¹⁷. Tak za **zločiny dle mezinárodního práva** „se rozumí zpravidla činy osob jednajících v úředním postavení či se souhlasem státu, porušující nejzávažnější pravidla (kogentní povahy) určená k ochraně míru a nejzákladnějších lidských práv, včetně zásad humanity v době ozbrojeného konfliktu, za něž vzniká individuální trestní odpovědnost přímo na základě mezinárodního práva. K jejich stíhání jsou kompetentní vnitrostátní soudy (princip univerzální jurisdikce) nebo mezinárodní trestní soudy.“¹⁸

Za hlavní kategorie zločinů dle mezinárodního práva lze považovat genocidium, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese. Shodou okolností všechny tyto kategorie jsou součástí jurisdikce *ratione materiae* Mezinárodního trestního soudu.¹⁹

¹⁶ Za jeden z nejvýznamnějších kodifikačních instrumentů v tomto smyslu představuje právě Statut Mezinárodního trestního soudu.

¹⁷ Kratochvíl a kol.: 2012. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání*. C.H. Beck: Praha.s. 87.

¹⁸ Tamtéž s. 88.

¹⁹ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 7.

3. Rané počátky mezinárodního trestního soudnictví

V této vcelku obsáhlé kapitole se pokusíme představit důležité milníky v dějinách, které byly zásadní pro vývoj mezinárodního trestního soudnictví, a to především pro zřízení Mezinárodního trestního soudu. Velice často se tento proces vývoje mezinárodní trestní justice nazývá cestou z Norimberku a Tokia do Haagu²⁰. Nejprve se v rámci kapitoly pokusíme představit první pokusy o zřízení mezinárodních vojenských tribunálů po 1. světové válce, dále se podrobněji budeme věnovat Norimberskému a Tokijskému vojenskému tribunálu, jelikož tyto dva bývají považovány za vůbec první skutečně fungující mezinárodní tribunály a jedinečné instituce, které stály na samém počátku dlouhého procesu vývoje mezinárodní trestní justice. Následně se blíže podíváme na období během Studené války, kdy bylo téma zřízení Mezinárodního trestního soudu v důsledku bipolárního konfliktu značně upozaděno, a nakonec na období na přelomu a první polovině Studené války, kdy naopak mezinárodní trestní soudnictví zažívá renesanci, především v souvislosti s válečnými konflikty v bývalé Jugoslávii a Rwandě a následným zřízením *ad hoc* tribunálů za účelem potrestání pachatelů zločinů spáchaných během těchto konfliktů. Současně je v tomto období z iniciativy Valného shromáždění OSN pověřena Komise pro mezinárodní právo tvorbou návrhu statutu stálého mezinárodního trestního soudu, což vrcholí na jaře roku 1998 jeho přijetím na Římské konferenci.

První pokusy o zřízení mezinárodního trestního tribunálu lze datovat již do období po 1. světové válce, kdy byl zakotven ve Versaillské smlouvě z roku 1919. Tento tribunál měl za cíl potrestat německé válečné zločince, kteří tuto světovou válku vyvolali a dopustili se v ní válečných zločinů. Podle Versaillské smlouvy mělo Německo vydat ke stíhání

²⁰ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 8.

a potrestání bývalého císaře Viléma II., který se dle názoru vítězných velmocí dopustil hrubého porušení zásad mezinárodní morálky a posvátné autority mezinárodních smluv (čl. 227 Versaillské smlouvy). K soudu s německým císařem ovšem nikdy nedošlo, jelikož mu byl poskytnut azyl v Nizozemsku, které ho následně odmítlo vydat.²¹

Dále bylo ve Versaillské smlouvě zakotveno, že další osoby (zpravidla němečtí důstojníci), které byly obviněny z porušení zákonů a obyčejů války, měly být předány k potrestání státům, na jejichž území se takového jednání dopustily, přičemž měly být souzeny před vojenskými tribunály dotyčných států (čl. 228 Versaillské smlouvy). Před vojenskými tribunály vítězných mocností se měly rovněž ocitnout německé osoby, které se během válečného konfliktu dopustily zločinů proti občanům spojených a sdružených mocností (čl. 229 Versaillské smlouvy). I přesto že se jednalo o jeden z prvních smělejších pokusů zřídit trestní tribunál, tak tato ustanovení Versaillské smlouvy nebyla z politických důvodů nakonec provedena.²²

V meziválečném období, především v letech 1924-1938, bylo vypracováno několik návrhů na zřízení mezinárodního trestního soudu ze strany některých nevládních organizací, jako byly v té době *International Association of Penal Law*, *International Law Association* a Meziparlamentní unie, ale žádný z nich se nestal oficiálním dokumentem. Podnětem k vypracování těchto mezinárodních tribunálů se stal atentát chorvatských teroristů na jugoslávského krále Alexandra I. Karadjordjevice a francouzského ministra zahraničí Louise Barthoua

²¹ Pečenka, M.; Luňák, P. a kol.: 1999. Encyklopedie moderní politiky. Nakladatelství Libri: Praha. s. 546.

²² Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s. 481-482.

v Marseille v roce 1934.²³ Dohoda o zřízení mezinárodního trestního soudu, který měl soudit pachatele teroristických činů, o kterých se smluvní strany rozhodly si je vzájemně nevydat nebo nesoudit před vlastními soudy, byla vypracována v rámci Společnosti národů a podepsána v Ženevě. Nicméně je třeba poznamenat, že tato úmluva nikdy nedosáhla dostatečného počtu ratifikací a tak nevstoupila v platnost.²⁴

Norimberský a Tokijský vojenský tribunál

Prvním skutečně výrazným a především funkčním mezinárodním tribunálem se stal až Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku zřízený po 2. světové válce, jako reakce na „zvěrstva“ a porušení mezinárodněprávních obyčejů, která se během ní udála a jež si vyžadovala potrestání jejich pachatelů. V roce 1945 uzavřely spojenecké velmoci v Londýně *Dohodu o stíhání a potrestání válečných zločinců evropských zemí Osy* (někdy nazývaná také jako *Londýnská dohoda*) a k této dohodě byl připojen také Statut Mezinárodního vojenského tribunálu.²⁵ V lednu 1946 pak byla přijata Charta pro vojenský tribunál pro Dálný Východ v Tokiu na základě zmocnění Mezispojenecké komise generála Mac Arthura.²⁶ V obou těchto případech se jednalo o *ad hoc* vytvořené mezinárodní soudy vojenské povahy. Podobně jako

²³ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 5

²⁴ David, V.; Malenovský, J.: 1983., *Mezinárodně právní aspekty potlačování mezinárodního terorismu, AUB Iuridica No46, Brno, 1983.* s. 16-17.

²⁵ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha. s 483.

²⁶ Marler, M.: 1999. *The International Criminal Court: Assessing the Jurisdiction loopholes in the Rome Statute. Duke Law Journal, Vol. 49. No. 3. (Dec, 1999).* s. 827-828.

Norimberský tribunál měl tento tribunál pro Dálný východ za úkol soudit a trestat hlavní japonské válečné zločince.²⁷

Spíše pro zajímavost v souvislosti s Tokijským tribunálem stojí za zmínit otázka trestní odpovědnosti císaře Hirohita, který nakonec chyběl na seznamu obžalovaných před tímto tribunálem. Hlavní diskuse se totiž vedla ohledně otázky jeho skutečného vlivu a jeho schopnostech reálně ovlivňovat dění během válečného konfliktu v závislosti na jeho poradcích. I přesto, že původně Velká Británie i SSSR shodně trvaly na jeho souzení, tak v důsledku možná spíše politického rozhodnutí spojeneckých vlád nakonec před soudem nestanul. Jedním z možných důvodů mohl být i ten, že císařská rodina vzhledem ke specifické kultuře požívala velice vysokou autoritu japonského obyvatelstva a samotný císař byl přirovnáván k bohu. Jelikož existovaly určité důkazy o tom, že samotný císař vydával rozkazy k páčání zločinů, lze předpokládat, že by byl za standardních podmínek pravděpodobně odsouzen stejným způsobem, jako jeho další případní spoluobvinění.²⁸

Statut Mezinárodního vojenského tribunálu v Norimberku z 8. srpna 1945 předvídal snahu spojenců vést k zodpovědnosti nejprominentnější válečné zločince evropských mocností Osy nejen za válečné zločiny v užším smyslu. Takto zřízený tribunál měl oprávnění soudit a potrestat osoby, které se dopustily jednající v zájmu evropských mocností Osy, buď jako jednotlivci, nebo jako členové organizací (např.

²⁷ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s 114.

²⁸ Sunardi, T.: 2000. Mezinárodní trestní soud a jeho předchůdci. *Mezinárodní vztahy*, č. 2/2000. s. 39-40.

politických stran), některého z následujících zločinů²⁹, za který nesou osobní odpovědnost.³⁰

Je pravdou, že v otázce potrestání německých válečných zločinců měli někteří zástupci vítězných mocností vcelku jasno. Například ministerský předseda Velké Británie Winston Churchill prosazoval potrestání těchto zločinců v obavách z procesních obtíží a nebezpečí průtahů bez soudu. Současně zde panovala také obava z toho, že by tito zločinci mohli využít soudního procesu k propagaci a obhajobě své ideologie a politiky. Nakonec však převládl názor prosazovaný především americkou diplomacií a mezinárodní vojenský tribunál byl ustanoven.³¹ Prezident H. Truman pověřil soudce Nejvyššího soudu R. Jacksona vypracováním zprávy o realizovatelnosti procesu a nakonec převládly argumenty, že ani úplné osvobození a ani naopak poprava nebo jiné potrestání zločinců není bez uspořádání procesu vhodné, a tudíž jedinou možností je soud.³²

Dalším dílem kritiky byla také existence tzv. *Siegerjustitz*, která měla být symbolizována zřízením soudu nad válečnými zločinci poražených zemí Osy na základě vůle vítězných velmocí, zatímco proti spojencům, kteří se také během svého válečného tažení dopustili

²⁹ Jorgensen, N, H.: 2000. *The Responsibility of States for International Crimes*. Oxford: New York. s. 22.

³⁰ mimo jiné mezinárodní trestní odpovědnost jedince byla zakotvena již ve výše zmíněné Úmluvě o zřízení mezinárodního soudu, který měl soudit pachatele teroristických činů a to v čl. 1. Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 114.

³¹ Mrázek, J.: 2004. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. s. 424.

³² Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 44.

některých pravděpodobně protiprávních činů (např. bombardování Drážďan), žádné řízení zahájeno nebylo.³³

Byly to *zločiny proti míru* tj. osnování, přípravy, podněcování nebo podniknutí útočné války porušující mezinárodní smlouvy, dohody a záruky. Dále *válečného zločinu* v užším smyslu (porušení zákonů války nebo válečných obyčejů) a *zločinů proti lidskosti* tj. vraždy, vyhlazování, zotročování, deportace nebo jiné ukrutnosti páchané proti civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo za války nebo pronásledování z rasových, politických, náboženských důvodů spáchaných v souvislosti se zločinem proti míru nebo v souvislosti s válečným zločinem.³⁴

Zločiny proti lidskosti se zčásti kryjí s válečnými zločiny v užším smyslu. Takto vymezená skutková podstata totiž umožnila potrestat vyhlazení německých Židů, které by jinak, vzhledem k jejich německé státní příslušnosti nebylo prohřeškem proti mezinárodnímu právu.³⁵

Přehled Norimberských zásad plynoucích ze Statutu tribunálu a jeho rozsudků je následující. První zásadou již naznačenou výše je, že plánování, příprava, zahájení a vedení útočné války je považováno za mezinárodní zločin. Další zásadou je zakotvení mezinárodní individuální trestní odpovědnosti. Z rozsudků tribunálu dále vyplynulo, že se nelze dovolávat imunity státu, pokud jde o činnost vládních orgánů, která je trestná podle mezinárodního práva. Současně rozkaz nadřízeného nelze považovat za důvod vylučující trestní odpovědnost pachatele. Rozkaz nadřízeného lze brát pouze jako polehčující okolnost, a to na základě posouzení a rozhodnutí soudu. Poslední zásadou je, že státy mají povinnost stíhat zločiny válečné v užším slova smyslu, zločiny proti

³³ Satzger, H.: 2005. *Internationales und Europäisches Strafrecht*. Baden-Baden: Nomos. s. 153-154.

³⁴ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha. s 482.

³⁵ Seidl-Hohenveldern, I.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné*. Wolters Kluwer: Berlin. s. 368.

lidskosti, zločiny proti míru, a to bez ohledu na to, zda jsou tyto zločiny trestné dle vnitrostátních norem toho daného státu.³⁶

Trestům podléhali jak přímí pachatelé, tak i organizátoři, podněcovatelé a spoluviníci, kteří se účastnili osnování nebo provádění společného plánu nebo spiknutí ke spáchání některého z těchto zločinů.³⁷

Jak jsme již výše naznačili, tak právě trestání zločinů a zvěstev páchaných během 2. světové války je pro další směřování a vývoj mezinárodního trestního práva a vývoj trestního soudnictví jednou z nejzásadnějších událostí. I přesto, že zřízení těchto *ad hoc* tribunálů bylo od samého počátku velice široce diskutovanou záležitostí nejen mezi odborníky, ale také mezi světovou veřejností, tak Norimberský, a potažmo také Tokijský tribunál, jsou dodnes vysoce ceněny jako nástroje mezinárodní spravedlnosti.³⁸ I přesto, že se objevují námitky, že se jednalo spíše o výkon práva vítězů nad poraženými než o skutečné mezinárodní soudnictví, tak i přesto jejich význam můžeme shledat hned ve dvou ohledech.

Prvním je spravedlivé potrestání tehdejších válečných zločinců a druhým, pro budoucnost významnějším, je jeho význam při potvrzení a rozvinutí pravidel mezinárodního práva trestního. Konkrétně pravidel pro zákaz zločinů vymezených a nastíněných ve výše popsaných skutkových podstatách a dále také jednoznačného stanovení individuální trestní odpovědnosti pachatelů těchto zločinů podle mezinárodního práva,

³⁶ Mrázek, J.: 2004. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o. s. 86-87.

³⁷ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha. s 482.

³⁸ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 6

což *de facto* znamenalo, že se jedinec stává subjektem mezinárodního práva, byť s pouze marginální působností.³⁹

Právě období činnosti tribunálu v souvislosti s proměnou mezinárodního systému a vznikem OSN představují určité mezníky v přechodu od tradičního mezinárodního práva k soudobému mezinárodnímu právu. Oba tribunály v sobě spojovaly znaky a prvky staršího mezinárodního práva s inovačními prvky.⁴⁰ Důkazem pro toto tvrzení může být také to, že první zásady obsažené ve statutech těchto tribunálů a v rozsudcích z roku 1946 byly potvrzeny jako všeobecně uznané zásady mezinárodního práva Valným shromážděním OSN.⁴¹

3.1. Období po 2. světové válce a vývoj mezinárodní trestní justice

Charakteristické pro období po 2. světové válce je celkové zpomalením institucionálního vývoje mezinárodního práva a to i přesto, že byly vytvářeny speciální dokumenty týkající se mezinárodního trestního práva a byl dokonce vytvořen návrh stálého mezinárodního soudu, který se objevil například v **článku VI Úmluvy o zabránění a trestání zločinů genocidia z roku 1948** anebo **článek 5 Mezinárodní úmluvy o potlačení a trestání zločinů apartheidu z roku 1973**. Oba dva soudy zůstaly pouze jako návrhy na papíře a nikdy zřízeny nebyly.⁴² Mezinárodní vojenské tribunály se nikdy nedočkaly svých přímých nástupců a celkově lze hodnotit období Studené války z hlediska

³⁹ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 114

⁴⁰ Marler, M.: 1999. The International Criminal Court: Assessing the Jurisdiction loopholes in the Rome Statute. *Duke Law Journal*, Vol. 49. No. 3. (Dec, 1999).s. 827.

⁴¹ Viz dokument Valného shromáždění OSN A/RES/95/I, anebo srovnej s Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha. s 482-483.

⁴² Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 333.

mezinárodní trestní justice jako období jejího úpadku. Pozornost mezinárodního společenství se v souvislosti s bipolárním konfliktem přesunula k jiným aktuálnějším tématům.

3.1.1 Období po druhé světové válce:

Jak již bylo naznačeno, Valné shromáždění na základě zpracování Komise pro mezinárodní právo uvedlo zásady z Norimberku mezi mezinárodněprávní obyčeje na základě rezoluce Valného shromáždění a současně jí byl zadán ze strany OSN také další úkol, a to zpracování *Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva a Statutu Mezinárodního trestního soudu*. Přípravy obou kodifikací však probíhaly v podstatě odděleně (každá z kodifikačních skupin měla sídlo na jiném světovém kontinentu) a také bez toho, aby zde existovala výraznější politická vůle pro jejich skutečnou realizaci.

Pojďme se nyní podívat podrobněji na historii návrhu Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva, který jak je potřeba poznamenat, je dnes i přes veškeré své původní ambice v podstatě mrtvým dokumentem. Kodex zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva nakonec předčilo v oblasti kodifikace mezinárodního práva trestního především vytvoření a uvedení do praxe Statutu Mezinárodního trestního soudu. I přesto hraje tento dokument, respektive jeho tvorba, významnou epizodu ve vztahu k tématu Mezinárodního trestního soudu. Na prvních návrzích Statutu Mezinárodního trestního soudu totiž Komise pro mezinárodní právo začala pracovat současně s tímto Kodexem. Mezinárodní trestní soud měl být praktickým nástrojem, který by Kodex zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva uváděl v život.⁴³

⁴³ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge.s. 35-36.

3.1.2 Kodex zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva:

První návrh Kodexu byl Komisí pro mezinárodní právo předložen již v roce 1951, nicméně k jeho projednání na půdě OSN ani nedošlo a byl vrácen k novému dopracování. Další návrh byl předložen již v roce 1954 a opět odložen až do roku 1978 k ledu. Důkaz o tom, jaká byla v tehdejší mezinárodní společnosti vůle vytvořit dokument, který se mohl stát jakousi komplexní materií pro stíhání zločinů dle mezinárodního práva, nejlépe demonstruje také to, že teprve v roce 1978 požádalo Valné shromáždění generálního tajemníka OSN, aby vyzval členské státy a příslušné organizace k předložení připomínek k tomuto poslednímu návrhu. Nicméně situace se opakovala a Kodex byl opět vrácen k přepracování s doporučením, aby kodifikační komise významným způsobem reflektovala vývoj mezinárodního práva, ke kterému v tomto mezidobí došlo.

V tomto období konce osmdesátých let byl zvláštním zpravodajem Valného shromáždění Komise pro mezinárodní právo jmenován senegalský právník Doudou Thiam, který měl na starosti dohled nad dalším směřováním a tvorbou tohoto dokumentu. Thiamova práce byla spojena především s řadou otázek včetně snahy definovat zločiny, zločinné součinnosti a tresty.

Jak jsme již naznačili, tak Kodex je z dnešního pohledu, především v souvislosti se schválením a uvedením v život Mezinárodního trestního soudu, již v podstatě mrtvým dokumentem a je zde otázka, jaký má v současnosti praktický význam, případně jakým způsobem by měl koexistovat ve vztahu k Římskému statutu? Původní vizí Kodexu bylo, že měl upravovat definice zločinů a obecné právní principy, zatímco Statut Mezinárodního trestního soudu by upravoval otázky čistě procedurální, případně otázky týkající se organizace Soudu. Nicméně vzhledem ke sledu událostí, kdy došlo k oddělení a tvorbě Římského statutu, v jehož rámci jsou samostatně upraveny jak jednotlivé skutkové podstaty zločinů,

a má tedy také hmotně právní povahu, která je navíc odlišná a i svým věcným rozsahem neslučitelná od hmotně právní úpravy Kodexu, z něj opravdu činí mrtvý dokument.⁴⁴ Nicméně ani z dnešního pohledu nelze práci Komise pro mezinárodní právo na Kodexu považovat za zcela zbytečnou. Už jen z toho důvodu, že její činnost významným způsobem přispěla k další teoretické činnosti, bádání a rozvoji mezinárodního práva trestního, jeho metodologie a v neposlední řadě také k rozvoji skutkových podstat jednotlivých zločinů.

⁴⁴ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 76.

4. Období po Studené válce a renesance mezinárodního trestní justice

Zatímco Studená válka znamenala významný pokles podpory pro vznik Mezinárodního trestního soudu (dále používána také zkratka MTS), tak její konec a obzvláště pak počátek devadesátých let znamenal pro mezinárodní trestní soudnictví doslova renesanci. Toto období po konci bipolárního konfliktu lze charakterizovat jako období největšího rozvoje institucí zmocněných žalovat a stíhat válečné zločiny a další závažná porušení mezinárodního humanitárního práva. Příčina upozadění tématu zřízení MTS během bipolárního konfliktu lze dle některých autorů⁴⁵ vysvětlit tím, že ze strany velmocí a dalších členů mezinárodního společenství chyběla podstatná vůle k vytvoření instituce, která by měla být nezávislá a zcela oproštěná od veškerých politických vlivů. Jelikož moc byla během bipolárního konfliktu víceméně rozdělena mezi dvě supervelmoci a jejich politické bloky, tak se pozornost v oblasti mezinárodního trestního práva přenesla na úplně jiná témata. Pozornost se přenesla především na spolupráci mezi jednotlivými státy v oblasti trestního práva a trestní justice. Řešily se otázky jako například trestní stíhání jednotlivců, extradice a další.⁴⁶

Jak jsme již naznačili, tak právě konec Studené války byl jedním ze zásadních momentů, jenž umožnil rozvoj mezinárodních trestních tribunálů a současně vznik stálého mezinárodního trestního soudu. Díky konci Studené války došlo ke snížení nedůvěry a vzájemného podezřívání, a mohlo tak dojít k navázání přátelštějších vztahů mezi

⁴⁵ Například Schabbas, nebo Antonio Cassese

⁴⁶ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 145

východním a západním blokem a ke zvýšení vzájemné kooperace v nejrůznějších oblastech. Dalším významným faktorem byl také ten, že nástupnické státy SSSR, nyní sdružené ve Společenství nezávislých států (dále také SNS) začaly respektovat a akceptovat základní principy mezinárodního práva. Současně v tomto období po letech nepřátelství a neshod, vzniká na půdě Rady bezpečnosti vzácná a dosud bezprecedentní shoda v základních otázkách mezi jejími stálými členy, což v důsledku umožnilo plnit její roli mnohem efektivněji, než tomu bylo v minulosti.⁴⁷

Dalším významným faktorem, který přispěl k rozvoji mezinárodní trestní justice, byla jistá absence lidsko-právní doktríny, která by se stala jakýmsi novým „sekulárním náboženstvím“. Doktrína se měla zaměřit na potřebu respektovat lidskou důstojnost a potřebu trestat všechny ty, kdo by tuto důstojnost nějakým způsobem napadli. Tato potřeba, odrážející myšlení tehdejšího mezinárodního společenství, vedla ve svém důsledku k robustní podpoře a rozvoji mezinárodní trestní justice v podobě *ad hoc* tribunálů, smíšených tribunálů a v konečném důsledku také k tvorbě a zřízení stálého mezinárodního trestního soudu.⁴⁸

Začátek 90. let nepřinesl do mezinárodních vztahů jen pozitiva. V důsledku rozpadu obou mocenských bloků, v rámci kterých si více než padesát let udržovaly zásadní vliv obě supervelmoci, dochází ke vzniku zcela nových bezpečnostních hrozeb. Rozpad těchto mocenských bloků mimo jiné vedl k tomu, že se rapidním způsobem zvýšil počet a množství vnitrostátních konfliktů. V mnoha státech se rozhořely po léta zakonzervované konflikty. Uvnitř společností se objevují zcela nové konflikty úzce související s jejich fragmentací, nástupem nacionalismu

⁴⁷ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s.334-335.

⁴⁸ Tamtéž s. 335

a fundamentalismu. V souvislosti s těmito konflikty dochází k výraznému porušování mezinárodního humanitárního práva.⁴⁹

Nejvýznamnějšími konflikty, které v tomto období ovlivnily postoje mezinárodního společenství a které výrazně ovlivnily postoj mezinárodního společenství, ale současně také světové veřejnosti, k mezinárodní trestní justici, byly konflikty v bývalé Jugoslávii a občanská válka v africké Rwandě. Jednou z reakcí mezinárodního společenství v čele s Radou bezpečnosti OSN byla právě iniciativa vedoucí ke zřízení mezinárodních trestních tribunálů, jejichž hlavním úkolem bylo stíhání zločinů a případů porušení mezinárodního humanitárního práva, které oba tyto velice krvavé konflikty doprovázelo. Oběma *ad hoc* tribunálům se věnujeme v této práci samostatně.

Jak jsme již naznačili, tak oba zmíněné tribunály (ICTY a ICTR-více viz dále) jsou orgány, které byly zřízeny jako reakce na velice závažné porušování humanitárního práva v ozbrojených konfliktech z počátku devadesátých let minulého století. V době, kdy byly zřizovány, tak již byla naplno zahájena práce Komise OSN pro mezinárodní právo na návrhu Statutu stálého mezinárodního trestního soudu. Nicméně v rámci procesu jeho vzniku oba tribunály a především jejich činnost sehrály velice významnou roli. Odborná veřejnost a vědci se vzácně shodují, že oba *ad hoc* tribunály měly neopomenutelný význam pro budoucí MTS.

Prvním z významů lze chápat jako určitou inspiraci tvůrcům Statutu MTS. Tvůrci MTS se *ad hoc* tribunály inspirovaly například v organizační struktuře a složení soudu, dále v oblasti rozsahu jurisdikce a skutkovém vymezení některých zločinů, ale také v oblasti procesních pravidel, nebo

⁴⁹ Tamtéž s. 335.

ve velice stěžejní otázce fungování a pravomocí žalobce.⁵⁰ *Ad hoc* tribunály byly sice omezeny časově a teritoriálně, ale byly to především jejich úspěchy v kombinaci s určitým entusiasmem charakteristickým pro toto období, které zapříčinily konečný podnět k vytvoření MTS. Oba zmíněné tribunály se staly velice důležitým mezičlánkem k vytvoření stálého trestního soudu. Také díky tomu, že tyto tribunály vznikly v podstatě z podnětu Rady bezpečnosti, která se stala jejich zřizovatelem, tak tato situace a vzácná shoda jejich stálých členů dala prostor k určitému právnímu aktivismu a nepochybně tak přispěla k rehabilitaci mezinárodního trestního soudnictví. Neméně významně dále přispěly oba *ad hoc* tribunály svými rozsudky také k rozvoji samotného mezinárodního práva trestního. O významu *ad hoc* tribunálů pro MTS svědčí také to, že to byly právě ty osobnosti, jako například hlavní žalobce u obou tribunálů Louise Arbourová a další, kteří patřili mezi ty, jež dostali jako jedni z prvních prostor k projevům před plénem diplomatické konference v Římě v roce 1998.⁵¹ Zkušenosti pracovníků, soudců a diplomatů, jež se podíleli na tvorbě a činnosti obou *ad hoc* tribunálů, byly využívány také během jednotlivých formálních a neformálních setkání například v přípravných výborech během vyjednávání podoby statutu MTS.⁵²

4.1. *Ad Hoc* Tribunály

V této kapitole si představíme *ad hoc* mezinárodní trestní tribunály, které předcházely a výrazným způsobem také ovlivnily vznik

⁵⁰ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. 110

⁵¹ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 12

⁵² Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 47-48

Mezinárodního trestního soudu. Podíváme se především na určitou proměnu v uvažování mezinárodního společenství v období po konci Studené války, během období devadesátých let minulého století, které lze považovat z hlediska rozvoje mezinárodního trestního soudnictví za zásadní období. Podíváme se postupně na jednotlivé typy těchto *ad hoc* tribunálů se zaměřením na Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (dále také ICTY - *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*). Tento tribunál se dále pokusíme srovnat s jeho o rok mladším „následovníkem“ Mezinárodním trestním tribunálem pro Rwandu (dále také ICTR - *International Criminal Tribunal for Rwanda*). Oba tribunály se pokusíme srovnat především z hlediska jejich časové, místní a osobní jurisdikce a současně se budeme zabývat také okolnostmi jejich vzniku. Dále se v rámci této kapitoly zaměříme také na zvláštní hybridní (smíšené) trestní tribunály, které jsou jak svou povahou, tak jurisdikcí i okolností vzniku od předchozích dvou odlišné. Těmto hybridním tělesům budeme v rámci této kapitoly věnovat sice méně prostoru, ale pro úplnost pojednání o mezinárodní trestní justici v devadesátých letech je vhodné se o nich alespoň krátce zmínit.⁵³

Zatímco se na půdě Komise pro mezinárodní právo intenzivně pracovalo na návrhu Kodexu a především Statutu Mezinárodního trestního soudu, tak se pozornost mezinárodního společenství přenesla na lokální válečné konflikty, které se rozhořely na mnoha místech planety po konci Studené války. Byly to především lokální konflikty, které si žádaly rychlé a efektivní řešení. Jednalo se o krveprolití na území bývalé Jugoslávie, zejména v Bosně a Hercegovině, probíhající v letech 1991 až 1995, a dále také o události během krvavé občanské války ve Rwandě a některých sousedních státech. Oba tyto konflikty byly Radou bezpečnosti OSN označeny jako hrozba pro mezinárodní mír

⁵³ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge.s. 35-36.

a bezpečnost, a také z toho důvodu byly z její strany přijata konkrétní opatření. Pro tuto práci lze považovat za zásadní především její rozhodnutí zřídit jako součást postkonfliktní rekonstrukce *ad hoc* mezinárodní trestní tribunály. Tyto tribunály měly za úkol potrestat zločiny a porušení humanitárního práva, která se během těchto konfliktů udála a která výrazně pohoršila světové veřejné mínění. Zřízení těchto *ad hoc* tribunálů mělo nemalý význam nejen z hlediska spravedlivého potrestání zločinců těchto konfliktů, ale velkou měrou se odrazilo v rozvoji mezinárodního práva trestního a také vývoji Římského statutu a zřízení Mezinárodního trestního soudu.⁵⁴

Oběma tribunálům se přes počáteční kritiku podařilo získat celosvětové uznání a důvěru, přičemž přispěly k rozvoji myšlenky stíhání pachatelů mezinárodních zločinů dle mezinárodního práva a mezinárodního humanitárního práva. Navíc lze předpokládat, že ani po vstupu Římského statutu v platnost nejsou tyto tribunály záležitostí, která by měla být odsunuta na vedlejší kolej a lze i do budoucna předpokládat jejich vznik v nejrůznějších podobách.⁵⁵

⁵⁴ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 335.

⁵⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 78-77.

4.1.1 *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)*

Válečný konflikt, který se rozhořel mezi několika národy na území bývalé Jugoslávie v letech 1991 až 1995, představoval jedno z nejhorších krveprolití na území evropského kontinentu v období po 2. světové válce. Hrůzy a utrpení, které tento konflikt přinesl především civilnímu obyvatelstvu, vyvolávaly i mezi širokou světovou veřejností velké množství emocí a frustraci. Vzhledem k tomu, že se od dob 2. světové války jednalo o jeden z prvních válečných konfliktů přímo na území evropského kontinentu, byla mu věnována mnohem větší pozornost mezinárodního společenství, vlád, ale také světových médií a humanitárních nevládních organizací. Podcenění konfliktu v jeho počáteční fázi, určité váhavosti a neschopnosti mezinárodního společenství dohodnout se na jednotném a účinném postupu, stále více diskreditovalo univerzální i evropské instituce, a tak bylo potřeba přijmout nějaké vhodné řešení. Právě zřízení tribunálu, který by trestal zločiny páchané během tohoto konfliktu, bylo jedním z nich. Dalším důvodem vzniku ICTY bylo, že státy bývalé Jugoslávie nebyly buď schopné, nebo ochotné soudně stíhat válečné zločince v rámci svých ochromených soudních orgánů.⁵⁶

Ke zřízení Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii se mezinárodní společenství nejprve vyjádřilo prostřednictvím rezoluce Rady bezpečnosti č. 808 ze dne 22. února 1993. V rámci této rezoluce se Rada bezpečnosti vyslovila pro zřízení mezinárodního trestního tribunálu, který by stíhal porušení mezinárodního humanitárního práva.⁵⁷ Faktickým krokem ke zřízení tribunálu však byla až pozdější

⁵⁶ Drakulić, S.: 2004. *Ani mouše by neublížili. Váleční zločinci u soudu v Haagu*. Nakladatelství BB art: Praha. s. 21.

⁵⁷ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha. s. 482.

rezoluce Rady bezpečnosti, a to rezoluce č. 827, jejíž přílohou se stal také Statut ICTY.⁵⁸

Právní základ ke zřízení ICTY můžeme vysledovat na základě toho, že Rada bezpečnosti kvalifikovala chování účastníků bojů na území bývalé Jugoslávie za hrozbu proti mezinárodnímu míru a bezpečnosti, což provedla dle oprávnění, které je zakotveno v kapitole VII Charty OSN. Mezinárodní tribunál je v tomto případě považován za pomocný orgán Rady bezpečnosti ve smyslu jejího čl. 29 Charty OSN. Dalšími významnými články pro aplikaci a zřízení jugoslávského tribunálu jsou ještě čl. 25 Charty OSN, dle kterého se členské státy zavazují přijmout a provést všechna rozhodnutí přijatá Radou bezpečnosti v jejím souladu. Dále dle čl. 103 Charty OSN pak mají závazky z Charty plynoucí přednost při možném střetu s jinými mezinárodněprávními závazky. V tomto případě mají tedy členské státy OSN povinnost tribunály nejen uznat, ale současně mají také povinnost spolupracovat s jejich orgány.⁵⁹

4.1.1.1 Jurisdikce ICTY

Pro potřeby této práce je jurisdikce chápána v kontextu jako pravomoc a příslušnost tribunálu nebo soudu. Například v české právní terminologii se tento pojem příliš nepoužívá a rozlišuje se v ní termín pravomoc a příslušnost. V jiných jazycích se běžně oba tyto termíny spojují pod jeden termín- jurisdikce (anglicky *jurisdiction*), kdy může podle kontextu označovat buď pravomoc nebo příslušnost. Vyjdeme-li z obecné teorie práva, tak pravomocí se zpravidla rozumí generické označení orgánů oprávněného o věci rozhodovat, kdežto příslušností se rozumí

⁵⁸ U.N. doc. S/RES/827 z 25. května 1993, Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii

⁵⁹ Janda, I.: 1996. Myšlenka mezinárodního trestního soudu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1996. s. 445.

specifické označení tohoto orgánu.⁶⁰ Dále jako příslušnost můžeme rozlišovat pravomoc soudu (věcnou, prostorovou a osobní)⁶¹.

4.1.1.2 Jurisdikce *ratione materiae*:

Věcná příslušnost ICTY je upravena v rozsahu čl. 2 až 5 jeho statutu, přičemž tribunál není oprávněn vytvářet nové právo, nýbrž v souladu s právní zásadou *nullum crimen sine lege* aplikuje pouze pravidla mezinárodního humanitárního práva, které jsou součástí mezinárodního obyčejového práva. Co se týká jurisdikce *ratione materiae*, tak se její vymezení poněkud liší jak od vymezení této jurisdikce Norimberského tribunálu, tak současně také od toho, jak byly tyto skutkové podstaty vymezeny v rámci Kodexu. Hlavní rozdíl spočívá především v rozdělení válečných zločinů do dvou zcela samostatných kategorií.⁶²

Ve statutu ICTY tak byly stanoveny **čtyři kategorie zločinů** dle mezinárodního práva. Jsou jimi následující stíhané zločiny:

- ***závažná porušení Ženevských úmluv o ochraně obětí válek z roku 1949,***
- ***porušení válečného práva a obyčejů,***
- ***genocidium,***
- ***zločiny proti lidskosti.***

Pojďme se tedy nyní na tyto kategorie zločinů podívat poněkud podrobněji.

⁶⁰ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva.* Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 78.

⁶¹ Knapp, V.: 1995. *Teorie práva.* C.H. Beck: Praha. s. 197.

⁶² Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva.* Nakladatelství Karolinum: Praha. s.79.

Dle čl. 2. Statutu jsou to závažná porušení Ženevských úmluv o ochraně obětí válek z roku 1949, kterými rozumí: (1) úmyslné zabití, (2) mučení, nebo nelidské zacházení, včetně biologických experimentů, (3) úmyslné způsobení velkého utrpení nebo závažné újmy na životě nebo zdraví, (4) rozsáhlé ničení nebo přivlastnění si majetku, jež není ospravedlněno válečnou nutností a je prováděno protiprávně a svévolně, (5) donucení válečného zajatce či civilní osoby ke službě v ozbrojených silách nepřátelské mocnosti, (6) úmyslné zkrácení válečného zajatce nebo civilní osoby na právu na spravedlivé a řádné soudní řízení (7) protiprávní deportace nebo přesídlení civilní osoby nebo její protiprávní věznění, (8) braní civilních osob jako rukojmí.⁶³

Je potřeba poznamenat, že čl. 2 statutu ICTY přejímá ustanovení Ženevských úmluv z roku 1949 a pokrývá především čl. III, který je společný všem těmto úmluvám. V tomto ohledu ICTY v podstatě navazuje na odkaz Charty Norimberského tribunálu, pod vlivem jehož výsledků byly zmíněné Ženevské úmluvy z roku 1949 vypracovány a schváleny na půdě OSN.

Dle čl. 3. statutu ICTY jsou v demonstrativním výčtu uvedena porušení zákonů a obyčejů války: (1) používání otráveného střeliva nebo střeliva s úmyslem způsobit zbytečné utrpení, (2) svévolné ničení měst a vesnic nebo jejich pustošení neospravedlněné válečnou nutností, (3) dobývání nebo bombardování jakýmkoli prostředky nebráněných měst, vesnic, obydlí nebo budov, (4) zbavení, ničení nebo svévolné poškození institucí určených náboženským účelům, vzdělávání, umění a vědě, dále historických památek, uměleckých a vědeckých děl, (5) pustošení veřejného nebo soukromého majetku;⁶⁴

⁶³ Viz čl. 2 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii;

⁶⁴ Viz čl. 3 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii;

Dle čl. 4. statutu ICTY zločin genocidia, jehož definice je doslovně přejata z Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia, konkrétně jeho čl. II a III. Rozumějme jím genocidium, spolčení ke spáchání genocidia, přímé a veřejné podněcování ke spáchání genocidia, pokus o spáchání genocidia, účast na genocidiu;⁶⁵

Zvláštností rovněž je osamostatnění zločinů genocidia, které jak již bylo řečeno, je převzato z úmluvy o trestání genocidia a které během norimberského procesu bylo v jeho chartě zařazeno pod zločiny proti lidskosti.

Jako první byl ze zločinu genocidia obviněn policejní důstojník srbské národnosti Goran Jelisič přezdívaný také „*Serb Adolf*“, který byl nakonec odsouzen ke čtyřiceti letům odnětí svobody, ale za jiné zločiny, než byl zločin genocidia. ICTY se k této otázce poprvé vyjádřil v souvislosti se subjektivní stránkou zločinu (*mens rea*). Jedná se o zvláštní úmysl zničit zcela nebo z části některou národnostní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu, který odlišuje genocidu od běžného trestného činu nebo od ostatních zločinů dle mezinárodního humanitárního práva.⁶⁶

Jen pro doplnění, první osobou usvědčenou ICTY ze zločinu genocidia byl Radislav Krstič, v jehož případě pro změnu tribunál v návaznosti na *case Jelisič* uznal, že plán vedoucí ke spáchání genocidia nemusí být zformulován v předstihu, tj. není nezbytné, aby mezi jeho pojetím a uskutečněním uběhl nějaký čas.

A v poslední řadě je věcná příslušnost soudu (*ratione materiae*) ICTY vymezena v čl. 5 statutu, jimiž se rozumí ***zločiny proti lidskosti***

⁶⁵ Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia dostupná na <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-genocida.pdf>, 21.4.2013;

⁶⁶ *Case No IT-98-33. Prosecutor v. Krstić (2 August 2001)*, dostupné na <http://www.icty.org/case/krstic/4>, 22. 4. 2013;

spáchané během ozbrojeného konfliktu mezinárodního či vnitrostátního charakteru a namířené proti civilnímu obyvatelstvu: (1) vražda, (2) vyhlazování, (3) zotročování, (4) deportace, (5) uvěznění, (6) mučení, (7) znásilnění, (8) perzekuce z politických, rasových a náboženských důvodů;⁶⁷

K tomuto je potřeba vysledovat jeden ze zcela zásadních posunů ve skutkové podstatě. Na rozdíl od poválečných dokumentů došlo k osamostatnění této skutkové podstaty, i když požadovaná souvislost s válečným konfliktem (tzv. *war nexus*) v této chvíli ještě nebyla zcela zrušena, ale pouze modifikována v tom smyslu, že nedělá rozdíl mezi ozbrojeným konfliktem vnitrostátním a mezistátním.⁶⁸

4.1.1.3 Jurisdikce *ratione personae*

Osobní jurisdikce ICTY je v jeho statutu zakotvena pouze ve dvou konkrétních člancích. Těmito články jsou čl. 6 a čl. 7 Statutu. Statut potvrdil princip individuální trestní odpovědnosti, kdy mezinárodní tribunál má podle čl. 6. jurisdikci pouze nad fyzickými osobami (tedy nikoliv nad osobami právníckými, které jsou z odpovědnosti vyloučeny).⁶⁹

Individuální trestní odpovědnost tak má každá osoba, která plánovala, podněcovala, spáchala nebo jinak napomáhala při plánování, přípravě nebo provádění zločinů uvedených v čl. 2 až 5. Statutu. Dalším principem týkající se trestní odpovědnosti je ten, že ani úřední funkce, obviněného nezbavuje trestní odpovědnosti a nelze ji považovat ani za polehčující okolnost. Pokud byl zločin spáchán podřízenou osobou, tak to neznamena, že by jeho nadřízený neměl být veden k trestní odpovědnosti. K tomu ovšem může dojít pouze za situace, kdy tento

⁶⁷ Viz čl. 5 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii;

⁶⁸ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s.80-81.

⁶⁹ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 336.

nadřízený o situaci věděl, nebo mohl vědět, že jeho podřízený hodlá spáchat nebo spáchal výše uvedený zločin a tento nadřízený nepřijal nezbytná a přiměřená opatření k zabránění takovým činům nebo neučinil nic k jejich potrestání. Dokonce ani skutečnost, že dotyčná osoba jednala na rozkaz, ať už vlády nebo nadřízeného, ji nezbavuje trestní odpovědnosti, ale v tomto případě se může jednání na základě rozkazu považovat za polehčující okolnost.⁷⁰

ICTY má právo stíhat nejen občany bývalé Jugoslávie, ale i příslušníky jakéhokoliv jiného státu, případně také osoby bez státní příslušnosti.⁷¹

4.1.1.4 Jurisdikce Ratione loci a ratione temporis

Co se týká časové působnosti tribunálu, tak ta je určena pro zločiny, které byly spáchané po 1. lednu 1991. Jak jsme již uvedli na začátku této kapitoly, tak ICTY byl založen teprve v roce 1993 v době, kdy již došlo ke značné eskalaci konfliktu mezi stranami konfliktu, a tak již ke spáchání některých zločinů v daném období došlo. To byl také jedním z důvodů proč ICTY nebyl omezen nějakým časovým úsekem délky svého působení, tak jak tomu bylo později zvykem například u Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu.⁷²

Co se týká místní příslušnosti, tak ta je upravena v čl. 8 Statutu a vztahuje se na zločiny uvedené ve Statutu spáchané na území, ve vzdušném prostoru a teritoriálních vodách bývalé Socialistické federativní republiky Jugoslávie.⁷³

⁷⁰ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s 482-483.

⁷¹ Viz čl. 6 a čl. 7 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii

⁷² Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure.* Cambridge University Press: New York. s. 125.

⁷³ Tamtéž s. 125-126.

4.1.1.5 Postavení tribunálu vůči národním soudům

Odpověď na otázku jaké je postavení ICTY vůči vnitrostátním soudům je zakotvena v čl. 9 odst. 2 statutu a to tak, že ICTY má ve vztahu k národním soudům či tribunálům jednoznačně postavení konkurující (souběžné). Jinými slovy má ICTY primát (*primacy*) před těmito soudy. Mimochodem toto byla jedna z námitek obhajoby ve věci Tadić, kterou nastíníme níže. Jinými slovy tribunál je oprávněn převzít stíhání dané osoby a místní soudy jsou zcela podřízeny jeho jurisdikci. V souvislosti s těmito principy je na místě zmínit také právní zásadu *ne bis in idem*, která je zde oproti jejímu obecnému užívání poněkud deformovaná a v souvislosti s ICTY v podstatě znamená, že je vyloučeno, aby osoba, která byla souzena před Mezinárodním tribunálem za vážné porušení humanitárního práva, byla opětovně souzena za tyto činy před národním soudem. Naopak osoba, která byla pro stejný čin souzena před národním soudem, může být posléze souzena Mezinárodním tribunálem za předpokladu, že čin, pro který byla souzena, byl charakterizován jako běžný trestný čin, nebo národní soud nesoudil tuto osobu nestranně a nezávisle, či jednání národního soudu mělo směřovat k ochraně obviněného před mezinárodní trestní odpovědností. Nejvyššími tresty, které tribunál ukládá, jsou tresty odnětí svobody a nikoliv trest smrti.

4.1.1.6 Případ Tadić

Jednalo se o jedno z prvních soudních rozhodnutí ICTY, ve kterém se tribunál musel vyrovnat hned s několika zásadními otázkami týkající se především jeho legitimacy a samotné existence. Tento judikát se stal pro další vývoj mezinárodního práva trestního zcela zásadním, a proto je nezbytné ho pro úplnost uvést. Nemá smysl se v rámci této práce zabývat jurisprudenčními debatami a argumenty, které soudci tribunálu ve svém

rozhodnutí použily, ale současně tento zcela zásadní judikát nelze ani opomenout.⁷⁴

Pro úplnost ještě poznamenejme, že Duško Tadić byl bosenský Srb, regionální politický představitel v oblasti Prijedor, který byl tribunálem odsouzen za zločiny proti lidskosti, porušení Ženevských úmluv a dále také zločinů proti civilnímu obyvatelstvu. Jeho případ je ovšem zajímavý a pro samotný ICTY zásadní ze zcela jiných hledisek.⁷⁵

Obhajoba Duška Tadiće vznesla v průběhu řízení tři zcela zásadní námitky týkající se za prvé nezákonnosti řízení před Mezinárodním trestním tribunálem, dále napadala neoprávněnost priority (*primacy*) tohoto tribunálu před národními soudy a jako třetí námitku uvedla nedostatek věcné příslušnosti tribunálu.⁷⁶

Jak jsme již naznačili, tak nemá smysl se vzhledem k charakteru práce detailněji zabývat, jakým způsobem se tribunál s těmito námitkami vypořádal, nicméně pojdme si alespoň stručně nastínit úvahu soudu k první části námitek. K první námitce soud odvodil z obecného mezinárodního práva, že má kompetence rozhodovat o své kompetenci. Obecné mezinárodní právo totiž přiznává možnost každému smírčímu nebo soudnímu tribunálu tuto kompetenci, ačkoliv není výslovně uvedena v zakládajícím dokumentu. Současně zde pro legalitu tribunálu platí to, co jsme již naznačili výše, když jsme hovořili o zřízení mezinárodního trestního tribunálu dle Charty OSN, konkrétně její kapitoly VII, kdy

⁷⁴ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 126.

⁷⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 90.

⁷⁶ Rozhodnutí ve věci Tadić (*Tadić v Prosecutor*) dostupné na <http://www.icty.org/sid/7537>, 22. 4. 2013;

takovýto tribunál může Radě bezpečnosti sloužit jako jakýsi pomocný orgán.⁷⁷

K dalším námitkám soudci použili celkem tři interpretačních metod, pomocí kterých se jim podařilo se s ostatními námitkami vyrovnat, a tak v podstatě obhájit legitimitu ICTY.⁷⁸

4.1.2 *International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR)*

Stejně jako krvavé události v Evropě vedly mezinárodní společenství ke zřízení mezinárodního tribunálu v bývalé Jugoslávii, obdobně velice krvavá občanská válka v africké Rwandě a okolních státech vedla Radu bezpečnosti ke zřízení tribunálu na velice podobných základech, na kterých byl zřízen ICTY s cílem vypořádat zločiny a porušování mezinárodního trestního práva v tomto regionu.

Během občanské války, která probíhala ve Rwandě, ale také na území sousedních států došlo, během etnických a kmenových střetů mezi příslušníky Hutuů a Tutsiů k masivnímu vyvražďování příslušníků těchto kmenů a konflikt si vyžádal celkovou bilanci přibližně půl milionu mrtvých a přes dva miliony uprchlíků.⁷⁹

Tento „mladší bratříček“ jugoslávského tribunálu, jehož vznik se datuje ke konci roku 1994 je ICTY do velké míry z logických důvodů inspirován. Nicméně můžeme i zde nalézt zásadní odlišnosti a to především v oblasti jeho jurisdikce a také například časové působnosti.

⁷⁷ Šturma, P.: 1996. Jurisdikce Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (K prvnímu rozsudku ve věci Tadić), *Právní rozhledy* 9/1996; s. 115-116.

⁷⁸ Guelff, R. ; Roberts, A.: 2000. *Documents of the Laws of War*. Oxford University Press: New York. s. 67-70.

⁷⁹ Eichler, J.: 2007. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 62-63.

ICTR byl zřízen na popud Rady bezpečnosti OSN rezolucí č. 995 z 8. listopadu. 1994 s výlučným úkolem soudit osoby odpovědné z činů genocidy a dalších závažných porušení mezinárodního humanitárního práva spáchaných na území Rwandy a rwandské občany odpovědné z takových činů a porušení spáchaných na území sousedních států mezi 1. lednem a 31. prosincem roku 1994. Statut rwandského tribunálu byl přijat stejně jako v případě ICTY jako příloha rezoluce č. 995/1994.⁸⁰

Pro tuto rezoluci pro zajímavost hlasovali mimo Číny, která absentovala, všichni členové Rady bezpečnosti s výjimkou Rwandy⁸¹. Ta v té době shodou okolností zasedala v Radě bezpečnosti jako její nestálý člen. Hlavním důvodem, proč Rwanda nepodpořila rezoluci Rady bezpečnosti č. 995, jejíž součástí byl také Statut ICTR, bylo umístění sídla tribunálu mimo území Rwandy do sousední Tanzánie a další významnou otázkou byla nemožnost uložení trestu smrti, který je zakotven v právním řádu tohoto státu.⁸²

⁸⁰ Dokument *UN Doc. S/RES/995* z 8.11.1994;

⁸¹ Bílková, V.: 2007. Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu. Praha. s. 43.

⁸² <http://www.e-ir.info/2012/01/19/international-courts-and-the-domestic-judiciary-in-africa/>, 20.4.2013;

4.1.2.1 Srovnání ICTY a ICTR

Zásadní rozdíly, mezi oběma trestními tribunály jsme již naznačili v průběhu této kapitoly. Jednalo se především o odlišnosti v rozsahu jejich jurisdikce, a to konkrétně především jurisdikce *ratione materiae*. Statut ICTR má v sobě obsaženy pouze tři kategorie zločinů. Jedná se o následující zločiny zakotvené v čl. 2-4:

- **čl. 2 statutu ICTR zločin genocidy**: je shodný podobně jako v čl. 4 statutu ICTY s Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidia z roku 1948.

- **čl. 3 statutu ICTR zločiny proti lidskosti**: opět shodně definovaný jako čl. 5 statutu ICTY jen s tím rozdílem, nicméně zásadním, že statut tribunálu pro Rwandu definitivně opouští požadovanou souvislost spáchání těchto zločinů s ozbrojeným konfliktem (*war nexus*).⁸³ Toto odůvodnění má určitou logiku, jelikož zločiny proti lidskosti, jako je například genocida, nemusí být v žádném případě spáchány během konfliktu, ale i mimo něj.⁸⁴

- **čl. 4 statutu ICTR porušení článku III. společného Ženevským úmluvám a Dodatkového protokolu II**: Tento článek je tím, který se nejzásadněji liší od toho, jakým způsobem je vymezen statut ICTY. Lze říci, že se Rada bezpečnosti pokusila tento článek přizpůsobit faktickému stavu ve Rwandě a okolních státech, na jejichž území byly zločiny páchany, a proto tento článek upravila na podmínky vnitřního konfliktu, kterým občanská válka ve Rwandě byla. Došlo tak k faktickému rozšíření tohoto článku oproti obdobnému článku ve Statutu ICTY. Tento **čl. 4 Statutu ICTR** obsahuje demonstrativní výčet jednání, které naplňují ustanovení výše jmenovaných úmluv. Jsou jimi: **(1)** útoky proti životu,

⁸³ Guelff, R. ; Roberts, A.: 2000. *Documents of the Laws of War*. Oxford University Press: New York. s. 481-483.

⁸⁴ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 100.

zdraví, fyzické či duševní integrity osob, zejména vraždou a krutým zacházením jako je mučení, zmrzačení nebo jakákoliv forma tělesných trestů, (2) kolektivní tresty, (3) braní rukojmí, (4) teroristické činy, (5) útoky proti osobní důstojnosti, zejména pokořující nebo ponižující zacházení, znásilnění, nucená prostituce nebo jakákoliv forma útoku v sexuální oblasti, (6) plenění, (7) ukládání trestů a vykonávání poprav bez předchozího rozsudku vyhlášeného řádným soudem, poskytujícím veškeré záruky soudního řízení, které jsou uznávány civilizovanými národy jako nezbytné, (8) hrozby ke spáchání jakéhokoliv z výše uvedených činů.⁸⁵

4.1.2.2 *Jurisdikce ratione personae, ratione loci a ratione temporis*

Pokud hovoříme v souvislosti se srovnáním ICTR a ICTY o dalších aspektech, tak zcela jistě stojí za zmínku také další odlišnosti v jejich jurisdikci. Co se týká místní příslušnosti, tak jurisdikce tohoto tribunálu se vztahuje nejen na území Rwandy včetně jejího zemského a vzdušného prostoru, ale dále i na území sousedních států, pokud se jedná o zločiny, které byly na území sousedních států spáchány rwandskými státními příslušníky.⁸⁶

Ratione personae je podobně jako u ICTY vymezena na fyzické osoby, přičemž i zde logicky platí princip individuální trestní odpovědnosti osob. Časová příslušnost je na rozdíl od jugoslávského tribunálu omezena časově a to na činy spáchané od 1. ledna do 31. prosince 1994. Právě během tohoto období dochází ke spáchání těch nejhorších zločinů, které byly následně před tribunálem souzeny.

Co se týká nadřazenosti, respektive přednosti ICTR před národními soudy, i zde lze najít drobnou odlišnost. Dá se říct, že tento princip

⁸⁵ Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu viz U.N. doc. S/RES/955, z 8. listopadu 1994;

⁸⁶ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 102.

vyjádřený zásadnou *ne bis in idem* platí obdobně, nicméně ve Rwandě, vzhledem k velkému množství obviněných, docházelo současně s ustanovením ICTR také tradičním africkým soudům, které se nazývaly *Gacaca*. Nejedná se o soudy v pravém slova smyslu, složené z právníků a profesionálů, ale tyto „lidové soudy“ byly obsazovány z obyčejných občanů - ne právníků. Ti měli rozhodovat o pachatelích méně závažných trestných činů. Tato kvazi-soudní tělesa byla zřízena především za účelem co nejrychleji ulevit náporu ve rwandských věznicích a ve snaze dostat určité formě spravedlnosti, i když ve zcela primitivních podmínkách.⁸⁷

Co se týká zhodnocení činnosti ICTR, tak jako pozitiva lze jednoznačně označit to, jak hladce se tento tribunál podařilo zřídit a zajistit jeho financování ze strany OSN. Dalším pozitivem je bezpochyby množství soudních rozhodnutí, které přispěly k rozvoji mezinárodního práva trestního, a to především detailním rozбором zločinu genocidy ve vztahu k vnitrostátnímu ozbrojenému konfliktu nebo také samotné definice ozbrojeného konfliktu.⁸⁸

Naopak mezi negativa, jak potvrdil i jediný český zástupce v tomto tribunálu a v současnosti (na konci roku 2012) zvolený soudce MTS Robert Fremr, lze zařadit především složitost některých procedurálních otázek, odtrženost od obětí, omezenou kapacitu tribunálu a finanční náročnost a zdlouhavost řízení. Ne všechny případy bylo z těchto důvodů možno projednat ve vymezeném časovém termínu a mandát musel být prodlužován.⁸⁹

⁸⁷ <http://www.africa.ufl.edu/asq/v8/v8i1a4.htm>, 21.4.2013;

⁸⁸ Bílková, V.: 2007. Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika*, č. 5, 2007, s. 17.

⁸⁹ Rozhovor s bývalým soudcem ICTR Robertem Fremrem pro ČT24 dostupný na <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/190376-fremr-mezinarodnimu-trestnimu-soudu-chci-prinest-novy-vitr/> 20. 4. 2013;

Dalším předmětem kritiky, který nelze opomenout a který platí obecně pro tvorbu *ad hoc* tribunálů je otázka tzv. selektivní spravedlnosti (otázka proč nebyly podobné tribunály zřizovány také v souvislosti s jinými konflikty jako byla Kambodža a „pole smrti“)⁹⁰. Další otázkou je například vliv Rady bezpečnosti OSN na činnost a vymezení těchto tribunálů. Ty se pak mohou, i když dle mého názoru velice omezeně, stávat určitým politickým nástrojem v rukou velmocí. Nicméně oproti kritice tzv. *Siegerjustiz*, která zaznívala v souvislosti s Norimberským procesem, tyto *ad hoc* tribunály vykazují mnohem vyšší kvalitu z pohledu soudnictví a dokážou být zárukou mezinárodní spravedlnosti.

4.1.3 Hybridní soudní tělesa Sierra Leone a Východní Timor

Kromě výše zmíněných Mezinárodní trestních tribunálů zřízených *ad hoc* na základě rezolucí Rady bezpečnosti, které významně přispěly k rozvoji mezinárodního trestního soudnictví, lze v průběhu devadesátých let minulého století zaznamenat ještě dalších několik typů speciálních trestních tribunálů, které se ovšem od výše zmíněných ICTR a ICTY do značné míry liší. Jedná se především o odlišnosti v tom, jakým způsobem byly zřízeny, a dále také můžeme nalézt podstatné rozdíly i v jejich jurisdikci. Stejně jako u předešle zmíněných tribunálů se jednalo o reakci na zločiny a porušení mezinárodního práva během jednotlivých válečných konfliktů.

4.1.3.1 Special Court for Sierra Leone (SCSL)

Dalším konfliktem, který si vyžádal zřízení speciálního trestního tribunálu, byl konflikt v další z afrických zemí, který se odehrával v letech 1991-2002 mezi vládními jednotkami a povstalci z Revoluční sjednocené fronty (*Revolutionary United Front* - RUF). I přesto, že se v průběhu konfliktu objevily také dvě mírové dohody, kdy k první došlo již v roce 1996 v Abidjanu a druhou z nich byla dohoda z Lomé z července 1999,

⁹⁰ <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=832/>, 20. 4. 2013;

tak se konflikt opět rozhořel a definitivně byl ukončen až v roce 2002. K charakteru konfliktu je třeba doplnit, že se jednalo o vnitrostátní konflikt s velkým počtem obětí, který byl doprovázen především velkým množstvím sexuálně orientovaných zločinů, včetně znásilňování a zotročování žen. Mezi další charakteristiky konfliktu patří to, že v tomto konfliktu bojovalo až 70% dětských vojáků.⁹¹

I přesto, že Sierra Leone je jednou ze zemí, která ratifikovala Římský statut, tak vzhledem k tomu, že ten může stíhat zločiny až po jeho schválení od roku 1998, bylo nezbytné, aby byly zločiny, které se během tohoto konfliktu udály, stíhané pomocí speciálního soudního tělesa. Vzhledem k tomu, že se v podobné situaci víceméně osvědčil ICTR pro souzení zločinů ve Rwandě, tak se tento rwandský tribunál stal jakýmsi vzorem i pro SCSL. V některých případech přejal jak skutkové podstaty některých trestných činů před ním souzených anebo zcela přejal od ICTR důkazní a procesní řád.⁹²

Na začátku této kapitoly jsme hovořili o tom, že se ovšem nejedná o klasický tribunál, jaký jsme popsali v předešlých dvou případech, tedy ICTY v bývalé Jugoslávii a rwandský ICTR. Ke zřízení SCSL došlo totiž na popud prezidenta Sierra Leone Kabbaha, který požádal Radu bezpečnosti OSN o zřízení mezinárodního trestního tribunálu, který by byl schopen přivést před tento soud pachatele zločinů, které se v jeho zemi udály. Rada bezpečnosti s tímto krokem souhlasila, a následně v roce 2000 pověřila tehdejšího generálního tajemníka OSN Kofiho Annana na základě rezoluce č. 1315 (2000), aby s vládou Sierra Leone sjednal příslušnou mezinárodní smlouvu, jejíž přílohou se měl stát Statut

⁹¹ Human Security Report 2005: *War and Peace in the 21st Century*. New York: Oxford University Press, 2005. s. 114.

⁹² Bílková, V.: 2007. Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika*, č. 5, 2007, s. 17- 18.

Zvláštního soudu pro Sierra Leone. Tato smlouva byla nakonec úspěšně ratifikována v roce 2002.

SCSL je tedy podobně, jako byl tehdy Norimberský tribunál, zřízen mezinárodní smlouvou, na rozdíl od předchozích dvou popisovaných *ad hoc* tribunálů, které byly zřízeny na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN dle kapitoly VII jako pomocné těleso. Toto je v podstatě první zvláštnost a jeden ze znaků, proč je tento tribunál označován jako hybridní. Dalšími jeho znaky jsou například ty, že SCSL má na rozdíl od ICTY nadřazenost pouze ve vztahu k vnitrostátním soudům Sierra Leone a nikoliv vůči třetím zemím, které nemají vůči němu povinnost spolupracovat a vydávat tak například své občany, či jiné zločince. Toto omezení se nejvíce negativně projevilo během snahy stíhat asi nejznámějšího ze všech zločinců, a to bývalého prezidenta Libérie Charlese Taylora, který měl díky dodávkám zbraní povstalcům významný vliv na konflikt v Sierra Leone a kterého se nakonec nepodařilo před tento soud dostat⁹³.

Pojďme se nyní podívat na jurisdikci tohoto soudu, a to nejprve na *ratione materiae*. Před tímto soudem jsou z hlediska věcné příslušnosti stíhány následující kategorie zločinů dle mezinárodního práva. Jsou jimi:

- *Zločiny proti lidskosti*
- *Válečné zločiny*
- *Zločiny dle vnitrostátního práva Sierra Leone*

Vzhledem k tragickým rozměrům sexuálních zločinů páchaných během tohoto konfliktu jsou do příslušnosti *ratione materiae* podřazeny pod zločin znásilnění také další skutkové podstaty sexuálně motivovaných trestných činů jako například sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství a jakákoliv jiná forma sexuálního násilí. Co se týká válečných zločinů, tak ty jsou rozděleny ve Statutu dále do dvou

⁹³ V současnosti je ovšem Charles Taylor stíhán před Mezinárodním trestním soudem v Haagu;

dalších skupin. V rámci věcné pravomoci tohoto soudu není stíhán zločin genocidy, a to vzhledem k tomu, že nebyly nalezeny žádné důkazy o tom, že se tento zločin na území Sierra Leone stal.⁹⁴

Jak bylo naznačeno výše v textu, tak konflikt v Sierra Leone se vyznačoval obzvláště vysokým počtem mladistvých vojáků působících v ozbrojených složkách povstalců. Jejich počet dosahoval až 70% ze všech bojovníků. Tito mladí lidé často pod vlivem drog nebo pod pohrůžkou zmrzačení či zabití členů rodiny bojovali v průběhu tohoto konfliktu. K tomuto tématu v souvislosti s jurisdikcí SCSL je potřeba doplnit, že hranice pro stíhání před soudem je rovněž stanovena pro tyto mladistvé osoby v rozmezí 15-18 let. Kofi Annan rozhodnutí, zda takto nízkou věkovou hranici, stanovit označil za velmi těžké morální dilema.⁹⁵ Na druhou stranu jedním z velkých přínosů tohoto tématu z hlediska mezinárodního trestního soudnictví je právě to, že zpřesnil pravidla zákazu náboru dětských vojáků.⁹⁶

4.1.3.2 *Ratione personae, ratione loci a ratione temporis:*

Osobní jurisdikce SCSL byla stanovena oproti předchozím *ad hoc* tribunálům značně úžeji, a to se zaměřením na hlavní pachatele konfliktu, kterých bylo obviněno pouze jedenáct. Otázkou zůstává, zda je tento počet dostatečný a zda nedojde k tomu, že by někteří důležití zločinci mohli uniknout.⁹⁷

Územní příslušnost SCSL byla omezena na zločiny páchané na území Sierra Leone a časová působnost je vymezena první

⁹⁴ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s 488.

⁹⁵ Válek P.: 2009. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva.* C. H. BECK: Praha. s. 14-15.

⁹⁶ Bílková, V.: 2007. Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika, č. 5, 2007*, s. 17.

⁹⁷ Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law.* Hart Publishing: Oxford. s. 560-561

neúspěšnou mírovou dohodou, tedy dohodou z Abidjanu z 30. listopadu 1996. Činnost a ukončení tribunálu se předpokládalo do roku 2010, ale činnost zatím definitivně ukončena nebyla. Jedním z důvodů může být také způsob financování tohoto soudu, které bylo několikrát předmětem kritiky. Tím, že SCSL stojí mimo strukturu OSN, tak se nemůže zcela spoléhat na pravidelné financování z jejího rozpočtu, ale je odkázán na darování financí na jeho činnost.⁹⁸

Soud se skládá ze dvou soudních senátů, odvolacího senátu, dále úřadu prokurátora a kanceláře soudu. Hlavním znakem jeho hybridnosti je především způsob jmenování soudců a jejich složení v jednotlivých senátech. Zde je dle čl. 12 podmínka, že v každém senátu musí zasedat alespoň jeden soudce jmenovaný vládou Sierra Leone a dva soudci jmenovaní generálním tajemníkem OSN. V odvolacím senátu musí být tento poměr 2:3 ve prospěch soudců jmenovaných generálním tajemníkem. Ovšem u jmenování soudců má vždy poslední slovo vláda Sierra Leone.⁹⁹

SCSL je i přes svou podobnost a inspiraci původními *ad hoc* tribunály, a to především ICTR, přeci jen více mezinárodní z hlediska svého obsazení a nikoliv z hlediska svého rozsahu. Jedná se o zajímavý smíšený systém trestního soudnictví se svými výhodami a nevýhodami.

4.1.4 Ostatní trestní tribunály:

V předchozí části této obsáhlé kapitoly jsme popsali z hlediska vývoje mezinárodního trestního soudnictví, principů a struktury fungování zcela zásadní a také nejčastěji uváděné trestní tribunály a soudní tělesa. Samozřejmě se nejedná o jediné a osamocené příklady, ale systém mezinárodního trestního soudnictví ještě doplňují také další hybridní

⁹⁸ Válek P.: 2009. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. C. H. BECK: Praha. s. 15.

⁹⁹ Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford. s. 558.

tribunály zřizovány rovněž *ad hoc* ke konkrétním konfliktům a ušité na míru jak v rozsahu své jurisdikce a financování, tak ve složení soudců a legitimacy. Předtím, než se pokusíme tyto typy soudních těles nějakým způsobem shrnout, tak je potřeba zmínit alespoň krátce také další soudní tribunály, které jsou svou povahou také hybridní a nejčastěji ustanovené na základě sjednaných mezinárodních smluv. Za zmínku zcela jistě stojí například *Tribunál pro stíhání zločinů spáchaných během vlády Rudých Khmérů v Kambodže* schváleného místním senátem v roce 2001 a založeného v roce 2003¹⁰⁰.

Dále to byl například *Zvláštní tribunál pro Libanon* založeným také na základě dvoustranné smlouvy mezi OSN a Libanonem, k jejímuž vypracování dala podnět Rada bezpečnosti na základě její rezoluce č. 1757 ze dne 30. května 2007. V neposlední řadě se ještě také uvádí činnost dvou méně známých tribunálů, které jsou ovšem také odlišné od předešlých modelů, a to jsou dva tribunály, které působí v rámci soustavy běžných vnitrostátních soudů a byly založeny v rámci peacekeepingových misí OSN na Východním Timoru (UNTAET) s cílem soudit trestné činy, kterých se dopustily indonéská vojska během snahy podmanit si Východní Timor, anebo trestní soudy (vnitrostátní s mezinárodními soudci) zřízené v rámci mise OSN UNMIK v Kosovu. Zřízení těchto soudů s mezinárodním zastoupením bylo rozhodnuto na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 1244/1999 a mají stíhat trestné činy jak dle mezinárodního, tak i vnitrostátního práva.¹⁰¹

4.1.4.1 Zvláštní soudy pro Východní Timor

Konflikt nebo spíše ozbrojené násilí ze strany indonéských vojsk, která násilím obsadila tento velice malý stát a terorizovala jeho obyvatelstvo. Během velice krátkého času poté, co indonéská armáda

¹⁰⁰ Šturma, P.: 2004. K problémům plurality soudobých mezinárodních trestních tribunálů *ad hoc*. Právní fórum. 2004, č. 4, s. 134

¹⁰¹ <http://politicsofjustice.wordpress.com/2011/02/07/are-hybrid-courts-necessary/>, 22. 4. 2013.

vpadla do země, došlo k vyvraždění téměř 60 000 Timořanů. Masakry obyvatelstva neustaly ani poté a pokračovaly v podstatě celou dobu přítomnosti Indonésie. Celkový odhad obětí se počítá na 200 000, přičemž v tomto období měl Východní Timor přibližně 850 000 obyvatel. Tento konflikt je brán také jako určité selhání velmocí a OSN, která nedokázala masakrům obyvatelstva včas a efektivně zabránit. Celý konflikt měl z určitého pohledu také náboženský charakter, a to proto, že indonéští vojáci podílející se na čistkách Timořanů byli z větší části muslimové a jejich oběti často křesťané.¹⁰²

Ratione materiae

Stíhá zločiny genocidy, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti obzvláště zaměřené na stíhání zločinů jako vražda, mučení a sexuální trestné činy.

Ratione temporis

Na trestné činy spáchané mezi 1. lednem a 25. říjnem 1999.

Ratione personae

Fyzické osoby přičemž jeho pravomoc není omezena občanstvím.

Složení soudu

Senát je složen z jednoho mezinárodního soudce a dvou soudců pocházejících z Východního Timoru. Řídí se při svém rozhodování indonéským právem, za podmínek, že není v rozporu s příslušnými mezinárodněprávními ustanoveními.¹⁰³

¹⁰² Nálevka, V. 2000. Světová politika ve 20. století. Nakladatelství Aleš Skřivan ml.: Praha 259-260.

¹⁰³ Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford. s. 566-567.

4.2. Shrnutí kapitoly

Na závěr lze k této vcelku rozsáhlé kapitole, která je ale z hlediska uceleného pohledu na tvorbu a vyjednávání statutu stálého mezinárodního trestního soudu nezbytná, říci, že tvorba těchto *ad hoc* mezinárodních tribunálů a to především ICTY představuje zcela zásadní přelom pro pozdější vývoj mezinárodního trestního soudnictví a Mezinárodního trestního soudu. Soudní rozhodnutí těchto výše popsaných tribunálů významně přispěla k rozvoji mezinárodního humanitárního práva, rozvoje precedentů a především bylo neméně významné pro popularizaci tohoto tématu v očích mezinárodní veřejnosti. Tribunály a hybridní soudní tělesa se staly jedním z účinných nástrojů boje proti porušování lidských práv, a to také díky jejich preventivní a odstrašující funkci vůči potenciálním pachatelům zločinů dle mezinárodního práva¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 26-27.

5. Cesta k Římské konferenci a práce na návrhu statutu

Ke znovuoživení diskuse týkající se zřízení stálého mezinárodního trestního soudu dochází na půdě Valného shromáždění OSN na podzim roku 1989. Byla to paradoxně skupina států z oblasti Střední Ameriky a Karibiku, která toto několik desetiletí upozaděné téma znovu otevřela a přispěla tak k nastartování procesu příprav návrhu statutu Mezinárodního trestního soudu. Konkrétně se jednalo o návrh Trinidadu a Tobaga, který umožnil návrat myšlenky Mezinárodního trestního soudu zpět na půdu OSN v souvislosti s problematikou mezinárodního obchodu s drogami a pašeráctvím, které oblast Karibiku a Střední Ameriky v té době významně zužovalo. Těmto státům problém mezinárodního obchodu s drogami výrazně přerostl přes hlavu a od zřízení stálého trestního soudu, který by měl, jurisdikci nad těmito zločiny slibovaly významnou pomoc v boji proti těmto bezpečnostním hrozbám. Valné shromáždění na návrh Trinidadu a Tobaga reagovalo tak, že pověřilo Komisi OSN pro mezinárodní právo tím, aby se návrhem a přípravou Mezinárodního trestního soudu začala zabývat.¹⁰⁵

5.1. Komise pro mezinárodní právo a návrh statutu 1990-1994

Ihned na začátku devadesátých let přijalo Valné shromáždění OSN tři rezoluce, ve kterých je stálý mezinárodní trestní soud zmiňován a ve kterých je Komise pro mezinárodní právo opakovaně vyzývána, aby se v souvislosti s prací na připravovaném Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva zabývala také otázkou zřízení mezinárodního

¹⁰⁵ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 145

trestního soudu a jeho jurisdikcí.¹⁰⁶ Jednalo se o následující rezoluce Valného shromáždění: VS 44/39, která byla vydána v souvislosti s Irákem, dále to byly rezoluce VS 45/41 ze dne 28. listopadu. 1990 a rezoluce VS 46/54 ze dne 9. prosince. 1991.¹⁰⁷ Na základě těchto podnětů dostala Komise pro mezinárodní právo za úkol zřídit speciální pracovní komisi, která se měla okamžitě začít zabývat návrhem budoucího statutu. Zlom nastal v roce 1992, kdy vypukl konflikt v bývalé Jugoslávii. Jak jsme již naznačili, tak od této chvíle se dostávají do popředí zájmu mezinárodního společenství témata mezinárodní trestní justice a v důsledku toho dochází také k zintenzivnění prací na návrhu Statutu MTS. V tomto období se objevují také první požadavky na vytvoření silné globální instituce schopné stíhat ty nezávažnější zločiny dle mezinárodního práva. Tyto hlasy zaznívaly především z malých států, jakými byly například Uruguay nebo Nizozemsko.¹⁰⁸

Období mezi lety 1992 a 1994 lze z hlediska tvorby institucí soudního typu označit za doslova entusiastické a situaci pro práci na tomto návrhu za velice příznivou. První verze návrhu byla dokončena již v roce 1993.¹⁰⁹, tento návrh však ještě nebyl konečný a od té doby byl podroben ještě určitým úpravám. Teprve až v roce 1994 zvláštní zpravodaj Komise pro mezinárodní právo Doudou Thiam předstoupil před Valné shromáždění, kde představil návrh statutu MTS, který byl předtím podroben kritickým připomínkám zástupců Šestého výboru VS OSN

¹⁰⁶ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: New York. s. 26.

¹⁰⁷ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 117.

¹⁰⁸ Goodlife, J.; Hawkins, D.: 2009. A Funny Thing Happened on the Way to Rome: Explaining International Criminal Court Negotiations. *The Law Journal of Politics.*, Vol. 71, No. 3. (Jul, 2009). s. 977.

¹⁰⁹ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 145-146.

zaslaných písemně nebo vyjádřených přímo během zasedání výboru. Tento návrh VS OSN byl nakonec během zasedání v červenci roku 1994 úspěšně přijat.¹¹⁰ Návrh obsahoval pouhých šedesát článků, které byly doprovázeny četnými komentáři.¹¹¹

Je třeba zdůraznit, že tento první návrh Statutu Mezinárodního trestního soudu z roku 1994 byl výrazně odlišný od toho, který byl nakonec přijat na Římské konferenci v podobě multilaterální mezinárodní smlouvy. Tento návrh lze charakterizovat jako návrh, jenž kladl důraz na ochranu státní suverenity, s výraznými pravomocemi států, velmocí a především významnou úlohou Rady bezpečnosti OSN.

Od samého počátku jeho tvorby návrh reflektoval určité elementy, které měly uspokojivým způsobem odrážet politické požadavky na straně jedné a právní principy na straně druhé. Návrh Statutu z roku 1994 byl tedy jakýmsi prvotním návrhem plným kompromisů, se kterým se mělo dále pracovat a který měl být i nadále rozvíjen.¹¹²

Pojďme se nyní na tuto charakteristiku podívat podrobněji. První se týká jurisdikce ve smyslu *ratione materiae*, tedy věcné jurisdikce nad jednotlivými zločiny. V tomto ohledu byl tento původní návrh mnohem širší, co se týká počtu zločinů, které měl mít Soud pravomoc stíhat. V tomto původním návrhu jsme našli kromě čtyř zločinů, nad kterými vykonává Soud pravomoc v současné době (agrese, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a genocidy), také další zločiny postihující například terorismus, mezinárodní obchod s drogami a pašeráctví anebo zločiny páchané proti pracovníkům OSN během mírových misí. Tento návrh byl

¹¹⁰ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 117.

¹¹¹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 36

¹¹² Tentéž s. 25.

tedy oproti tomu, co bylo o několik let značně širší co do rozsahu stíhaných zločinů.

Automatická jurisdikce Soudu se měla vztahovat pouze na zločin genocidy. U ostatních zločinů si přistoupivší státy měly možnost vybrat, zda se na ně jurisdikce Soudu bude vztahovat či nikoliv. Tento princip však Soud do značné míry oslaboval. Výjimku tvořilo pouze stíhání na základě podnětu RB OSN dle kapitoly VII. Charty OSN. V tomto ohledu původní návrh absolutně nepočítal s nezávislým a samostatně působícím žalobcem, ale tuto pravomoc dával do rukou členským státům a především již zmiňované Radě bezpečnosti OSN. Samostatně působící a nezávislý žalobce, schopný samostatně stíhat zločiny dle mezinárodního práva byl, považován za zcela utopickou představu. Navíc pokud by se tato pravomoc v návrhu objevila, zvyšovalo se riziko, že by byl tento návrh shozen okamžitě ze stolu.¹¹³

Soud sice měl být permanentním tělesem, ale scházel by se pouze ve chvíli, kdy by to bylo potřeba. Tomu měla odpovídat také struktura soudu a obsazení soudci. Soudci by zde v prvním stupni působili pouze na částečný úvazek a až teprve v druhém stupni by se stali zaměstnanci soudu na plný úvazek.¹¹⁴

Původní návrh, který byl předložen Valnému shromáždění ke schválení Komisí pro mezinárodní právo, lze charakterizovat jako návrh vcelku slabého soudu s ne příliš širokými pravomocemi. O nezávislosti soudu se v souvislosti s tímto tělesem také příliš hovořit nedalo. Vysvětlení může spočívat v tom, že Komise během zpracování tohoto návrhu postupovala zkrátka pragmaticky poučena z předchozích nezdarů svých předchůdců. Připomeňme si, že myšlenka Mezinárodního trestního

¹¹³ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 34

¹¹⁴ Tamtéž s. 26

soudu existovala již od padesátých let minulého století. Poté byla na dlouho dobu odložena a k jejímu znovu projednávání došlo až v osmdesátých letech. Komise se tedy pravděpodobně zcela v duchu předchozího přístupu OSN k této problematice pokusila představit spíše méně ambiciózní projekt, který by byl široce akceptovatelný, a mohl tak být raději nadále rozvíjen a diskutován, než aby byl zašlapán do země hned na samém počátku.¹¹⁵

5.2. Cesta do Říma 1994-1998

Poté, co byl v červenci roku 1994 návrh Statutu Mezinárodního trestního soudu schválen, tak se na půdě Valného shromáždění rozproutila nová diskuse na toto téma. Diskuse o otázkách zřízení Mezinárodního trestního soudu se odehrávala především na půdě Šestého výboru VS OSN¹¹⁶, přičemž mezi hlavní témata patřily, kromě právních otázek a principů souvisejících s tvorbou takovéto instituce, především otázky vztahu Soudu a OSN, pravomoci Soudu a národní jurisdikce, otázky týkající se složení a financování Soudu a mnohé další. Výstupem této debaty na půdě Šestého výboru byl názor, že by měla být svolána diplomatická konference, na které by byly tyto otázky podrobněji diskutovány. Původní termín konání diplomatické konference byl stanoven na rok 1996 a některé státy požadovaly dokonce konání konference již v roce 1995. Valné shromáždění se ovšem rozhodlo zvolit zdrženlivější přístup a přesný datum konání konference zatím neurčilo s odvoláním na to, že takto získaný čas by měl být využit pro diskuse o těchto tématech a jejich předjednání. V roce 1995 pak Valné shromáždění zřídilo tzv. *Ad hoc* výbor (nebo také *AHCom*).¹¹⁷

¹¹⁵ Tamtéž s. 27

¹¹⁶ VS OSN vzhledem k rozsahu své agendy zřizuje pomocné výbory. Těch hlavních je celkem šest a mají tématicky omezenou agendu. Šestý výbor je výborem právním.

¹¹⁷ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 13.

5.2.1 *Ad Hoc* výbor (*Ad Hoc Committee - AHCom*)

V roce 1995 byl Valným shromážděním zřízen *Ad hoc* výbor, který měl plnit roli jakéhosi expertního fóra, v rámci něhož měla být během formálních i neformálních setkání projednávána jednotlivá témata související s tvorbou Mezinárodního trestního soudu. Dalším jeho úkolem bylo pokusit se zformulovat přijatelné nástroje a určit předběžné otázky týkající se takového projektu.¹¹⁸ Od března 1995, kdy byla *AHCom* poprvé ustanovena proběhla celkem dvě několikátýdenní jednání, ale také několik desítek neformálních schůzek, konaných mezi zástupci jednotlivých delegací. Hlavním cílem tohoto výboru bylo seznámit účastníky s výsledkem prací Komise pro mezinárodní právo a současně se pokusit získat jejich pohled na dílčí témata za účelem, aby se následně daly identifikovat jednotlivé klíčové a kontroverzní otázky, které by se staly následným klíčem k tomu, jak pracovat s návrhem statutu, tak aby byl se stal obecně akceptovatelným.¹¹⁹

Zástupci účastníků se diskuse byly především experti na mezinárodní právo trestní, internacionalisté a diplomaté. Proto tedy můžeme hovořit o expertním charakteru tohoto *Ad hoc* výboru. Výše uvedenému odpovídala i atmosféra během jednání, která byla mnohem méně formální, ale o to více věcná, než například během konference v Římě. Diskuse byla rozdělena do dvou částí, přičemž první se týkala hlavních politických témat, jakými byla otázka komplementarity, jurisdikce, nebo role Rady bezpečnosti OSN. Tato diskuse probíhala plenárně. Méně politicky zabarvená témata, jako byly například procesní

¹¹⁸ Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford. s. 23.

¹¹⁹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 39.

otázky nebo otázky justiční spolupráce byly diskutovány v rámci jednotlivých pracovních skupin.¹²⁰

Důležitým výsledkem prvního ze dvou setkání *AHCom* byla shoda na tom, jakou formou by mělo dojít k přijetí Soudu. Bylo v podstatě dohodnuto, že bude uspořádána diplomatická konference, jejímž výsledkem by měla být vytvoření nezávislého soudního tělesa na bázi mezinárodní smlouvy. Uvažovalo se také nad tím, že by statut tohoto soudu byl včleněn přímo do Charty OSN, stejně jako tomu je například u Statutu Mezinárodního soudu a stal by se její integrální součástí. Tento argument ovšem neprošel, přičemž hlavním argumentem bylo, že by tímto aktem Soud mohl ztratit svojí nezávislost, universalitu a morální autoritu. Navíc by zde byl problém s rozsahem jurisdikce takového soudu vtěleného přímo do systému institucí OSN. Takovýto Soud by dle mnohých názorů mohl vykonávat jurisdikci jen v rozsahu stanoveném Chartou OSN, konkrétně kapitolou VII.

Mezi další témata, která se řešila v rámci prvního setkání *AHCom* dále patřila také rozsah jurisdikce Soudu, otázka jednotlivých zločinů, které se měly stát součástí smlouvy, definice těchto zločinů anebo otázka procesních pravidel a vztahu mezi Soudem a jednotlivými členskými a nečlenskými státy.

První setkání přineslo nepochybně celou řadu důležitých poznatků, přičemž práce jednotlivých skupin i nadále pokračovala a v mezidobí před konáním druhého setkání *AHCom* se jednotlivé delegace uchýlily k pracím na návrzích a přípravě témat na setkání druhé. Především expertní týmy USA, Kanady a Austrálie zpracovaly vcelku podrobné

¹²⁰ Goodlife, J.; Hawkins, D.: 2009. A Funny Thing Happened on the Way to Rome: Explaining International Criminal Court Negotiations. *The Law Journal of Politics.*, Vol. 71, No. 3. (Jul, 2009). s. 980.

materiály, které se později staly jakýmsi vodícím textem pro následující setkání.¹²¹

Druhé setkání *AHCom* se uskutečnilo v srpnu 1995 a hlavním a dá se říci také jediným tématem, se stala otázka týkající se principu komplementarity Soudu. Výbor došel k závěru, že Soud by měl řešit případy v podstatě až ve chvíli, kdy národní soudy nebudou schopny dotyčné osoby stíhat, případně nebude zločinec potrestán dostatečně nebo jen „na oko“. Mnoho států argumentovalo tím, že princip komplementarity se stane jakýmsi pomyslným štítem, pomocí něhož budou státy chránit své představitele, a efektivita Soudu tak bude znehodnocena. Nakonec byl výsledkem tohoto vyjednání určitý kompromis, který se velice blížil v základních rysech tomu, co bylo později vyjednáno a zakotveno v Římském statutu.

Nejdůležitější přínos ve zřízení *Ad hoc* výboru lze spatřovat v tom, že původní návrh Komise pro mezinárodní právo byl vůbec poprvé ostřeji otestován v diskusi mezi jednotlivými státy, zastoupenými svými diplomaty a právními experty, a pomohl tak do jisté míry odhalit slabá místa původního návrhu, a otázky, které se mohly stát do budoucna jablkem sváru či by byly politicky kontroverzní. Současně na těchto dvou setkáních a v jejich mezidobí lze poprvé pozorovat formování skupiny podobně smýšlejících států (*like-minded states*), které později sehrály velice významnou roli v souvislosti s přijetím Římského statutu a zcela zásadně se podílely na formování současné podoby Mezinárodního trestního soudu.¹²²

¹²¹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 41-42

¹²² Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 13.

5.3. Přípravný výbor (Preparatory Committee PrepCOM)

Na podzim roku 1995 se opět konalo řádné zasedání Valného shromáždění OSN, na kterém byly prezentovány výsledky diskuse z jednání *AHCom* v tomto roce. Valné shromáždění OSN si na základě této prezentace uvědomilo, že to, aby byla v nejbližší době bez řádných příprav svolána na toto téma mezinárodní diplomatická konference, tak jak to původně požadovaly některé státy, by bylo předčasné a rozhodla se tedy zřídit **Přípravný výbor pro Mezinárodní trestní soud (Preparatory Committee- PrepCom)**. Valné shromáždění si plně uvědomovalo, že o návrhu budoucího Mezinárodního trestního soudu je potřeba nejen diskutovat a následně diskusi hodnotit, ale je také potřeba začít vytvářet kodifikační úsilí a návrh začít aktivně přetvářet.¹²³

PrepCom byl specializovaným tělesem, složeným ze zástupců států, nevládních organizací a dalších mezinárodních organizací. Ještě v prosinci roku 1996 *PrepCom* připravil velice podrobnou zprávu, kterou předložil Valnému shromáždění a to se rozhodlo k prodloužení jeho mandátu až do roku 1998, tentokrát s jasným cílem připravit již konsolidovaný text, který by mohl být předložen diplomatické konferenci.¹²⁴

V rámci *PrepCom* se od jeho ustanovení v roce 1995 do konání konference v červnu 1998 uskutečnilo celkem šest oficiálních jednání. Každé z nich o délce trvání v řádech několika dnů, či týdnů. Tyto schůzky byly doplňovány neoficiálními a méně formálními setkáními mezi jednotlivými setkáními *PrepCom*, které se díky svému přínosu začaly pravidelně opakovat. Jednalo se o tzv. Sirakuské schůzky (*Siracusa meetings*), na které byli zváni vládní experti, specialisté, právníci, univerzitní profesoři, ale také experti a odborníci z *ad hoc* tribunálů, kteří

¹²³ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 45-46

¹²⁴ <http://www.un.org/law/prepcom.htm>, 22. 7. 2013;

vždy diskutovali na určité téma týkající se Mezinárodního trestního soudu a jejichž závěry a stanoviska pak byly jako doporučení expertů předávána jednotlivým pracovním skupinám *PrepCom*.¹²⁵

Charakter jednání *PrepCom* můžeme rozdělit do dvou časových období. První z nich lze vymezit rokem 1996 a druhé z nich roky 1997 a 1998. Mezníky v těchto jednáních vždy bývalo zasedání Valného shromáždění resp. Šestého výboru, který jednání *PrepCom* výrazným způsobem usměrňoval. V roce 1996 můžeme sledovat do jisté míry neuspořádanou a značně heterogenní diskusi plnou nejrůznějších témat, přičemž teprve v jejím průběhu se podařilo odlišit dvě hlavní oblasti vyjednávání. První z nich byly základní politické otázky. To znamená otázky, jejichž řešení bylo nějakým způsobem politicky citlivé či kontroverzní. Dále existovala skupina otázek, které se prozatím nechávaly otevřené, a poté existovala skupina témat, u kterých naopak panovala generální shoda a bylo u nich potřeba dořešit pouze detaily technického charakteru.¹²⁶

Mezi hlavní témata patřily především otázky jurisdikce v širokém slova smyslu, a pak otázky definice jednotlivých zločinů, přičemž největší problém byl spatřován v otázce nalezení definice zločinu agrese. Mezi další významná témata patřila otázka spouštěcího mechanismu stíhání, přičemž právě v roce 1996 dochází k významnému zvratu, kdy se do role podporovatele nezávislého žalobce staví nově Německo, které v této otázce patřilo dosud mezi zdrženlivější.¹²⁷ Posledním významným tématem se stala otázka úlohy a pravomocí Rady bezpečnosti ve vztahu k Soudu. Ještě poznamenejme, že v tomto období jsou ve vyjednáváních

¹²⁵ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 61

¹²⁶ Tamtéž s. 61-62.

¹²⁷ Goodlife, J.; Hawkins, D.: 2009. A Funny Thing Happened on the Way to Rome: Explaining International Criminal Court Negotiations. *The Law Journal of Politics.*, Vol. 71, No. 3. (Jul, 2009). s. 988.

mnohem více horlivé spíše evropské státy, tradiční velmoci či *soft powers* jako Kanada, Nový Zéland a další. Mnohem méně se dařilo do diskuse o návrhu Statutu zapojovat africké a asijské státy.¹²⁸

Druhé období činnosti *PrepCom* můžeme vymezit počátkem roku 1997 a končí zahájením diplomatické konference v Římě v červnu roku 1998. Jelikož na předchozím zasedání Valného shromáždění OSN bylo stanoveno pevné datum konání konference, tak se předsednictvo *PrepCom* shodlo na tom, že veškerá jednání musí být zintenzivněna a vymezila si tak na jednání celkem 9 týdnů. Postupně se v roce 1997 a 1998 uskutečnila celkem čtyři setkání, konaná od 10. do 21. února, dále od 4. do 5. srpna, poté od 1. do 12. prosince 1998 a finální setkání, na kterém se již řešily pouze poslední detaily a připravoval se jednací řád konference, proběhlo ve dnech od 16. března. do 3. dubna. 1998 v New Yorku.¹²⁹

V tomto druhém období vzhledem k časové tísní došlo k výraznému zintenzivnění diskuse a zrychlení všech jednání. Na zasedání Šestáho výboru Valného shromáždění se podařilo vcelku přesvědčivě vymezit témata, která se zdála být z pohledu jeho členů kontroverzní. Současně se podařilo určit témata, na kterých panovala shoda a mohla být z jednání výboru definitivně vyškrtnuta. Práce uvnitř *PrepCom* se rovněž přesunula mnohem více z plenárního vyjednávání do jednotlivých pracovních skupin a její charakter se stal více odborný a technicistní. Státy měly za úkol vytvářet svoje vlastní návrhy tak, aby mohl být konferenci předložen široce akceptovatelný a konsolidovaný text postavený na základech návrhu Komise pro mezinárodní právo z roku 1994.¹³⁰

¹²⁸ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 51-52

¹²⁹ Tamtéž. s. 53

¹³⁰ Tamtéž s. 53

5.3.1 Zupthenský návrh z roku 1998

V tomto ohledu lze považovat za asi nejdůležitější jedno z posledních neformálních setkání uskutečněných v nizozemském historickém městě Zupthen. Právě na tomto setkání vznikl v podstatě poslední návrh Statutu, do kterého byla definitivně zanesena veškerá ustanovení a alternativní znění jednotlivých článků, včetně mnoha poznámek v hranatých závorkách. Tento počín se do historie Mezinárodního trestního soudu zapsal, jako tzv. Zupthenský návrh¹³¹. Tento text postavený na základech předchozí dvouleté diskuse obsahující v podstatě veškeré návrhy od založení *AHCom* až po současnost, se stal jakýmsi symbolem vyvrcholení této diskuse a stal se velice významným nástrojem k jejímu zakončení. Po schválení v rámci *PrepCom* na jeho posledním zasedání mohlo definitivně začít na novém všeobjímajícím návrhu.¹³²

5.3.2 Účastníci PrepCom

Zásadním rozdíl mezi *AHCom* a *PrepCom* můžeme sledovat především v tom, kdo všechno byl členem těchto komisí. Zatímco v *Ad hoc* výboru jednání probíhalo víceméně na expertní bázi, kdy účastníky byli především odborníci na mezinárodní právo trestní, internacionalisté a diplomaté, tak na jednání *PrepCom* byli pozváni nejen zástupci jednotlivých států, ale také zástupci nevládních organizací (NGO's)¹³³ a jiných mezinárodních organizací. Diskuse neprobíhala jen na půdě *PrepCom*, ale přenesla se také na půdu některých mezinárodních organizací, jakými byla například Evropská unie nebo

¹³¹ Šturma, P.: 2002. Definice zločinů a dalších hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, č. 2/2002, s. 45.

¹³² Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 14.

¹³³ Na závěrečnou diplomatickou konferenci jich obdrželo pozvánku více než 230, <http://www.un.org/law/prepcom.htm>, 22. 7. 2013;

SADC (*Southern African Development Community*). Hlas třinácti malých karibských států v diskusi zastupovalo Trinidad a Tobago.¹³⁴

V rámci *PrepCom* můžeme rovněž sledovat formování skupiny podobně smýšlejících států (*like-minded states*, dále také LMS). Základní rysy této koalice lze sice poprvé pozorovat již během setkávání expertních pracovních skupin v rámci *Ad hoc* výboru, ale až zde tato koalice dostává mnohem pevnější obrysy a současně došlo k výraznému navýšení počtu jejích členů.

LMS byla založena za účelem pomáhat předsedajícímu *PrepCom* organizovat a kompletovat práci výboru co nejefektivněji a za účelem pozitivního jednání. Činnost LMS byla cílena za účelem vytvoření silného a efektivního Soudu. Koalici LMS tvořilo několik států z Evropy, dále mezi důležité členy patřily například Argentina, Austrálie, Kanada, Nový Zéland a Jihoafrická republika. Tyto státy patřily mezi klíčové členy od samého počátku koalice. Skupina se však dále neustále rozrůstala a z původních cca 15 členů byl její počet ke konci jednání uvnitř *PrepCom* odhadován až na 40 členů. Právě tato skupina se společně s nevládními organizacemi významně podílela na tom, že projednávání návrhů a jejich tvorba postupovaly uspokojivým tempem a že byly k dispozici veškeré důležité podklady. Na samotné Římské konferenci se počet jejích členů ještě znásobil a celkový počet je odhadován na 60 členů.¹³⁵

Jak se jednání *PrepCom* zintenzivnila, tak na něm začaly postupem času aktivněji vystupovat také další státy z nejrůznějších regionů a oblastí

¹³⁴ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 52

¹³⁵ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 146.

světa. Byly to zejména státy z oblasti Karibiku, Latinské Ameriky, ale také východní Evropy a menší pacifické státy.¹³⁶

5.3.3 Výsledky vyjednávání na půdě PrepCom

Jak jsme již výše naznačili, tak hlavním cílem setkání *PrepCom* byla snaha vytvořit alternativní návrh k původnímu návrhu Soudu Komise pro mezinárodní právo z roku 1994, tak aby byla všechna témata dostatečně projednána a státy měly dostatečný počet podkladů pro vyjednávání během diplomatické konference. Jejím úkolem tedy bylo připravit konečný návrh Statutu Mezinárodního trestního soudu, s množstvím návrhů a textů, které by bylo možné použít při vyjednávání během konference.¹³⁷ Za tímto účelem byly vytvořeny pracovní skupiny, které měly za úkol projednávat dílčí témata týkající se Statutu. Pouze některá významnější témata převážně politického charakteru, jako byla například otázka komplementarity, byla projednávána v plénu za účasti všech delegací. U takto důležitých otázek bylo hlavním cílem, aby téma bylo projednáno vyčerpávajícím způsobem a následně vytvořen konečný návrh, o kterém by již nebylo pochybováno a téma tak nemuselo být na konferenci znovu otevřeno. Na druhé straně ovšem existovala témata, která nebyla v rámci *PrepCom* projednávána vůbec, a byla otevřena teprve až na samotné konferenci. Jednalo se například o otázku zařazení trestu smrti mezi způsoby trestání.¹³⁸

Výsledný návrh, který byl připraven k předložení diplomatické konferenci *PrepCom*, obsahoval celkem 116 článků na 173 stránkách s přibližně 1300 slovy v hranatých závorkách obsahující alternativní

¹³⁶ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 51

¹³⁷ Weller, M.: 2002. Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 78, No.4. (Oct, 2002.). s. 696-697.

¹³⁸ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 14-15

formulace a doplňující návrhy.¹³⁹ Přípravný výbor odvedl svůj velký kus práce a vše bylo připraveno k závěrečným jednáním. Diplomatická konference v Římě mohla začít.

¹³⁹ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 342.

6. Římská konference

Vyvrcholením celého procesu tvorby a přijímání Mezinárodního trestního soudu se nepochybně stala mezinárodní diplomatická konference konaná v Římě. Konání konference bylo svoláno od 15. června do 17. července 1998 do hlavní budovy Organizace pro výživu a zemědělství (*Food and Agricultural Organization, dále také FAO*) v Římě. Delegationy byly svolány na tuto pětítýdenní konferenci s nadějí, že se stanou svědky vzniku nové významné mezinárodní instituce. Od samého počátku na chodbách hlavního sídla FAO panovala velice vzrušující, ale současně napjatá atmosféra a konference se měla stát vyvrcholením předchozích několik let trvajících tvrdých jednání. Na těchto předcházejících jednáních byl nakonec vytvořen velice obsáhlý návrh, jenž byl výraznou revizí předchozího návrhu Statutu Mezinárodního trestního soudu z dílny Komise pro mezinárodní právo z roku 1994. Tento přetvořený návrh obsahoval 173 stran textu a téměř 1400 hranatých závorek s alternativními ustanoveními a komentáři. Technické otázky se měly točit především ohledně tvorby efektivního nástroje mezinárodního trestního justičního systému kompatibilního s nejrůznějšími právními systémy světa. Na této konferenci stál před jejími účastníky nelehký úkol spočívající nejen ve schválení samotné struktury nové mezinárodní instituce, ale tuto instituci měly především naplnit obsahem a vyřešit další významné otázky související s případným uvedením Statutu v život. Mezi tyto otázky patřila například problematika týkající se procesních otázek během zahájení řízení nebo otázky týkající se samotného vyšetřování a sbírání důkazů.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 68

V této zásadní kapitole se podrobněji podíváme na jednotlivé koalice účastníků, které se v průběhu nebo již během jednání před konferencí vytvořily, a současně si představíme jejich postoje k otázce podoby Mezinárodního trestního soudu. Dále se podíváme na strukturu a orgány konference a pokusíme se nastínit jejich vliv na samotné vyjednávání a úkoly v průběhu konference. Následně se pokusíme popsat proces, jakým způsobem probíhala vyjednávání návrhu Statutu a jak tedy postupně přicházel na svět. Pokusíme se nastínit hlavní otázky a zásadní témata, která konferencí v jejím průběhu otřásla. Nakonec se v rámci této kapitoly pokusíme zabývat jejím závěrečným aktem a způsobem ratifikace Statutu. Na úvod snad ještě stojí za to připomenout, že žádný ze států se před začátkem konference otevřeně nestavěl proti zřízení Mezinárodního trestního soudu.¹⁴¹

6.1. Struktura diplomatické konference

Datum konání konference bylo určeno již v roce 1997 během zasedání Valného shromáždění OSN. Místem konání byl zvolen italský Řím, konkrétně sídlo FAO. Délka konání konference byla určena na pět týdnů a to ve dnech od 15. června do 17. července 1998.¹⁴²

Již během jednání *AHCom* a *PrepCom* se podařilo vyjasnit, že Statut nově ustanoveného Mezinárodního trestního soudu bude mít právní formu multilaterální mezinárodní smlouvy. Přijetí a tvorbě multilaterálních smluv takového významu, jakými bezesporu Statut Mezinárodního trestního soudu je, nebo řešení závažných právních otázek, bývá obvyklé uspořádání právě diplomatické konference, na kterou jsou pozváni zástupci jednotlivých států, zmocněných

¹⁴¹ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 118.

¹⁴² Weller, M.: 2002. Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 78, No.4. (Oct, 2002.). s. 693-694.

projednat a vyřešit konkrétní otázky spojené s danou problematikou. Cílem konference obvykle bývá přijetí, odložení, případně nepřijetí nějakého mezinárodněprávního dokumentu, nebo v tomto případě mezinárodní smlouvy.¹⁴³

Samotnému svolání diplomatické konference obvykle předchází diplomatická jednání v přípravném výboru, což v případě Římské konference splnil právě Přípravný výbor k ustanovení Mezinárodního trestního soudu (*PrepCom*) zřízený z iniciativy Valného shromáždění OSN. V rámci těchto diplomatických jednání dochází k diskusi mezi zainteresovanými státy s cílem sblížit, nebo zajistit hlavní body jednání tak, aby výsledkem bylo finální přijetí závěrečného aktu.¹⁴⁴

Na Římskou konferenci se registrovalo kolem 160 delegací států a pozváno bylo rovněž více než 230 nevládních organizací (NGO's), kterým byl udělen pozorovatelský statut. Vzhledem k aktuálnosti tématu a obrovskému zájmu veřejnosti se akreditovalo také velké množství novinářů a zástupců médií.¹⁴⁵

Konferenci dále tvoří **Shromáždění plnomocných delegátů (*Plnipotentiaries*)**, nebo také plénium (*Plenary*), které se skládá ze všech účastnických států, a pouze toto plénium je zmocněno schvalovat právoplatná usnesení. To si ze svých řad metodou aklamace volí předsedu (*President of the Plenary*), kterým se na konferenci v Římě stal zástupce hostitelského státu konference, italský diplomat Giovanni Conso.¹⁴⁶ Plénium rovněž ze svého středu volí další funkcionáře, předsedy výborů a pracovních skupin. Současně přijímá jednací řád

¹⁴³ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s. 273-274

¹⁴⁴ Tamtéž s. 274

¹⁴⁵ <http://www.un.org/law/prepcom.htm>, 22. 7. 2013;

¹⁴⁶ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I.* Oxford University Press: New York. s. 72

konference a na začátku konference určuje také způsob, jakým budou přijímána rozhodnutí.¹⁴⁷

Dalším orgánem, který sehrál obzvláště na této konferenci velice významnou úlohu, je **Řídící výbor konference (Committee of the Whole)**, který se skládá z předsedy a místopředsedů. Toto je velice významná úloha, do které byl plenárním zasedáním zvolen kanadský diplomat a odborník na mezinárodní právo **Phillip Kirsch**. Do předsednictva konference byli zvoleni také zástupci dalších delegací reprezentujících každý jeden kontinent, a to zástupci delegací Argentiny, Rumunska, Japonska a Lesotha. Mezi další významné pomocné orgány patří také **Redakční výbor (Draft Committee)**, jehož předsedou se stal rovněž významný světový internacionalista profesor mezinárodního trestního práva Cherif Bassiouni z Egypta. Hlavní činností Redakčního výboru v rámci konference je především revize a jazyková oprava veškerých usnesení, která se následně korigují a tvoří závěrečný návrh předkládaný plénu ke schválení.¹⁴⁸

Posledním důležitým orgánem, kde se odehrávala největší část diskuse, byly jednotlivé **pracovní skupiny (Working Groups)** se svými výbory a podvýbory. Tyto orgány konference se staly jádrem tvorby jednotlivých usnesení. Ty jsou rozděleny vzhledem k objemu probíraných témat a omezenému časovému horizontu konference dle tematických okruhů. Výbory konference mají své vlastní předsedy, kteří jsou voleni do svých funkcí plénem.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s. 275

¹⁴⁸ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I.* Oxford University Press: New York. s. 72

¹⁴⁹ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s. 277

Pro samotné hlasování je velice důležitý způsob usnášení. Na konferenci v Římě byla zvolena metoda usnášení většinou, přičemž v rámci jednotlivých výborů byla použita i o meritorních otázkách, nedaloli se shody dosáhnout formou konsensu, metoda usnášení prostou většinou. Jestliže pro návrh hlasuje více jak 2/3 pléna, je návrh přijat.¹⁵⁰

6.2. Koalice a aktéři na diplomatické konferenci

Během jednání některé státy vytvořily více či méně homogenní skupiny, které se během zasedání spojily do koalic a snažily se tak prosazovat své představy o podobě Mezinárodního trestního soudu. V rámci této podkapitoly se nebudeme věnovat pouze těmto koalicím, ale pokusíme se zmínit také roli dalších významných aktérů, kteří nějakým způsobem zasáhli, byť nepřímo, do vyjednávání. V tomto ohledu máme na mysli kromě jednotlivých delegací především Nevládní organizace (dále také NGO's) a pak také orgány konference, především předsednictvo komise v čele s předsedou Phillipem Kirschem.

První a zřejmě nejvýraznější skupinou, která se zformovala již před samotnou diplomatickou konferencí a která bývá zařazována mezi příznivce silného soudu je označována tzv. **skupina stejně smýšlejících států (*Like-Minded States*, dále také LMS)**¹⁵¹.

Jádro této skupiny, které tvořila většina členských států EU, dále především Kanada, Austrálie nebo Nový Zéland. Tato koalice států se zformovala již během prvních jednání v *Ad hoc* výboru a postupně začala získávat stále více nových členů. Jejich počet v průběhu konference stoupal a nejčastěji bývá uváděno, že koalice měla až 60 členů.¹⁵²

¹⁵⁰ Tamtéž s. 279

¹⁵¹ Někdy také označována jako *Like-Minded Group (LMG)*

¹⁵² Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 16

Lze říci, že tato skupina byla jednoznačně názorově mnohem homogennější, než ostatní skupiny, které si představíme níže. Její složení bylo napříč všemi regiony, světadíly a dokonce i napříč právními systémy. Právě v tomto složení mohl být její hlavní klíč k úspěchu. Mezi lídry této skupiny se řadí především Kanada a Austrálie.¹⁵³

Mezi požadavky a programové cíle LMS na konferenci patřil především požadavek na spravedlivý silný Soud s širokou trestní jurisdikcí. Dále zde byl požadavek na nezávislého žalobce, který by byl zmocněn stíhat zločiny z vlastní iniciativy a nebyl by v tomto ohledu závislý na ostatních státech či snad Radě bezpečnosti. Dalším požadavkem byla snaha o prosazení širší definice válečných zločinů, které by se vztahovaly také na vnitrostátní konflikty.

Členské státy LMS patřily mezi velice aktivní vyjednavče a na konferenci s sebou přivezly celou řadu alternativních návrhů, které mohly sloužit jako případné základy pro vyjednávání a kompromisy.¹⁵⁴

Druhou skupinou je skupina označovaná jako **Permanent 5, nebo také P-5**, jež se skládala ze **stálých členů Rady bezpečnosti**. Nikoliv však ze všech stálých členů, ale pouze z USA, Ruska a Číny. Francii byl spíše bližší názorový proud států EU, které byly z větší části členy skupiny LMS. Nicméně její postoj k Soudu byl spíše neutrální poté, co se jí nepodařilo prosadit svůj vlastní alternativní návrh v průběhu přípravných jednání. A Velká Británie se po parlamentních volbách, ve kterých uspěli Labouristé, ve svých postojích vůči MTS přeorientovala a v průběhu konference výrazně posílila řady koalice LMS a přiklonila se k modelu silnějšího MTS s většími pravomocemi na úkor členů Rady

¹⁵³ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 342.

¹⁵⁴ Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 16.

bezpečnosti.¹⁵⁵ Lídrem této koalice a současně zřejmě největším odpůrcem silného Soudu, se staly jednoznačně USA, které otevřeně projevovaly svůj skepticismus vůči této nové instituci a s pomocí diplomatických klíčků a bilaterálních jednání se do jisté míry pokoušely podkopávat vyjednávání.¹⁵⁶

Mezi požadavky této skupiny stálých členů Rady bezpečnosti OSN lze zařadit požadavky, které odmítaly samostatnou pravomoc žalobce zahájit stíhání a ze stejného popudu prosazovaly, aby byly rozsáhlé pravomoci vůči Soudu přiřazeny právě Radě bezpečnosti. Pouze Rada bezpečnosti a členské státy, měly být oprávněny k předání jednotlivých případů k Soudu a současně měla mít Rada bezpečnosti pravomoc jakékoliv stíhání zastavit. Koalice stálých členů Rady bezpečnosti se také výrazně vyslovovala proti automatické jurisdikci Soudu a zločin agrese neměl být zařazen mezi tzv. *hlavní zločiny (core crimes)*.¹⁵⁷ Stejně logicky tato skupina, složená z jaderných velmocí, vystupovala proti zařazení odpovědnosti za užití jaderných zbraní mezi zločiny patřící do pravomoci Soudu. Užití jaderných zbraní dle jejich názoru nepatřilo mezi porušení humanitárního práva.¹⁵⁸

Třetí skupinou států je skupina označována jako **Hnutí nezúčastněných států (*Non-Aligned Movement, nebo také NAM*)**. Tato skupina se zformovala již během Studené války, nicméně její členové účastníci se konference zformovali svůj postoj do jasných stanovisek, která se pokoušeli prosadit. Je pravda, že někteří členové této skupiny byli současně členy také koalice LMS, což bylo dáno jejich

¹⁵⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 118

¹⁵⁶ Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 342.

¹⁵⁷ Tamtéž s. 342-343

¹⁵⁸ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 71

názorovou blízkostí v některých dílčích otázkách¹⁵⁹. Tato skupina na rozdíl od zbylých dvou působila výrazně méně kompaktně s méně konzistentními názory.¹⁶⁰

Například státy Karibiku, jmenovitě Trinidad a Tobago, Barbados, Dominikánská republika a Jamajka, se pokoušely prosadit mezi zločiny spadající do jurisdikce Soudu také zločiny týkající se pašeráctví a obchodu s drogami. Naopak skupina států vedená Indií se pokoušela prosadit do jurisdikce Soudu *ratione materiae* terorismus.¹⁶¹

Mezi další témata této skupiny států patřila například otázka zavedení trestu smrti mezi tresty, které může Soud udělit. Dále se stavěly, jako opozice proti silné pozici a roli Rady bezpečnosti a proti jurisdikci Soudu nad válečnými zločiny páchanými během vnitrostátních konfliktů.¹⁶²

Čtvrtou a pátou koalici států, které bývají některými autory¹⁶³ ve výčtu uváděny je jednak **skupina arabských a islámských států** a dále skupina **Jihoafrického rozvojového společenství (Southern Africa Development Community, dále také SADC)**.

¹⁵⁹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 71-71

¹⁶⁰ Cassese s. 342

¹⁶¹ Bohužel ani skupina států Karibiku, ani skupina států prosazujících zavedení terorismu do jurisdikce MTS nakonec úspěšná nebyla. U terorismu bylo problematické především to, že v tomto období neexistovala konsensuální definice terorismu, a naopak co se týká deliktů v oblasti drog, tak většina států byla toho názoru, že pro tuto oblast je potřeba citlivých a detailně naplánovaných operací, které nemůže účinně a efektivně mezinárodní společenství prosazovat. Nicméně otevření otázky na konferenci významně přispělo ke kodifikaci obou zločinů a uzavřených samostatných mezinárodních konvencí zabývajících se těmito zločiny. Viz Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford s. 544.

¹⁶² Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 72-73.

¹⁶³ Srovnej s Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge s. 16.

Skupina arabských a islámských států byla aktivní během vyjednávání v mnoha dílčích oblastech. Pokud bychom měli zmínit alespoň některá témata, tak se jednalo především o zařazení trestu smrti do Statutu a současně zařazení užívání jaderných zbraní mezi zločiny pod jurisdikcí Soudu.

Postoje SADC se začaly formovat během roku 1997, kdy si Valné shromáždění jako jeden z cílů v rámci přípravy návrhu Statutu vytyčilo zainteresovat více afrických a asijských států do jeho vyjednávání. Zájem SADC o téma Mezinárodního trestního soudu lze přičíst dynamickému vývoji v mezinárodním systému v devadesátých letech a její zájem o ochranu lidských práv. Tuto skupinu lze zařadit spíše mezi podporovatele silného a nezávislého Soudu, který by byl schopen preventivně působit vůči porušování humanitárního práva.¹⁶⁴

Další skupinou aktérů, kterou je v souvislosti s tématem Římské konference zmínit je **koalice nevládních organizací na podporu Mezinárodního trestního soudu (*Coalition for International Criminal Court*)**, která měla velice významnou zásluhu o zpopularizování tématu a lze téměř s jistotou tvrdit, že díky jejich aktivitám se podařilo také při závěrečném hlasování prosadit právě takovou podobu Mezinárodního trestního soudu, jaká byla odhlasována.

Jak jsme již několikrát zmínili, tak NGO's se podílely do značné míry na přípravě návrhu statutu v *PrepCom*. Koalice byla založena již během jednání o návrhu statutu v roce 1995.¹⁶⁵ Na diplomatickou konferenci obdrželo pozvánku téměř 236 NGO's z celého světa a většina z tohoto počtu pozvání využila a zúčastnila se konference jako pozorovatelé. Za zmínku jistě stojí také to, že sice pouhých 230 NGO's dostalo pozvánku na konferenci, ale celkový počet členů tzv. Koalice pro

¹⁶⁴ Tamtéž. s. 16

¹⁶⁵ <http://www.iccnw.org/?mod=convenorstaff>, 22. 7. 2013;

Mezinárodní trestní soud se rozrostl až na astronomické číslo 800 členů.¹⁶⁶

Stejně, jako se formovaly jednotlivé skupiny států, tak i NGO's vytvořily tzv. koalici pro Mezinárodní trestní soud, přičemž jejich hlavním heslem bylo ICC NOW! Do čela této koalice se postavil populární aktivista William Pace.¹⁶⁷

Role NGO's nespočívala pouze ve vytváření politického a mediálního tlaku během jednání, ale pomocí svých odborníků se pokoušely vydávat odborné publikace a *research papery* které se mnohdy stávaly velice inspirativním zdrojem hojně využívaným jednotlivými delegacemi během vyjednávání.¹⁶⁸ Během konference NGO's vydávaly speciální *newsletter* nazvaný *International Criminal Court Monitor*, ve kterém denně vycházely informativní články o dění na konferenci.¹⁶⁹

Důležitou roli sehrály NGO's také ve smyslu ovlivňování národních vlád, komunikace vůči veřejnosti a v neposlední řadě ovlivňování veřejného mínění ve prospěch silného MTS.¹⁷⁰

Co se týká požadavku NGO's ve vztahu ke struktuře a podobě Soudu., koalice NGO's pro Mezinárodní trestní soud se jednoznačně stavěla pro vytvoření silného a především nezávislého tělesa

¹⁶⁶ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 115

¹⁶⁷ Pace, William – Thieroff, Mark: 1999. Participation of Non-Governmental Organisations. In Lee, Roy S. (ed.): *The International Criminal Court: The Making of the Rome Statute*. Kluwer Law International: Hague, s. 393-394.

¹⁶⁸ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999)*. s. 4

¹⁶⁹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 117

¹⁷⁰ van der Vyver, J.: 2003. Civil society and the International Criminal Court. *Journal of Human Rights*, 3, s. 429-430.

s automatickou jurisdikcí, nezávislým žalobcem. Mezi další požadavek koalice patřil například požadavek citlivosti Soudu vůči genderovým otázkám, nebo požadavek jurisdikce nad válečnými zločiny spáchanými během vnitrostátních konfliktů.¹⁷¹

Posledním aktérem, který sehrál velice důležitou úlohu během Římské konference, je **skupina vážených diplomatů kolem kanadského předsedy diplomatické konference profesora Phillipa Kirsche**. Předsednictvo diplomatické konference bylo jedním z jejích hlavních orgánů. Právě osobnost předsedy a jeho spolupracovníků sehrála významnou roli především při tvorbě jednotlivých ustanovení a především formování závěrečného návrhu. Úloha Řídícího výboru spočívala především v roli jakéhosi mediátora, jehož hlavním úkolem bylo společně s jednotlivými pracovními skupinami nalézat kompromisní řešení a dávat ucelenou podobu struktuře, ale také obsahu celé instituce. Jak si níže ukážeme, tak mnohdy musel předseda konference absolvovat nesčetné množství neformálních bilaterálních jednání, během nichž si vyslechl postoje a názory jednotlivých delegací k probíraným tématům. Právě tato jednání umožnila množství kompromisních formulací, které nakonec vedly k tomu, že bylo dosaženo úspěchu¹⁷². Dalším významným úkolem, v němž muselo předsednictvo obstát, bylo konečné předložení závěrečného návrhu Statutu, o kterém následně plénum hlasovalo.¹⁷³

Toto byla velká odpovědnost, která mohla skončit pouze dvěma způsoby. A to úspěchem nebo neúspěchem. Mnohdy to byl právě předseda a jeho tým, který měl jako jeden z mála osob přehled o tom, jakým způsobem se návrh vyvíjí, a jeho úkolem bylo bourat bariéry mezi

¹⁷¹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 115

¹⁷² Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York. s. 342-343

¹⁷³ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999)*. s. 2-3

postoji jednotlivých států a hledat všeobecně přijatelné řešení. Tuto roli bychom mohli přirovnat k dirigentovi velkého symfonického orchestru.

6.3. Průběh Římské konference

Dne 15. června se sešli zplnomocnění zástupci všech delegací na slavnostním zahájení konference, kterou svým projevem zahájil tehdejší italský prezident. Poté následovaly další projevy vybraných ministrů hostitelské země a po těchto projevech následovalo faktické zahájení konference volbou funkcionářů. Jak jsme již zmínili v podkapitole nazvané Struktura konference, tak pomocí aklamace byli zvoleni předsedové a další členové nejdůležitějších orgánů konference. Následně byl schválen jednací řád a zbývalo dovolit další funkcionáře a předsedy jednotlivých výborů.

Po tomto nezbytném úvodu následovala další část, v rámci které před plénem vystupovali jednotliví zástupci států a přednášely své postoje vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu. Je potřeba připomenout, že před zahájením konference a v podstatě ani v jejím průběhu, žádný stát otevřeně nevystoupil proti existenci a zřízení Mezinárodního trestního soudu.

V rámci Přípravného výboru se podařilo vytvořit vcelku kvalitní návrh, který ale obsahoval více než 1400 hranatých závorek s alternativními texty jednotlivých ustanovení. I přesto, že samotné konferenci předcházela několikaletá vcelku intenzivní jednání s některými uspokojivými výsledky, nadále existovala spousta nevyřešených otázek. Mezi úspěchy *PrepCom* můžeme zařadit například vyjasnění otázky týkající se právní formy Statutu a otázky týkající se procedury jeho přijetí. Stejně tak se podařilo vyřešit velice významnou otázku komplementarity Soudu vůči národním jurisdikcím a národním soudům. Díky úspěchům během předešlým jednání tyto otázky již nemusely být na konferenci nějak zvlášť konzultovány. I přes tyto dílčí úspěchy ovšem stále

existovalo relativně velké množství nevyjasněných bodů, k jejichž vyřešení muselo dojít v průběhu těchto pěti týdnů.

Vzhledem k tomu, že délka konání konference byla přesně stanovena a bylo nemyslitelné její délku prodlužovat, tak nešlo postupovat zcela systematicky. Právě časová tíseň a množství kontroverzních témat směřovaly k tomu, že mnohá jednání byla velice hektického a dramatického charakteru.¹⁷⁴

Po ustanovení základních orgánů konference se plénum rozdělilo do jednotlivých výborů, kde v pracovních skupinách delegace společně pracovaly na jednotlivých ustanoveních. Předseda konference měl k dispozici skupinu koordinátorů, která fungovala jako spojka mezi předsednictvem a jednotlivými pracovními skupinami. Předsednictvu byly po každém jednání doručovány výsledky celodenní práce těchto pracovních skupin. Předsednictvu byl ve většině případů předáván návrh, již oprostěn od závorek a alternativního textu.

První tři týdny konference se nesly v duchu vcelku pomalého a těžkopádného vyjednávání, kdy byl zaznamenán pokrok pouze v dílčích tématech. V průběhu těchto prvních týdnů se vytvořily různé vzorce vyjednávání s ohledem na charakter tématu. V podstatě lze odlišit dva typy témat. První z nich jsou otázky politického charakteru a druhou kategorií jsou odborné otázky technického charakteru.

Co se týká technických otázek, tak u nich bylo postupně možné rozpoznat určitý pokrok a lze říci, že pracovní skupiny v tomto ohledu tvořily udržitelná a konstruktivní ustanovení. Co se týká politických témat, tak u nich byl pokrok v jednáních výrazně pomalejší, což bylo zřejmé

¹⁷⁴ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law*, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999). s. 5

způsobeno především jednotlivými postoji některých delegací ve vztahu k hlavním tématům konference.¹⁷⁵

Jako hlavní a současně nejkontroverznější témata konference, u kterých se během prvních týdnů objevilo nejvíce nevyjasněných otázek, můžeme zařadit jednoznačně otázku týkající se jurisdikce Soudu, a to především otázku jurisdikce ve smyslu *ratione materiae* a otázku automatické jurisdikce Soudu. V rámci tohoto tématu došlo téměř k nulovému pokroku. Na toto téma navazovala otázka nezávislosti a určení rozsahu pravomocí žalobce, především ve vztahu k jeho pravomoci samostatně iniciovat řízení. Mezi další kontroverzní politicky zabarvená témata můžeme zařadit téma pravomoci Soudu nad válečnými zločiny spáchanými během vnitrostátních konfliktů. V rámci těchto témat se státy doslova zabarikádovaly na svých pozicích, z kterých se jim jen velice neochotně ustupovalo, a situace se tak stávala patovou.¹⁷⁶

Co se týká dalších politických témat, tak lze konstatovat, že byla i taková, u kterých se podařilo dosáhnout jistého významného pokroku. Mezi ně patří například definice některých zločinů atd.¹⁷⁷

U výše vyjmenovaných témat nebylo dosaženo téměř žádného výrazného pokroku a státy se zdály být neochotné k děláním jakýchkoliv kompromisů. Jelikož se konference přehoupla do své druhé poloviny, rozhodl se předsedající Kirsch k tomu, že je potřeba udělat určitou intervenci a pokusit se o zásadní průlom.¹⁷⁸

Ve dnech 5. až 8. července se rozhodl pozvat přibližně 30 delegací na sérii schůzek konaných na kanadské ambasádě v Římě. Výběr

¹⁷⁵ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 72

¹⁷⁶ Tamtéž. s. 74

¹⁷⁷ Tamtéž s. 74

¹⁷⁸ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999)*. s. 5

pozvaných států proběhl s ohledem na regionální příslušnost, na členství států v jednotlivých koalicích a samozřejmě také s ohledem na názory, které státy zastávaly při dosavadních jednáních. Tato neformální jednání, během nichž se předseda pokusil témata poněkud rozhybat, aby se staly flexibilnější, probíhala za zavřenými dveřmi. Bohužel někdy dosažení shody či kompromisu bránilo vzájemné propletení jednotlivých témat. Státy totiž velice neochotně ustupovaly ze svých pozic, aniž byly srozuměny s tím, jaký to bude mít vliv na projednávání dalších bodů.¹⁷⁹

Poté, co byly během těchto schůzek předsedovi prezentovány názory všech pozvaných, rozhodlo se předsednictvo s drobným časovým odstupem vypracovat dva *position papery*, které odrážely postoje a pozice jednotlivých států zjištěných během jednání. V rámci těchto materiálů byly již zapracovány některé včetně kompromisy. První *position paper* zahrnoval širší trendy, které se daly vysledovat během jednání, s tím, že reflektoval převládající názor na sporné body. Druhý *position paper* byl již konkrétnější s reflexí dalších názorů a dalších neformálních schůzek proběhnuvších v dalších dnech konání konference, a jeho smyslem bylo podnítit přímou diskusi o kontroverzních tématech mezi státy. Ačkoliv některé státy projevíly určitou dobrou vůli - například Japonsko pokusilo o smírné kompromisní řešení, jednání se přesto příliš neposunula.¹⁸⁰

Pokus o průlom v jednáních předsedy konference Kirsche nesplnil předpokládaná očekávání. Stále se našlo několik delegací, které byly pevně zakopány na svých původních názorových pozicích a nebyly z nich ochotny ustoupit. Přijetí kompromisní dohody o řešení hlavních problémů konference se zkrátka nezdařilo. Jednání ovšem nebyla zcela zbytečná.

¹⁷⁹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 74-75

¹⁸⁰ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999)*. s. 7-8.

Přispěla především k tomu, že se jednotlivým koalicím a především předsednictvu, podařilo udělat si obrázek o většinových názorech v plénu a přizpůsobit tomu další kroky.

Vzhledem k tomu, že se konference chýlila ke svému konci, bylo potřeba udělat závažné a konečné rozhodnutí. Řídící výbor konference měl v podstatě pouze dvě možnosti. První z nich bylo případné prohlášení před plénem, že se nepodařilo dosáhnout žádné dohody a bude se tedy muset uskutečnit další setkání (konference) na toto téma. A druhou možností byla varianta předložit plénu závěrečný návrh k hlasování.

Z neformálních diskusí mezi plénem a předsednictvem nakonec vyplynulo, že si většina delegací odložení hlasování na neurčito nepřeje. Velké množství delegací bylo přesvědčeno, že větších pokroků by s největší pravděpodobností v budoucnu dosaženo nebylo a současně by odložení hlasování fakticky znamenalo odložení případného přijetí Statutu o několik dalších let. Proti tomuto bojovala především skupina LMS a také řada NGO's.¹⁸¹ Navíc zde převládal názor, že většina států, které požadovaly odklad hlasování, si zkrátka pouze nepřála Mezinárodní trestní soud v podobě, k jaké konference postupně směřovala. Tedy jako relativně silnou a nezávislou instituci.

Předsednictvo se nakonec rozhodlo respektovat hlasy většiny a rozhodlo se připravit závěrečný návrh Statutu Mezinárodního trestního soudu, který měl být předložen plénu konference. Během příprav tohoto závěrečného návrhu byly reflektovány veškeré názory, které zazněly v průběhu konference a jednotlivých jednání. Do tohoto návrhu bylo zaneseno co největší množství kompromisů, ale současně byl postaven

¹⁸¹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 75

na základech, které zajišťovaly jeho co nejširší podporu během hlasování v plénu.¹⁸²

Poté co byl návrh vypracován a vytištěn, tak byl 16. července v pozdních nočních hodinách rozeslán delegacím. Konečný návrh vypracovaný předsednictvem byl jednoznačně širokým návrhem, plným kompromisů a současně reflektoval široké pensum názorů. Základní filosofií návrhu bylo reflektovat silnou většinu názorů s ohledem a respektem vůči minoritním trendům v maximální možné míře. Nejvíce se ovšem tento závěrečný návrh podobal původním požadavkům deklarovaným koalicí LMS.

Návrh Statutu obsahoval jak automatickou jurisdikci, tak kompetence Soudu nad válečnými zločiny spáchaných během vnitrostátních konfliktů, nebo například nezávislého žalobce.¹⁸³

Začal závěrečný den konference. Plénium konference se sešlo v 18:00 hodin večer k závěrečnému jednání. Bylo to vůbec poprvé a naposled od chvíle, kdy se delegáti rozešli do pracovních skupin. Společně s plénem do hlavního jednacího sálu konference usedli také zástupci NGO's a mnozí novináři. V lavicích se vzrušeně debatovalo. Text, který byl delegátům předchozího večera předložen, se nedal považovat jako jasné vítězství ani jedné z koalic. Text sice obsahoval velké množství kompromisních řešení, ale za to v sobě měl potenciál získat velkou podporu. Některé státy sice již před hlasováním otevřeně prohlašovaly podporu tomuto návrhu, ale pořád v sále byla spousta těch, kteří své stanovisko nahlas nevyjádřily. Atmosféru před samotným hlasováním ještě výrazně rozjitřila snaha USA na poslední chvíli

¹⁸² Weller, M.: 2002. Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 78, No.4. (Oct, 2002.) s. 696.

¹⁸³ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law*, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999). s. 7.

přesvědčit delegace po delegaci, aby hlasovaly pro jejich pozměňovací návrh, který se pokoušely v průběhu jednání přednést.¹⁸⁴ USA se na poslední chvíli pokoušely o zásadní zvrát, který by rozbil křehký kompromis, kterým závěrečný návrh Statutu byl.

Jednání pléna bylo zahájeno. Nejprve vystoupil vážený předseda *PrepCom* Adriaan Bos, jenž se nemohl z důvodu vážných zdravotních potíží účastnit osobně celého průběhu konference. Během svého nedlouhého projevu se vyslovil pro návrh a vyzval také ostatní zplnomocněné delegáty k jeho podpoře. Poté si vzal slovo předseda Řídícího výboru konference Phillip Kirsch. Ten delegacím znovu zopakoval, jak náročný byl proces tvorby tohoto návrhu a opět jim připomněl, jakým způsobem bylo dosaženo kompromisů obsažených v návrhu. Rovněž neopomněl se vztyčeným prstem varovně připomenout, že rovnováha návrhu by mohla být jakýmkoliv pokusy o jeho změnu nenávratně ztracena. Poté byla otevřena diskuse a byl otevřen prostor pro vystoupení jednotlivých delegátů.¹⁸⁵

Jako první si vzal slovo zástupce Indie, jenž přednesl svůj návrh na změnu návrhu před závěrečným hlasováním. Ve svém návrhu se Indie pokoušela omezit úlohu a pravomoci Rady bezpečnosti a současně se pokusil zařadit jaderné zbraně mezi Statutem zakázané. I přesto, že by návrh získal podporu některých států a byl za jiných okolností možná přijat pozitivně, tak byl mnohými chápán spíše jako snaha podkopat křehkou politickou podporu Statutu. S protinávrhem vystoupila delegace Norska a poté došlo k hlasování. Návrh byl jasnou většinou téměř 120 hlasů smeten ze stolu.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 76.

¹⁸⁵ Tamtéž s. 77.

¹⁸⁶ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999)*. s. 7-8

Jako druhý v pořadí vystoupil před plénem konference zástupce delegace USA. Ten vystoupil s návrhem, jenž se na poslední chvíli pokoušel změnit rozsah jurisdikce Soudu a to v tom smyslu, že se ji snažil výrazným způsobem omezit. Reakcí na tento výstup bylo opětovné vystoupení zástupce Norska, který předložil protinávrh na zamítnutí, a poté se opět nechalo hlasovat. Návrh byl v podstatě stejným poměrem jako v předchozím případě smeten a v tu chvíli již bylo jasné, že návrh Statutu v té podobě jak byl plénu předložen předsednictvem konference má podporu.¹⁸⁷

USA ještě vystoupily s požadavkem na tajné hlasování, v čemž jim bylo plénem vyhověno. Hlasování začalo ve 22:00 hodin večer. Po přepočítání všech odevzdaných hlasů bylo jasné, že návrh byl drtivou většinou 120 hlasů přijat. Výsledek hlasování byl 120 hlasů pro, 7 delegací bylo proti a 21 delegací se zdrželo hlasování. Proti návrhu hlasovaly USA, Čína, Lybie, Irák, Izrael, Katar a Jemen. Zdržely se některé arabské a islámské státy, stejně jako některé státy z karibské oblasti.¹⁸⁸ Mezi 120 delegacemi, které se nakonec rozhodly konečný návrh Statutu podpořit, byly také tři stálí členové Rady bezpečnosti (Francie, Velká Británie a Ruská federace).¹⁸⁹

Úspěšné hlasování bylo pouze prvním, ale zřejmě nejdůležitějším krokem k uvedení této unikátní nové mezinárodní instituce v život. Statut Mezinárodního trestního soudu se stal velice významnou kodifikací *ius cogens* v oblasti zločinů dle mezinárodního práva. Zřízení Mezinárodního trestního soudu tak výrazně posílilo a konsolidovalo doktrínu universalit ve třech směrech. Za prvé, vymezil a upřesnil seznam zločinů dle

¹⁸⁷ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 76-77

¹⁸⁸ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 20.

¹⁸⁹ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 88.

mezinárodního práva, na které se vztahuje opravdu univerzální jurisdikce. Za druhé, Statut potvrzuje povinnost států skutečně vykonávat svou trestní jurisdikci nad těmito zločiny. A za třetí byl ustaven mezinárodní orgán s vlastní mezinárodněprávní subjektivitou, který vykonává svou pravomoc ve vztahu k univerzálním zločinům formou *multi-level governance*.¹⁹⁰ Současně zřízením Mezinárodního trestního soudu dochází k výraznému omezení monopolu Rady bezpečnosti OSN při stíhání a boji proti zločinům dle mezinárodního práva a omezení monopolu v ochraně mezinárodního míru a bezpečnosti.

6.3.1 Otázka jurisdikce - složité vyjednávání

Jak jsme již naznačili výše, během Římské konference patřilo jednoznačně mezi ta nejsložitější a nejtvrdější jednání ta, týkající se otázky jurisdikce Soudu. Jednalo se o zásadní politické téma a během jednání se jednotlivé koalice, ale i jednotlivé státy, velice neochotně a nerady vzdávaly svých pozic. Právě proto se tuto diskusi pokusíme níže pospat podrobněji, a to z toho důvodu, abychom ještě lépe přiblížili atmosféru, která na konferenci panovala, ale také abychom ukázali, jak složitě se Statut během těchto multilaterálních jednání mezi rozdílnými skupinami států rodil a jak složitě se nakonec dospělo ke konečnému kompromisnímu řešení.

Před začátkem Římské konference se v rámci *PrepCom* podařilo vyřešit jednu ze zásadních otázek, a to otázku komplementarity Soudu. Tedy zjednodušeně otázku přednosti národních vnitrostátních soudů před Mezinárodním trestním soudem. Ke stíhání před Mezinárodním trestním

¹⁹⁰ Weller, M.: 2002. Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 78, No.4. (Oct, 2002.) s. 693.

soudem dle tohoto principu dochází až teprve ve chvíli, kdy jsou vnitrostátní soudy neochotné nebo schopné stíhat konkrétní případy¹⁹¹.

Komplementarita se bohužel stala v souvislosti s jurisdikcí jediným tématem, které nevzbuzovalo větší emoce. V souvislosti s tak zásadním tématem, jakým byla šíře a charakter jurisdikce Soudu se objevila celá řada velice složitých a kontroverzních otázek. Jednak to byla otázka týkající se role Rady bezpečnosti a existence určitých brzd a protiváh (*checks and ballances*) ve vztahu mezi Soudem a Radou bezpečnosti. A dále se dílčí témata točily kolem otázky tzv. automatické jurisdikce. To znamená, že všechny zločiny uvedené ve Statutu by se na členské státy vtahovaly od počátku jeho vstupu v platnost.

Jedním ze zásadních bodů diskuse byla obecně role Rady bezpečnosti a jejího vztahu k Soudu. Především někteří stálí členové Rady bezpečnosti v čele s USA velice těžce nesli fakt, že by Rada bezpečnosti již nadále nebyla jediným mezinárodním orgánem, který by odpovídal za prosazování mezinárodní míru a bezpečnosti. Proto tyto státy podporovaly jurisdikci, tak jak byla nastavena v úplně původním návrhu Komise pro mezinárodní právo z roku 1994, který byl orientován na silnou pozici Rady bezpečnosti a umožňoval ji mimo jiné disponovat s předmětem řízení a rozhodovat o tom jaké případy by byly stíhány a které nikoliv. To se naopak nelíbilo skupině států, které měly obavu ze selektivní politizace některých takových případů a jejich nekonečného oddalování. Dále zde byla skupina států, která si zkrátka přála roli Rady bezpečnosti omezit.¹⁹²

Po zdlouhavých jednáních na toto téma se objevil první kompromisní návrh, který byl již do jisté míry akceptovatelný také stálými

¹⁹¹ Otázka komplementarity je zakotvena v čl. 17 Statutu Mezinárodního trestního soudu.

¹⁹² Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s 82.

členy Rady bezpečnosti. Jednalo o návrh Singapuru, který hovořil o tom, že Rada bezpečnosti může Soudu zakázat stíhat daný případ, ale tento případ musí spadat pod kapitulu VII Charty OSN.¹⁹³ Tento původní singapurský návrh byl nakonec ještě doplněn návrhem Kanady, jelikož stále převládala mezi některými státy obava z možného zneužívání veta stálých členů Rady bezpečnosti a z případného oddalování stíhání. Právě z tohoto důvodu návrh Kanady obsahoval ustanovení, které sice přiznávalo Radě bezpečnosti na základě jejího hlasování pozastavit stíhání, nicméně pouze na dobu dvanácti měsíců. Poté by stíhání pokračovalo dále, navazujíc na fázi, v jaké předtím skončilo. V případě kdyby Rada bezpečnosti trvala na dalším stíhání, tak by musela o přerušení stíhání hlasovat znovu.¹⁹⁴

Další téma, jak jsme naznačili, se týkalo také otázky automatické jurisdikce Soudu. Prvním návrhem, který se v tomto ohledu objevil, byl návrh Německa, které požadovalo automatickou jurisdikci Soudu. Tento návrh si vysloužil vcelku silnou podporu mezi mnoha státy (obzvláště z koalice LMS) a také mezi koalicí NGO's pro Mezinárodní trestní soud. I přes tuto širokou podporu vůči německému návrhu existovala vcelku významná opozice řad některých velmocí a tak delegace Jižní Koreji přišla se svým vlastním návrhem, kterému se již podporu získat podařilo. Korejský návrh byl sice návrhem, který počítal s poněkud užší jurisdikcí, ale přesto byla dostatečně akceptovatelná pro skupinu koalice LMS. Vzhledem k alternativní konstrukci předpokladů pro výkon jurisdikce stačí, pokud je smluvní stranou Statutu buď stát, na jehož území došlo ke zločinu, anebo stát, jehož občanem je stíhaná osoba.¹⁹⁵ Tento přístup byl sice pro většinu států akceptovatelný, ale byly státy, jako například USA,

¹⁹³ UN Doc. A/AC. 249/WP.51.

¹⁹⁴ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s 82.

¹⁹⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 183.

keré se s tímto návrhem nehodlaly v žádném případě smířit, Tato formulace byla kritizována především z toho důvodu, že takto formulovaný článek údajně zakládal povinnosti plynoucí ze statutu i pro nečlenské státy. Možná právě toto ustanovení bylo jedním z hlavních důvodů, proč USA statut doposud neratifikovaly. I přes další výhrady se tento návrh ukázal jako ten, který má potenciál získat největší podporu a z toho důvodu byl nakonec zařazen předsednictvem do konečného návrhu Římského statutu.¹⁹⁶

Na závěr bychom ještě měli zmínit jednu významnou výjimku, která byla sjednána v souvislosti s odložením účinnosti případného stíhání válečných zločinů uvedených ve Statutu souvisejících s čl. 12. Jedná se o výjimku prosazovanou především Francií ve vztahu k její aktivní účasti na mírových operacích. Tato výjimka zakotvená v čl. 124 Statutu hovoří v podstatě o odložení účinnosti jurisdikce vůči těmto zemím na dobu sedm let od vstupu Statutu v platnost. Toto ustanovení uvádíme proto, že se ve vztahu k jurisdikci stalo velice významné pro podporu Statutu ze strany některých velmocí, konkrétně například Francie.¹⁹⁷

6.4. Ratifikace Statutu a vstoupení v účinnost

Před samotnou ratifikací Statutu byly následovně státy vyzvány k podpisu této mnohostranné smlouvy a to ale nejpozději do konce roku 2000. Do konce této lhůty tak učinilo 139 států z celého světa včetně například USA, Ruska nebo Izraele. Jelikož tyto státy Statut doposud neratifikovaly, tak mají pouze přidružené členství a nikoliv členství plnohodnotné. Jelikož byl Statut přijat ve formě multilaterální mezinárodní

¹⁹⁶ Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law*, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999). s. 9.

¹⁹⁷ Marler, M.: 1999. The International Criminal Court: Assessing the Jurisdiction loopholes in the Rome Statute. *Duke Law Journal*, Vol. 49. No. 3. (Dec, 1999).s. 831.

smlouvy, tak pro jeho vstup v platnost byla stanovena podmínka ukotvená v čl. 120 Statutu, která hovoří o tom, že Statut vstoupí v platnost prvního dne měsíce po uplynutí šedesátého dnu, následujícího po datu uložení šedesáté ratifikační listiny, listiny o přijetí, schválení nebo přístupu. Tato nezbytná podmínka byla splněna dne 1. července. 2002 a Římský statut tak v relativně krátké době od jeho schválení vstoupil v platnost. Soud tak mohl zahájit svou faktickou činnost v polovině roku 2003.¹⁹⁸

V souladu s čl. 125 byl tento Statut otevřen k podpisu všemi státy nejprve v sídle FAO v Římě po dobu tří měsíců od konce konference a poté byl k dispozici k podpisu v sídle OSN v New Yorku do 31. prosince. 2000. Po tomto datu není možná Statut podepsat, ale pouze uložit listinu o přístupu. Tento akt v sobě spojuje a nahrazuje podpis a ratifikaci.¹⁹⁹

V tom samém roce bylo na září svoláno Shromáždění smluvních stran MTS jakožto nejvyšší orgán Soudu, kde byly přijaty jednotlivé prováděcí dokumenty, na kterých od roku 1998 do 2000 pracoval PrepCom. Na tomto zasedání tedy byly přijaty dokumenty týkající se rozpočtu MTS, dále dokument nazvaný Znaky skutkových podstat zločinů (*Elements of Crimes*), Procesní a důkazní řád (*Rules of Procedures and Evidence*)²⁰⁰ a současně na tomto zasedání byli nominováni první soudci a také vrchní prokurátor Mezinárodního trestního soudu, jímž byl zvolen uznávaný argentinský právník Louis Moreno-Ocampo.²⁰¹

Jako sídlo Soudu byl přijat návrh nizozemské vlády, která nabídla jako sídlo Haag. Mezi návrhy týkajícími se sídla Soudu byly například

¹⁹⁸ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2011. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. C.H. Beck: Praha. s. 507.

¹⁹⁹ Marler, M.: 1999. The International Criminal Court: Assessing the Jurisdiction loopholes in the Rome Statute. *Duke Law Journal*, Vol. 49. No. 3. (Dec, 1999)..s. 825.

²⁰⁰ Scheffer, D.; Cox, A.: 2008. The constitutionality of the Rome Statute of the International Criminal Court. *The Journal of Criminal Law and Criminology*. Vol. 98. No.3. (Spring 2008).s. 993.

²⁰¹ <http://www.guardian.co.uk/profile/luis-moreno-ocampo>, 20. 4. 2013;

také Norimberk, nebo Řím. Nakonec však vyhrál již zmíněný návrh na umístění instituce do Haagu a to také vzhledem k tomu, že tam již sídlí Mezinárodní soudní dvůr a město má potřebné kapacity a zkušenosti, protože v Haagu měl sídlo *ad hoc* tribunál pro bývalou Jugoslávii.²⁰²

²⁰² Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s 190-191.

7. Mezinárodní trestní soud a jeho charakteristika:

V této kapitole se podíváme na výslednou podobu Mezinárodního trestního soudu, tak jak je zkonstruován na základě Římského statutu. Nejprve se podíváme na jeho jurisdikci, vyjmenujeme si některé jeho zásady a nakonec krátce představíme jeho organizační strukturu a obsazení.

Mezinárodní trestní soud začal být uváděn v život poté, co v polovině roku 2002 získal Římský statut potřebných 60 ratifikací. Od této chvíle uběhla vcelku krátká doba a již v první polovině roku 2003 začal Soud fakticky fungovat. Na základě návrhu nizozemské vlády se jeho sídlem stal Haag. Zatímco hostitelským státem je Nizozemí, tak nastalá situace umožňuje Soudu zasedat kdekoliv jinde, kde to považuje za žádoucí.²⁰³

Nejprve se podíváme na vymezení toho nejdůležitějšího a to je především jurisdikce soudu z pohledu *ratione materiae*, které je zakotveno v čl. 5 Statutu. Později se podíváme na jeho osobní, časovou a územní jurisdikci.

7.1. Jurisdikce *ratione materiae*:

Jurisdikce soudu *ratione materiae* je omezena na nejzávažnější zločiny fyzických osob, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek. Jedná se o **zločiny genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a zločin agrese**.

Jedním z pilířů celého statutu je především článek 5, podle kterého se jurisdikce soudu omezuje na nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek.²⁰⁴ Během vyjednávání o podobě

²⁰³ Viz čl. 3. Římského statutu Mezinárodního trestního soudu;

²⁰⁴ Viz čl. 5. Římského statutu Mezinárodního trestního soudu;

jurisdikce soudu byla také jednou ze zásadních otázek otázka rozsahu jurisdikce, zda budou mít takto vymezené zločiny obligatorní, či fakultativní pravomoc. Zatímco odpůrci Soudu v čele s USA, Čínou a Izraelem prosazovali fakultativní pravomoc, koalice LMS se pokoušela prosadit obligatorní jurisdikci. Zcela původní návrh počítal s automatickou jurisdikcí pouze pro zločin genocidy a u ostatních skutkových podstat se předpokládala možnost fakultativních prohlášení, na základě kterých by se jednotlivé smluvní strany měly možnost z tohoto zločinu vyloučit. Nakonec však byla prosazena plná obligatorní pravomoc všech skutkových podstat.²⁰⁵

Pojďme se nyní podívat, jakým způsobem jsou jednotlivé zločiny definovány a jak jsou skutkově vymezeny přímo ve Statutu. Prvním zločinem definovaným ve Statutu je zločin genocidy.

7.1.1 Zločin genocidy

Zločin genocidy je uveden v čl. 6, přičemž genocida je v něm definován jako kterýkoliv z činů, který je uvedený v bodech níže a je spáchaný v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou. (čl. 6 Statutu)

- a)** Usmrcení příslušníků takové skupiny;
- b)** Způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;
- c)** Úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- d)** Opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;
- e)** Násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné;

²⁰⁵ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 119.

Vymezení genocidy v tomto článku vychází podobně, jako tomu bylo například u *ad hoc* tribunálů ICTY anebo ICTR z formulace obsažené v čl. 2 a 3 Úmluvy o zabránění a potrestání zločinu genocidy z roku 1948. Z hlediska vymezení tohoto činu se jednalo asi o nejsnazší definici, s kterou bylo nejméně problémů a dohadů napříč všemi delegacemi. K tomuto faktu bezpochyby přispělo také úspěšné stíhání zločinů genocidy v bývalé Jugoslávii a především ve Rwandě.

7.1.2 Zločiny proti lidskosti

Zločiny proti lidskosti jsou upraveny v článku 7 Statutu. Ten potvrdil určitý posun ve vymezení skutkových stavů zločinů v tom, že ke spáchání zločinu proti lidskosti po vzoru takto vymezené jurisdikce u ICTY a ICTR není potřebný *war nexus*, tedy souvislost s válečným konfliktem. Statut v článku 7 nejprve uvádí obecné podmínky spáchání těchto trestných činů a následně jsou v jeho druhé části podrobněji definovány. Jedná se o tyto trestné činy: **(1)** vražda; **(2)** vyhlazování, **(3)** zotročování, **(4)** deportace nebo násilný přesun obyvatelstva, **(5)** zbavení svobody při porušení základních pravidel mezinárodního práva, **(6)** mučení, **(7)** znásilnění, sexuální otroctví, nucenou prostituci, nucené těhotenství a sterilizaci nebo jinou podobně závažnou formu sexuálního násilí, **(8)** persekuci určité skupiny z politických, rasových, národnostních, etnických, kulturních, náboženských a jiných důvodů, které mezinárodní právo nedovoluje, prováděnou při páčání jiného činu podléhajícího jurisdikci Soudu, **(9)** nedobrovolné mizení osob, **(10)** apartheid, **(11)** jiné podobné nelidské činy, způsobující úmyslně velké utrpení.²⁰⁶

Článek 7 Statutu z hlediska ochrany lidských práv nepochybně reflektuje události, které se udály v průběhu 20. století. U zločinů proti lidskosti je potřeba si uvědomit, že se nejedná pouze o izolované jednání

²⁰⁶ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 133.

jednotlivce naplňující skutkovou podstatu pod něj zařazenou, ale musí se jednat o činy osob, které jednájí jménem státu, či v rámci nějaké organizované politiky.²⁰⁷ Obecnou podmínkou, kterou jsme zmínily výše, je podmínka, že útok musí být rozsáhlý a systematický a musí být veden proti civilnímu obyvatelstvu.²⁰⁸

7.1.3 Válečné zločiny

Válečné zločiny jsou definovány na základě článku 8 Statutu a jsou jimi následující skutkové podstaty. Obecným pravidlem je, aby tyto zločiny byly páčány v rámci plánu či politické linie nebo v rámci rozsáhlého páčání trestné činnosti tohoto typu. Skutkovými podstatami válečných zločinů jsou: **(1)** závažná porušení Ženevských úmluv z roku 1949, mezi něž patří úmyslné zabití, mučení, úmyslné způsobení velkého utrpení, rozsáhlé ničení a přivlastňování majetku, nucení válečných zajatců ke službě v nepřátelském vojsku, svévolné zbavení válečného zajatce práva na spravedlivý proces, protiprávní deportace, braní rukojmí. **(2)** jiné případy závažného porušení zákonů a obyčejů platných v mezinárodních ozbrojených konfliktech, tedy úmyslné vedení útoku proti civilnímu obyvatelstvu, proti civilním objektům, proti personálu humanitární operace apod., **(3)** v případě ozbrojeného konfliktu jiné než mezinárodní povahy vážná porušení čl. 3, který je společný čtyřem Ženevským úmluvám z roku 1949, mezi něž patří například útoky proti osobám, které se aktivně neúčastní nepřátelských akcí, včetně komtantů, kteří složili zbraně, **(4)** ostatní závažná porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech jiné než mezinárodní povahy jako například úmyslné vedení útoku proti civilistům, proti

²⁰⁷ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 134.

²⁰⁸ Šturma, P.: 2002. Definice zločinů a dalších hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, č. 2/2002. s. 45.

personálu humanitární operace, proti budovám určeným k náboženským účelům apod.

Výčet trestných činů je ve Statutu ve všech případech pouze demonstrativní. V určitých případech lze stíhat i jednotlivě spáchané zločiny. Válečné zločiny jsou ve Statutu uvedeny vcelku široce, což lze přičíst tomu, že jednotlivé zločiny byly již v minulosti definovány v jednotlivých dokumentech přijatých na půdě OSN, ale i mimo ni. V článku 8 Statutu je rozlišováno mezi válečnými zločiny, které byly spáchány v rámci mezistátního ozbrojeného konfliktu a mezi zločiny spáchanými během vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.²⁰⁹

7.1.4 Agrese

I přesto, že je zločin agrese uveden mezi zločiny, které dle článku 5 Statutu spadají do jeho jurisdikce, tak v rámci Statutu není prozatím definován. Jurisdikci nad zločinem agrese bude Soud vykonávat poté, kdy bude v souladu s čl. 121 a 123 přijato ustanovení definující tento zločin a stanovící podmínky ve vztahu k tomuto zločinu. Toto ustanovení bude slučitelné s příslušnými ustanoveními Charty OSN - praví se ve druhém odstavci článku 5 Statutu.²¹⁰

Zločin agrese byl sice během Římské konference zařazen mezi zločiny, nad kterými má Soud vykonávat jurisdikci, ale nebyl ve Statutu definován s tím, že se tomu stane v budoucnu.²¹¹

²⁰⁹ Šturma, P.: 2002. Definice zločinů a dalších hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, č. 2/2002. s. 44-47.

²¹⁰ Viz čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu;

²¹¹ Galdunová, K.: 2007. Trestný čin agrese. In. *Sborník z konference „Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. Storočia“* Bratislava. Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2006, s.103-104.

Tohoto nelehkého úkolu se měla zhostit PrepCom, která se v průběhu let 1999-2002 sešla celkem desetkrát. V tomto výboru se ukázaly hluboké rozpory v otázce definice agrese mezi jednotlivými delegacemi. Na jedné straně zde byla skupina převážně arabských a afrických států, která prosazovala zařazení do Statutu již existující definici agrese obsaženou v rezoluci Valného shromáždění OSN č. 3314 ze dne 14. prosince 1974. Ovšem tato možnost se ukázala jako vcelku problematická, a to z důvodu příliš široké pravomoci Rady bezpečnosti, kterou ji rezoluce udělovala a hrozilo zde ohrožení nezávislosti Soudu a jeho příliš velká politizace. Součástí této rezoluce totiž byla i ve vztahu ke stíhání tohoto zločinu závaznost rozhodnutí Rady bezpečnosti vůči MTS.²¹²

Proti této skupině převážně afrických a arabských států se nakonec postavila skupina ostatních delegací, která se v rámci PrepCom zasazovala spíše o vypracování úžeji a přesněji znějící definice agrese. Hlavní snahou bylo omezit individuální trestní odpovědnost na jasné případy protiprávního a masového použití ozbrojené síly, která by vedla k invazi na území cizího státu.

Z těchto důvodů došlo během letního zasedání PrepCom v roce 2002 z jejího podnětu k založení tzv. Zvláštní pracovní skupiny ke zločinu agrese (*Special Working Group on the Crimes of Aggression*- dále jen SWGCA) na jejichž pravidelných zasedáních mělo docházet k oficiálním jednáním o definici agrese pro potřeby Statutu Mezinárodního trestního soudu. Práce této komise vyvrcholila v červenci roku 2002 vydáním tzv. koordinátorova návrhu, který obsahuje návrhy různých alternativ definic

²¹² Viz dokument *ICC-ASP/6/SWGCA/1, bod 15*;

zločinu agrese. Tento návrh se stal výchozím dokumentem pro následná jednání SWGCA.²¹³

Jak jsme již naznačili, tak shoda mezi státy proběhla především ohledně vymezení části skutkové podstaty zločinu agrese. Ke shodě došly státy nad tím, že i přesto, že agrese je aktem jednání státu, tak je za něj z principu individuální trestní odpovědnosti odpovědný jednotlivec. Tomuto principu se říká tzv. vůdcovský princip, který v praxi znamená, že za akt agrese nebude možné postihnout řadového vojáka, který pouze plnil rozkazy svých nadřízených, ale tohoto zločinu se mohou dopustit pouze osoby, které se nacházely v takové pozici, které mohou vykonávat, či ovlivňovat politické a vojenské akce státu, nebo je přímo řídit.²¹⁴

Ohledně hledání dalších definic skutkových podstat zločinu agrese již ale takový konsensus nepanoval. Znaky skutkových podstat byly předem navrženy v konečných výstupech *PrepCom*, avšak dodnes jsou stále předmětem diskusí o jejich podobě. Lze předpokládat, že požadovaný výstup bude opět výsledkem konsensu, který by měl reflektovat vývoj mezinárodního společenství a jednotlivých událostí.

Nad aktem agrese státu se vyvinuly tři přístupy. Prvním přístupem byla definice vymezená genericky. Obecná definice by do budoucna umožnila největší možnost individuálního posouzení případů. Opačným přístupem byla snaha o definici aktu agrese, která by byla specifická. To znamená užší vymezení, které by lépe odpovídalo principu legality a bylo by více v souladu s vymezením ostatních zločinů v rámci Statutu a byla

²¹³ Cassese, A. 2007: On Some Problematical Aspects of the Crime of Aggression. *Leiden Journal of International Law*, 2007. Svazek 20, č. 4 s. 8-10

²¹⁴ Viz *Elements of Crimes, Annex II., Resolutin RC/Res.6;*

by chráněna před možným zneužitím ve snaze stejné případy posuzovat různě.²¹⁵

Nakonec bylo zvoleno kompromisní řešení mezi oběma přístupy, které bylo představeno v únoru 2009 na zasedání SWGCA a které do jisté míry reflektuje zmiňovanou rezoluci Valného shromáždění č. 3314 (XXIX).²¹⁶

Nakonec bylo přijato řešení v tomto znění:

Zločin agrese je podle článku 8 bis chápán jako „plánování příprav, zahájení nebo provedení aktu agrese, který odstavuje zjevné porušení Charty OSN, osobou, která je v postavení umožňujícím efektivně vykonávat kontrolu nad politickými nebo vojenskými akcemi státu.“²¹⁷

Odstavec 2 článku 8 bis definující akt agrese tuto podmínku konkretizuje na: *„použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýkoliv jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN.“²¹⁸* Dále jsou v rámci této definice agrese vybrány konkrétní případy útočných činů převzatých z výše zmiňované rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX). Jejich seznam je pouze demonstrativní v důsledku zmiňované snahy najít konsensus mezi generickou a specifickou definicí.

Další otázkou, nad kterou se vedly plamenné diskuse, byla otázka **jakým způsobem vtělit definici agrese do Statutu**. Nabízela se

²¹⁵ Popenková M.: 2008. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5. s. 567-568.

²¹⁶ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX) dostupná na webové stránce <http://www1.umn.edu/humanrts/instate/GAres3314.html>, 20. 4. 2013;

²¹⁷ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 248.

²¹⁸ Tamtéž. s. 248.

možnost přijetí formou dodatkového protokolu či vložení nového článku přímo do Statutu. Nakonec byla zvolena varianta vložení nového článku přímo do Statutu. Tento článek byl označen jako *článek 8 bis*. Nový *článek 8 bis* má vymezit zločin agrese společně s aktem agrese státu. Současně by v rámci tohoto článku měla být upravena i otázka výkonu pravomoci nad ním.²¹⁹

Kromě samotné definice se státy na konferenci v Kampale musely shodnout také na způsobu, jakým dojde k výkonu působnosti nad zločinem agrese. I z tohoto pohledu je jasně patrné, že zločin agrese má oproti ostatním třem zločinům uvedeným v čl. 5 Statutu mimořádné postavení. I zde lze konstatovat, že došlo k určitému kompromisu, a to v tom smyslu, že dle nově vložených *článků 15 bis* a *15 ter* je v tomto procesu přiznána významná úloha Radě bezpečnosti. Rada bezpečnosti má v tomto případě zcela zásadní kompetence. Dle článku 15 bis, respektive jeho prvního odstavce, lze zahájit výkon jurisdikce na základě tří možností-. Tedy z podnětu smluvního státu, z vlastní iniciativy prostřednictvím prokurátora anebo na základě podnětu Rady bezpečnosti. Až potud je postup standardní. Nicméně je zde omezení v tom smyslu, že pokud bude jurisdikce zahájena z podnětu prokurátora, tak se musí nejprve ujistit, zda Rada bezpečnosti jednání dotyčného státu kvalifikovala jako akt agrese. Prokurátor má dle odstavce stejného článku povinnost o celé záležitosti pravidelně informovat generálního tajemníka OSN. Teprve po ověření u Rady bezpečnosti, kdy prokurátor zjistí, že situace byla Radou bezpečnosti skutečně kvalifikována jako akt agrese, může prokurátor nadále pokračovat ve vyšetřování. Pokud by se názory obou orgánů v pohledu na danou situaci lišily, tak zřejmě vyšetřování končí. Nicméně ohledně následujícího postupu není zatím zcela jasno

²¹⁹ Popenková M.: 2008. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5. s. 560.

a mohou pravděpodobně nastat dvě možné situace²²⁰. První z nich je, že Rada bezpečnosti po určité době opět vyzve prokurátora k pokračování ve vyšetřování, anebo dle nastalých událostí bude prokurátor pokračovat ve vyšetřování i nadále.²²¹

Posledním úskalím aktu agrese je způsob jejího přijetí a implementace do Statutu. Přičemž již článek 5 odstavec 2 Statutu počítá s jeho přijetím dle čl. 121 a 123 Statutu. Otázkou tedy zůstává, zda akt agrese bude závazný také pro státy, které k Římskému statutu přistoupí později, či bude závazný pro všechny členy bez rozdílu. Zatím je spíše pravděpodobná varianta určité dvojkolejnosti a to takové, že současné smluvní státy si budou moci vybrat, zda se na ně bude zločin agrese vztahovat či nikoliv. Pro všechny státy by v tomto smyslu vstoupil tento zločin v platnost až poté, co by tyto změny ratifikovalo 7/8 všech smluvních států.²²²

7.2. Jurisdikce *ratione temporis*:

Časová jurisdikce Soudu je omezena na zločiny spáchané po datu 1. července 2002, kdy fakticky vstoupil Římský statut v platnost díky dostatečnému počtu ratifikací. Časová působnost Soudu je zakotvena v článku 11 Statutu. Veškeré zločiny uvedené ve Statutu jsou nepromlčitelné.

7.3. Jurisdikce *ratione loci*:

Jurisdikce územní je z hlediska Soudu vykonávána na území státu, který je smluvním stranou Římského statutu, anebo nad státem, který dle čl. 12 odstavce 3 přijme *ad hoc* jurisdikci, i přesto že není smluvním

²²⁰ Popenková Monika, Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5. s. 560-562.

²²¹ Trahan, J.: 2011. The Rome Statute's Amendment on the Crime of Aggression: Negotiations at the Kampala Review Conference. *International Criminal Law Review* 2011, vol. 11, no. 1. s. 55.

²²² Viz dokument *ICC-ASP-7-20 Add 1, bod 7*;

státem. Jurisdikce *ratione loci* je zakotvena v čl. 12 Statutu a ten upravuje, že Soud dále uplatňuje jurisdikci také na zločiny spáchané na palubě lodi či letadla registrované tímto státem.

7.4. Jurisdikce *ratione personae*:

Osobní jurisdikce Soudu se vztahuje na fyzické osoby, které v době spáchání zločinu dosáhly věkové hranice 18 let. Ohledně věkové hranice stíhaných osob probíhala po zkušenostech s vymezením osobní jurisdikce v rámci ICTR vcelku bouřlivá debata, ale nakonec byla pevně stanovena na věk 18 let. V rámci osobní jurisdikce Soudu neplatí, že je jeho jurisdikce omezena pouze na osoby, které jsou občany smluvního státu, ale z tohoto pohledu je tato situace poněkud složitější. Vše bude osvětleno v rámci podkapitoly, která se zabývá argumenty odpůrců Soudu. Osobní jurisdikce je ve Statutu zakotvena v člancích 12, 25 až 28. Imunita z titulu výkonu politické či jiné funkce je zcela vyloučena, ale může být brána v určitých ohledech v potaz jako polehčující okolnost.²²³

7.5. Složení a organizace soudu:

Nyní se pojdme krátce podívat také na složení a organizaci soudu, tak jak je zakotvena ve Statutu.

Dle článku 34 Statutu se Mezinárodní trestní soud skládá především ze čtyř orgánů. Jsou jimi **předsednictvo Soudu, odvolací, soudní a vyšetřovatelský úsek, dále úřad prokurátora a soudní kancelář.**

Dle článku 36 Statutu tvoří Soud 18 soudců, kteří vzešli z nominací a volební procedury v rámci Shromáždění smluvních stran. Tito soudci jsou voleni na dobu 9 let. Během výběru soudců se má dle čl. 38 Statutu brát v potaz zastoupení hlavních právních systémů světa, dále by měli být

²²³ Satzger, H.: 2005. *Internationales und Europäisches Strafrecht*. Baden-Baden: Nomos. s. 162-165.

soudci obsazováni v určitém poměru vzhledem ke geografickému zastoupení a v neposlední řadě je bráno v potaz také určitý poměr zastoupení mužů a žen v senátech. Jedním z hlavních kritérií pro výběr soudců do funkce je jejich odborná způsobilost, přičemž by se mělo jednat o přední osobnosti a odborníky v oblasti trestního práva se zkušenostmi výkonu právnické profese související s trestním řízením ve své zemi, anebo by měli být uznávanými odborníky v příslušných oblastech mezinárodního práva humanitárního, nebo v oblasti oboru mezinárodního práva veřejného zabývajících se ochranou lidských práv.²²⁴

Tři soudci vybraní hlasováním pomocí absolutní většiny hlasů všech soudců tvoří předsednictvo Soudu. To se skládá z předsedy, prvního a druhého místopředsedy. Své funkce v rámci Soudu se ujímají na volební období tří let s možností jednoho opakování. Hlavním úkolem předsednictva je řádná správa Soudu s výjimkou kanceláře Prokurátora, jehož nezávislost musí být dodržena.²²⁵

Vyšetřovací úsek je tvořen nejméně šesti soudci, kteří svou funkci vykonávají buď v tříčlenných senátech, anebo také jako samosoudci. Odvolací úsek se skládá naopak z předsedy a čtyř dalších soudců. Soudci jsou přidělováni do jednotlivých úseků a senátů na základě hlasování pléna, ale také na základě jejich profesního zaměření v rámci trestního a mezinárodního práva.

Soudní kancelář odpovídá dle článku 43 za správu a služby Soudu, které jsou odlišné od samostatných soudních funkcí. Z pověření soudu je jmenován do čela kanceláře hlavní tajemník, který odpovídá za administrativní činnost Soudu a dále také za bezpečnostní opatření

²²⁴ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 100-101.

²²⁵ Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford. s. 483.

v souvislosti s pomocí obětem trestných činů a svědkům účastnících se řízení před Soudem. Oficiálními jednacími jazyky Soudu jsou arabština, čínština, angličtina, francouzština, španělština a ruština²²⁶.

7.6. Financování soudu

Vzhledem k tomu, že Soud má vlastní právní subjektivitu a byl vybudován mimo struktury OSN, tak je závislý na příspěvcích od svých členských států. OSN se podílí na financování pouze v případě, bylo-li jednání před Soudem zahájeno z iniciativy RB OSN. V tomto případě Rada bezpečnosti přebírá odpovědnost. Soud je v ostatních případech závislý na příspěvcích svých členů, přičemž byl přebrán podobný model, jaký funguje při výpočtu příspěvků na fungování OSN a jejich agentur a fondů a to ve vztahu k výši populace a výkonnosti ekonomiky, respektive výši HDP.²²⁷ Je podporováno také podpůrné financování a to na bázi dobrovolných příspěvků od vlád, mezinárodních organizací, nebo nevládních organizací, ale také fyzických a právnických osob.²²⁸

²²⁶ Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge. s. 98.

²²⁷ Tamtéž s. 158.

²²⁸ Calzonetti, C.: 2012. Frequently Asked Questions about the International Criminal Court. *Council of Foreign Relations*, dostupné na: <http://www.cfr.org/courts-and-tribunals/frequently-asked-questions-international-criminal-court/p8981>, 22. 4. 2013.

7.7. Vztah Mezinárodního trestního soudu a OSN:

Statut Mezinárodního trestního soudu (též Římský statut) byl od samého počátku koncipován jako mezinárodní smlouva. To znamená, že na rozdíl od předchozích dvou tribunálů není orgánem OSN, ale v rámci mezinárodního práva veřejného má mezinárodněprávní subjektivitu. Tento jeho právní status je společně s jeho pravomocemi vyjádřen v čl. 4 Římského statutu.

Dále bylo na Římské konferenci dojednáno, že vztah OSN vůči Soudu bude určen zvláštní dohodou, která bude muset projít schvalováním v rámci Shromáždění smluvních stran a v této dohodě by měla být upravena také otázka financování soudu ze strany OSN, přičemž hlavním zdrojem příjmů Soudu mají být především finanční dary smluvních států.²²⁹

Co se týká vzájemného vztahu MTS a OSN, tak díky vlivu, jaký se pokoušeli vyvinout především někteří odpůrci Soudu, kteří jsou shodou okolností stálými členy Rady bezpečnosti. Díky tomu se podařilo ve Statutu prosadit několik významných ustanovení, která příkládají velký vliv zejména Rady bezpečnosti na jeho činnost.

První z nich se týká způsobů zahájení vyšetřování. Obecně jsou tři způsoby, jakými lze zahájit vyšetřování. Jsou jimi podnět prokurátorovi ze strany smluvního státu, dále může zahájit prokurátor vyšetřování z vlastní iniciativy a třetí možností je na základě oznámení Rady bezpečnosti OSN prokurátorovi. Rada bezpečnosti v tomto momentě má právo podat prokurátorovi oznámení o situaci nasvědčující spáchání zločinu či zločinů, a to v souladu s kapitolou VII Charty OSN. Rada bezpečnosti je v tomto ohledu privilegovaný subjekt ve vztahu k MTS, což z hlediska právní

²²⁹ Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání.* C. H. Beck: Praha. s 483.

praxe vyplývá nikoliv ze samotného Statutu, ale mandátem plynoucím ze samotné Charty OSN.²³⁰

Takto se Rada bezpečnosti zachovala v několika případech, přičemž jednou z posledních takových situací byla rezoluce Rady bezpečnosti na základě, které iniciovala zahájení vyšetřování v Súdánu, respektive v Dárfúru.²³¹

Další pravomocí Rady bezpečnosti OSN vůči MTS je také možnost pozastavit bez udání důvodů vyšetřování anebo stíhání zločinů MTS na dvanáct měsíců, a to i opakovaně. Tento princip se nazývá negativní konsensus, a i přes určitou snahu Rady bezpečnosti jako výkonné moci zasahovat do nezávislosti justice, se jedná v nastavených podmínkách o vcelku dobré řešení, které díky nutnosti jednomyslnosti Rady bezpečnosti v těchto případech ponechává MTS dostatečný manévrovací prostor při stíhání a vyšetřování zločinů.²³²

Takto zvolené řešení o zásahu Rady bezpečnosti do vyšetřování a stíhání MTS je kompromisním řešením zvoleným po tvrdých jednáních během Římské konference, kde se jedny z největších sporů vedly právě o možnostech zahájení stíhání. Především stálým členům Rady bezpečnosti se nelíbila možnost zahájení stíhání z vlastní iniciativy prokurátorem MTS a cítili tuto kompetenci jako velké oslabení činnosti Rady bezpečnosti. V rámci těchto jednání se tak pokusily začlenit ustanovení, dle kterého by Soud nemohl vykonávat jurisdikci v případech, kterými by se Rada bezpečnosti zabývala v rámci kapitoly VII Charty OSN. Nicméně tento návrh byl nakonec tvrdě a jednoznačně koalicí *like-*

²³⁰ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s.145.

²³¹ Bureš, P.: 2006. Znásilnění Římského statutu aneb (O)pozice USA vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu. *Mezinárodní politika č. 9, 2006*. s. 32.

²³² Válek P.: 2009. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. C. H. BECK: Praha.s. 17.

minded states odmítnut, jelikož by se mohlo jednat o ohrožení základních principů a hlavních cílů podle kterých byl MTS tvořen. Logika řešení sporů v rámci Rady bezpečnosti a logika mezinárodní spravedlnosti má totiž odlišná pravidla a v tomto případě by hrozila politizace činnosti MTS, což je nepřípustné.²³³

Jak jsme již naznačili, tak OSN se podílí do jisté míry na financování MTS a hradí především náklady, které vzniknou v souvislosti s oznámením Soudu Radou bezpečnosti OSN. Rozpočet poskytovaný Soudu ze strany OSN musí být schválen Valným shromážděním.²³⁴

²³³ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s 146

²³⁴ Calzonetti, C. :2012. Frequently Asked Questions about the International Criminal Court. *Council of Foreign Relations*, dostupné na: <http://www.cfr.org/courts-and-tribunals/frequently-asked-questions-international-criminal-court/p8981>, 22. 4. 2013.

8. Argumenty odpůrců a příznivců Soudu:

V rámci této kapitoly se budeme věnovat rozboru některých zásadních argumentů, které zaznívaly během tvorby a současně také existence Mezinárodního trestního soudu. Tyto argumenty rozdělíme na argumenty odpůrců a argumenty příznivců Soudu. Rozdělení na odpůrce a příznivce Soudu je potřeba chápat především v kontextu této kapitoly. Jak jsme již naznačili výše v práci, tak v praxi by bylo velice těžké označit některé aktéry jednoznačně za odpůrce, nebo naopak příznivce Soudu a bylo by potřeba nepochybně stanovit značné množství kritérií. To ovšem není pro tuto kapitolu tak zásadní a tak tedy toto rozdělení na odpůrce a podporovatele Soudu chápeme jako označení zjednodušující.

V rámci této kapitoly se vždy pokusíme představit nějaký konkrétní argument, který bude následovně okomentován, případně se na něj pokusíme nahlížet optikou druhé skupiny. Tato kapitola slouží k dokreslení dlouholeté a někdy velice vzrušené debaty probíhající v rámci mezinárodních společností v souvislosti s tvorbou a existencí Mezinárodního trestního soudu. Tato kapitola by nám měla pomoci dotvořit si představu o této relativně nové a jedinečné globální instituci a ukázat, jaké otázky v souvislosti s jejím vznikem a existencí zaznívaly z úst některých aktérů.

8.1. Argumenty odpůrců:

V této kapitole se pokusíme shrnout argumenty, které používali odpůrci MTS ať už během samotného vyjednávání, anebo po schválení Statutu na mezinárodní diplomatické konferenci v Římě. Jak jsme již naznačili výše, tak postoje jednotlivých koalic států se skutečně výrazně lišily a v následujících dvou podkapitolách se pokusíme shrnout ty nejpodstatnější argumenty jak pro tak proti zřízení Soudu, rozsahu jeho kompetencí, financování, způsobu zahájení řízení a dalších otázek.

8.1.1 *Mezinárodní trestní soud jako omezení suverenity státu*

Jak jsme již uvedli, tak jedním ze zásadních důvodů odmítání Římského statutu ze stran některých jeho odpůrců byl argument, že jeho podepsáním by ztratily část své suverenity. Do skupiny těchto států patřily státy, jako Mexiko, Indie, Čína, USA a další. Tyto státy mají odlišný pohled na pojetí suverenity, než například evropské státy, které díky probíhajícímu procesu evropské integrace a víceméně pozitivní zkušenosti s tímto procesem nemají takovou obavu z přenesení určitých pravomocí na mezinárodní instituci, jakou bezpochyby MTS je. Odpůrci dále argumentovaly, že vzdání se pravomoci určité delikty stíhat sami, by mohlo být závažným omezením státní moci. Zde se však nabízí protiargument v podobě principu zakotveného ve Statutu, a to je **princip komplementarity** vyjádřený v čl. 17, který řeší otázku přípustnosti stíhání. To v podstatě znamená, že pokud se stát ujme vyšetřování věci sám a stíhá pachatele zločinů dle mezinárodního práva, tak MTS nemá právo zahájit řízení. To zahájí až teprve poté, jestliže daný stát není ochoten, nebo schopen stíhat konkrétní osobu před svými národními soudy. Zde je ovšem objektivně problematické, zda dokáže skutečně MTS posoudit, zda případné stíhání národními soudy je opravdu nezávislé a není pouhou zástěrkou.²³⁵ Dále lze tento argument vyvrátit také tím, že Statut a procesní pravidla dávají možnost státům, se proti přípustnosti případného stíhání odvolat viz čl. 19 Statutu.²³⁶

Dalším protiargumentem je také ten, že pokud se podíváme na charakter některých současných ozbrojených konfliktů a na zločiny v nich páchané jako jsou zločiny genocidia, válečné zločiny nebo zločiny proti lidskosti jsou činnostmi, která v podstatě ohrožuje nejen ten stát samotný, ale také jeho občany a především mezinárodní mír a bezpečnost. Tudíž

²³⁵ Aksar, Y.: 2004. *Implementing International Humanitarian Law: From the Ad Hoc tribunals to a Permanent International Criminal Court*. Routledge: London. s.49-50.

²³⁶ Viz čl. 19 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu;

vysokou autonomii a především jurisdikci soudu stíhat tyto zločiny v globálním měřítku nelze brát jako omezení suverenity států.

8.1.2 Otázka postavení a pravomocí prokurátora

Jedním z dalších argumentů odpůrců Římského statutu se stala otázka rozsahu pravomocí při zahájení stíhání hlavního prokurátora MTS. Těmto státům, a to především stálým členům Rady bezpečnosti, se i přes veškeré opatření a mechanismy nelíbí jeho příliš nezávislé postavení. Pojdme si připomenout, že existují tři způsoby, jakými MTS může vykonávat svou jurisdikci na zločiny uvedenými v čl. 5. Jsou jimi následující možnosti, a to je podání návrhu žalobci o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán takový zločin v souladu s čl. 14. Druhou možností je výkon jurisdikce na základě oznámení Rady bezpečnosti na základě kapitoly VII Charty OSN. A konečně poslední možností je zahájení vyšetřování samotným žalobcem.

Lze se domnívat, že státům nejvíce vadí především jeho pravomoc zahájit stíhání *proprio motu* a obávají se především případné nezávislosti žalobce a jeho zpolitizování. Jiné a podstatně slabší argumenty zaznívají také v tom smyslu, že možnost zahájení stíhání na základě podnětu, který obdrží, je zbytečným plýtváním jeho času a přináší další náklady na jeho administrativu. Již před samotným ustanovením současného prokurátora do funkce bylo evidováno více jak 200 žádostí o stíhání, se kterými se však jeho úřad vcelku dobře popasoval a zredukoval jejich množství na naprosté minimum. K faktům lze také přidat konkrétní čísla. Během celé dosavadní historie Soudu existuje pouze jediný případ, který byl iniciován hlavním prokurátorem. V roce 2010 došlo k využití této pravomoci na základě principu *proprio motu*. Tento případ byl ve světových médiích označován také jako „Ocampo Six“. V této kauze došlo ze strany hlavního prokurátora Soudu k zahájení stíhání šesti

bývalých členů vlády a vojenských důstojníků v Keni, kteří byli obviněni ze spáchání zločinů proti lidskosti.²³⁷

Kancelář hlavního prokurátora Luise Moreno-Ocampo sleduje podrobně situaci i v dalších zemích světa, ale oproti jiným mechanismům bylo i přes velké množství podnětů jeho právo využíváno zcela minimálně ve srovnání s dalšími mechanismy zahájení stíhání. Například na základě států bylo iniciováno vyšetřování v Ugandě, Demokratické republice Kongo a ve Středoafričské republice. Naopak z iniciativy Rady bezpečnosti došlo ke stíhání obviněných v Dárfúru a také Libyi v roce 2011.²³⁸

8.1.3 Další argumenty

Dalšími argumenty proti obavám států z pravomoci žalobce z vlastní iniciativy zahájit řízení jsou mechanismy, které byly během Římské konference do Statutu včleněny. Prvním mechanismem je způsob výběru kandidáta do funkce vrchního prokurátora, přičemž je volen Shromážděním smluvních stran a za druhé je to osoba, která musí mít velké zkušenosti a současně velkou morální integritu. Za další je jeho role omezena i tím, že před začátkem každého vyšetřování musí podat přípravnému senátu žádost o povolení tohoto vyšetřování. Tento přípravný senát má pravomoc případné stíhání zastavit na základě opodstatněných důvodů (nepodložené, či nedostatečné důkazy), a i kdyby bylo řízení zahájené, tak je zde pořád ještě pravomoc Rady bezpečnosti odložit vyšetřování o jeden rok. Z tohoto pohledu je zde možná spíše než obava o zpolitizování spíše obava o jeho nezávislost.²³⁹

²³⁷ <http://www.nation.co.ke/News/politics/ICC-Judges-to-decide-fate-of-Ocampo-six-Monday/-/1064/1310818/-/psx4skz/-/index.html>, 20. 4. 2013;

²³⁸ Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York. s. 1137.

²³⁹ Barnett, L.: 2002: *Internationa Criminal Court: History an Role*. Library od Canadian Parliament. s. 22

8.1.4 *Jurisdikce vůči občanům třetích států a nerovnost mezi smluvními a nesmluvními státy:*

Předmětem kritiky se stal také čl. 12. Statutu, dle kterého je možné stíhat občany třetích nesmluvních států a uplatňovat tak vůči nim jurisdikci MTS. Odpůrci MTS argumentují vcelku logicky na rozpor tohoto článku s mezinárodním právem v tom smyslu, že občané nesignatářských států nemohou být zavázáni smlouvou, kterou jejich domovský stát neratifikoval. Tato směrnice může být uplatněna za splnění podmínky, že zločin byl vykonán na území smluvního státu nebo byl danou zemí udělen výslovný souhlas k vyšetřování ze strany MTS.²⁴⁰

Tato kritika je z určitého pohledu vcelku oprávněnou, jelikož za těchto okolností nelze zabránit tomu, že se v řízení před MTS může objevit voják, který je vyslán nesmluvním státem na misi do zahraničí na území státu smluvního. Tato kritika zaznívá především ze strany USA, které mají oprávněné obavy o stíhání příslušníků svých ozbrojených složek. Jakým způsobem toto USA vyřešila, si představíme v analýze jejich postoje vůči MTS, a tak zde nebudeme zabíhat do detailních podrobností, ale lze prozradit, že USA se v podstatě jistí uzavíráním bilaterálních smluv se smluvními státy Římského statutu.

Argumentem proti kritice v tomto případě může být především vcelku logický výklad a hlavní poselství tohoto článku a tím je argument, že soud zkrátka potřebuje do jisté míry mít také kontrolu nad občany nesmluvních států působících na území států smluvních, jelikož poté by docházelo k určité dvojkolejnosti, která by tak popírala základní smysl MTS a to je jeho univerzalita. Představme si totiž situaci, kdy by za stejný trestný čin spáchaný ve stejném konfliktu byl občan smluvního státu potrestán a občan nesmluvního státu by potrestán být nemohl. V tomto ohledu se lze domnívat, i přes zdánlivou logičnost kritického argumentu,

²⁴⁰ Viz čl. 12. Římského statutu Mezinárodního trestního soudu

nejde o rozpor jurisdikce s obecným principem *pacta tertiū nec nocent nec prosunt*.²⁴¹

Dalším protiargumentem kritiků je také existující nerovnoprávnost mezi smluvními a nesmluvními stranami. V tomto ohledu lze spatřovat nerovnost spíše v opačném smyslu, a to v nerovnosti, která je vyjádřena v čl. 121 Statutu, který hovoří o změnách Statutu. Z ustanovení čl. 121 vyplývá nerovnoprávnost v tom smyslu, že v případě pokud by byla jurisdikce soudu rozšířena o nové zločiny, jako se tomu stane v případě agrese, tak MTS nebude vůči občanům stávající smluvní strany, která se změnou vyslovila nesouhlas vykonávat svou jurisdikci. Takovéto právo nemá stát, který nebyl v danou chvíli členským státem a bude muset přijmout jurisdikci MTS v plné podobě.

8.1.5 *Financování, neefektivita a pomalé tempo jednání:*

Mezi praktičtější otázky spojené s MTS je jeho financování a jeho efektivita. Největší kritice je podrobena především rychlost řízení před soudem, což je vyjádřeno tím, že od založení Soudu byl zatím odsouzen pouze první člověk. Historicky prvním rozsudkem byl rozsudek nad konžským warlordem Thomasem Lubangou z 14. března 2012, což je prozatím vcelku neefektivní bilance.²⁴²

Soud je financován na základě příspěvků, které jsou vyměřeny jednotlivým smluvním stranám. Určitým způsobem se na financování podílí také OSN, a to v souvislosti s případy, které jsou zahájeny na její podnět. Jinak se poměr finančních příspěvků smluvních stran vypočítává pomocí podobného klíče jako v případě příspěvků do rozpočtu OSN. Pokud stát neuhradí včas vyměřený příspěvek, tak do doby než tuto částku uhradí, ztrácí právo hlasovat na Shromáždění smluvních států.

²⁴¹ Šturma, P.: 1995. K aktuálním problémům kodifikace zločinů podle mezinárodního práva a návrhu statutu mezinárodního trestního soudu. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/1995.. s. 183.

²⁴² <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17364988>, 24. 4. 2013.

Financování rozpočtu MTS je otevřeno také dobrovolným dárcům ze strany nevládních organizací, právnických osob, ale také osob fyzických. Vše je nastaveno tak, aby nebylo možné pomocí finančních darů získat vliv na činnost Soudu.

V současnosti je před MTS vedeno celkem 18 případů, přičemž již v roce 2011 až 2012 se očekávalo rozhodnutí kromě případu Thomase Lubangy také v případech Germaina Katangy a Mathieu Chui Ngudjola.²⁴³

Soud si je určitých problémů vědom, a tak bude v rámci haagské pracovní skupiny ustanovena speciální skupina, která bude mít za úkol kromě obecných soudních otázek zkoumat především jeho strukturální, provozní a další překážky mající vliv na rychlost řízení. Určitou neefektivitu Soudu fungujícího v podstatě od roku 2003 lze přičíst právě jeho novosti a je si potřeba uvědomit, že každá nová instituce se musí nějakým způsobem zaběhnout a až po prvních výstupech bude možné udělat tu správnou analýzu a zhodnocení.²⁴⁴ Současně je potřeba mít na paměti, že hledání spravedlnosti během soudního řízení je velice složitý a citlivý proces. Pro srovnání si uvedme statistiku Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, který od svého ustavení do roku 2011 obžaloval celkem 161 lidí, přičemž první jeho rozsudek padl vcelku rychle, a to v roce 1996. Z těchto 161 případů bylo do roku 2011 celkem 126 případů vyřešeno, přičemž padly také čtyři doživotní tresty a tři odsouzení čekají na odvolací procesy. Lze říct, že z tohoto pohledu je ICTY jednoznačně mnohem efektivnější, než jeho stálý kolega. To však může být způsobeno také odlišným charakterem případů řešených před

²⁴³http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/situations20and%20cases/Pages/situations%20and%20cases.aspx, 23.4. 2013.

²⁴⁴ *Enhancing efficiency and effectiveness of ICC proceedings: a work in progress*. IBA Human Right Institute Report. s. 10.

soudem, menšími problémy při obstarávání důkazů, shánění a předvolávání svědků apod.²⁴⁵

Srovnání s ICTY, který má rovněž sídlo v Haagu lze provést i v oblasti financování obou institucí. Náklady se ročně u obou institucí pohybují přibližně ve stejné relaci v hodnotě cca 120 milionů EUR za rok. Nicméně ICTY za tyto náklady dokázal stíhat zločince mnohem efektivněji. Základním srovnávacím měřítkem je tedy u MTS v podstatě poměr ceny a výkonu. Jak jsme již zmínili výše, tak je potřeba s nějakým definitivním hodnocením celé situace ještě posečkat. Každopádně od roku 2009 se počet stíhaných případů začíná zvyšovat a s přibývajícými rozsudky lze předpokládat také zvyšující se efektivitu Soudu. Prostředky rozpočtu, který má celý obrovský aparát MTS k dispozici, jsou rozděleny v poměru 2:3, přičemž až 60% veškerých nákladů připadne nikoliv na soudní orgány, tedy soudní kolegium a kancelář vrchního prokurátora, ale především na byrokratický aparát.²⁴⁶

Jako problematický ve vztahu k vysokým nákladům na provoz Soudu lze spatřovat argument, který zazníval ještě před jeho samotným zřízením na půdě *PrepCom* nebo samotné Římské konferenci, a to jsou náklady spojené s přepravou, ochranou a přemísťování svědků, případně obětí. Právě tato agenda si žádá velké množství finančních prostředků při ubytování a přemísťování těchto důležitých osob chystajících se například vypovídat před Soudem.

²⁴⁵ <http://zpravy.ihned.cz/c1-51991380-bilance-tribunalu-v-haagu-za-patnact-let-padly-ctyri-dozivotni-tresty>, 22.4. 2013;

²⁴⁶ Bílková, V.: 2007. Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika*, č. 5, 2007, s. 18.

8.1.6 Další kritika odpůrců Římského statutu:

Výše jsme uvedli ty nejvýraznější argumenty, které se objevovaly vůči MTS v podobě, ve které byl přijat, nicméně nejsou to argumenty jediné. V kapitole zabývající se vztahem OSN a MTS jsme již naznačili vztah obou institucí a to především mezi Radou bezpečnosti, jejíž stálí členové patří mezi jedny z největších odpůrců MTS. Rada bezpečnosti si zcela logicky pokouší zachovat svůj vliv na dění v mezinárodní politice a do jisté míry cítí MTS jako konkurenta, který by ji mohl ubírat její pravomoci a její vliv. Dále ji může do jisté míry vadit především to, že není tím jediným, kdo může dát podnět k zahájení řízení, ale jsou zde i jiné způsoby, jak může být řízení zahájeno, včetně možnosti iniciovat toto zahájení samotným hlavním prokurátorem. Ani dostatečné množství pojmů a možností, jak odložit opakovaně odkládat vyšetřování až na jeden rok ji nestačilo, a dožaduje se i nadále většího vlivu na Soud.

Argument, že **MTS si přisvojuje roli Rady bezpečnosti, a že by snad měl být její konkurencí**, je vcelku vratký. I přesto, že Soud má určité pravomoci, které do té doby, především u *ad hoc* tribunálů, měla Rada bezpečnosti, tak je potřeba si uvědomit, že MTS byl podobně jako svého času Charta OSN zřízen multilaterální mezinárodní smlouvou a na základě konsensu velkého počtu smluvních států vstoupil v platnost. Vůle v něm vyjádřená nemůže být omezována navzdory skupině silných velmocí, kterými všichni stálí členové Rady bezpečnosti bezpochyby jsou. To bychom pak mohli hovořit o snaze zpolitizovat MTS ze strany těchto stálých členů Rady bezpečnosti.

Za další role Rady bezpečnosti v MTS je dostatečně velká a možná by bylo vhodnější, pokud by se koukala na MTS jako zcela nový, efektivní a nezávislý nástroj, který může nově využívat při snaze udržet mezinárodní mír a bezpečnost. Současně je potřeba si uvědomit, že význam Rady bezpečnosti je mnohem širší a významnější a v rámci své

agendy je možná dobré, že se některé pravomoci a část odpovědnosti přesune také na další instituce.

Dalšími argumenty, které můžeme nalézt mezi odpůrci jsou dále také ty, které **zcela popírají nutnost existence MTS a srovnávají ho s *ad hoc* tribunály, které lépe reflektují místní prostředí** a dokážou tak mnohem lépe potírat kriminalitu a páchané trestné činy. V tomto případě lze s tímto protiargumentem souhlasit, ale jen do té míry, že v určitých případech je vhodnější zřídit *ad hoc* tribunály, které mohou mít větší vliv na vyřešení konfliktu a potrestání skutečných viníků. Obzvláště pokud se jedná o tribunály, jejichž vznik je iniciován samotnou vládou, tak lze předpokládat i mnohem větší míru spolupráce s místními obyvateli a nižší náklady na nalézání spravedlnosti, než by tomu bylo v případě řízení před MTS. Existence stálého Mezinárodního trestního soudu navíc v žádném případě možnost zřizovat *ad hoc* tribunály nevylučuje, ba naopak se s touto možností i nadále počítá, jako určité doplnění systému mezinárodního trestního soudnictví. Na druhou stranu zřízení stálého, univerzálního soudního tělesa v sobě nese velké množství pozitiv, na které se pojďme podívat v další kapitole.

8.2. Argumenty zastánců MTS:

Pro doplnění předchozí kapitoly se pokusíme již stručněji nahlédnout na argumenty, které uvádějí příznivci MTS. Ty se formují především z řad skupiny států, která se formovala již před samotnou Římskou konferencí, kde se nakonec spojila do účelově vytvořené *ad hoc* koalice tzv. podobně smýšlejících států, která se významnou měrou podílela na formování konečné podoby Římského statutu a stala se opozicí vůči skupině vlivných států, kteří s MTS v podobě, v jaké byl nakonec uveden v život, nesouhlasila.

Hlavní myšlenka a smysl Mezinárodního trestního soudu jsou spatřovány především v jeho univerzalitě, stálosti a schopnosti potírat ty

nejhorší zvěrstva a zločiny, které se v průběhu především krvavého dvacátého století udály. Tyto myšlenky a smysl MTS jsou vyjádřeny již v samotné Preambuli Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Hlavními myšlenkami v ní vyjádřenými je především „*snaha bojovat proti závažným zločinům ohrožujícím mír, bezpečnost a blaho světa, snaha stíhat a potrestat tyto nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek, skoncovat s beztrestností pachatelů*“ a v neposlední řadě také „*příspěk k prevenci takových zločinů*“. K tomuto účelu se rozhodli tyto smluvní strany „*přijmout opatření na nadnárodní úrovni a posílit tak mezinárodní spolupráci*“. Přijetím Římského statutu „*potvrzují cíle a zásady vtělené do Charty OSN a to zejména zásadu, že všechny státy se vystříhají hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, nebo jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli OSN*“. Pro tento účel je „*vytvořen nezávislý stálý Mezinárodní trestní soud s vazbou na systém OSN a s jurisdikcí nad nejzávažnějšími zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek*“. Na závěr v Preambuli Římského statutu zdůrazňují princip komplementarity vůči národním trestním jurisdikcím a svojí odhodlanost zajistit trvalou úctu k mezinárodní spravedlnosti a jejímu výkonu.²⁴⁷

Nyní se pojdme podívat na další argumenty, které jsou některými příznivci Soudu uváděny a také na to, jakým způsobem byly stanovené cíle naplněny.

8.2.1 Univerzalita soudu

Hlavním smyslem myšlenky univerzality Soudu je snaha potírat veškeré zločiny, které ohrožují mezinárodní mír a bezpečnost a ohrožující mezinárodní společenství jako celek, ať už jsou spáchány kdekoliv. Z tohoto pohledu je prvním velkým úspěchem bezpochyby samotné

²⁴⁷ viz *Preambule Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*

zřízení Mezinárodního trestního soudu, a to především to, že započal svojí činnost a v současné době již stíhá, a dokonce již odsoudil první zločince.

Na druhou stranu je zde z hlediska jeho univerzality vidět určitý nedostatek a to především ten, že i přesto, že k němu přistoupilo k dnešnímu dni 122 členských států, z toho je 34 afrických, 18 z asijsko-pacifické oblasti, 18 z východní Evropy, 27 smluvních států je z oblasti Latinské Ameriky a zbylých 27 pochází z Evropy západní, tak lze spatřovat jeho velké nedostatky z pohledu univerzality, že některé vlivné a mocné státy nejsou dosud jeho členy. Mezi tyto významné hráče v mezinárodním systému, kteří zatím nejsou smluvními stranami Statutu, lze jmenovat především v první řadě stálé členy Rady bezpečnosti USA, Čínu a Rusko a dále také další významné hráče, jako je například Izrael, Indie, Pákistán anebo některé arabské a africké státy.²⁴⁸

Z tohoto pohledu lze tedy konstatovat, že cíl univerzality Mezinárodního trestního soudu je splněn jen částečně. Na druhou stranu lze ovšem konstatovat, že například vstup USA, které se v poslední době podle všeho na ratifikaci pomalu připravují, by pravděpodobně dokázala motivovat také ostatní země k přistoupení ke Statutu.²⁴⁹

Úspěch na cestě k univerzalitě nelze měřit pouze počtem ratifikací Statutu, ale je potřeba si stanovit také další kritéria jako jsou například lidnatost jednotlivých států, jejich politický režim, jejich mocenské postavení v rámci mezinárodních vztahů, anebo také kritérium, zda se v nich odehrává nějaký ozbrojený konflikt apod.

²⁴⁸http://www.iccpi.int/en_menus/asp/states20parties/Pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx. 22. 4. 2013;

²⁴⁹ Ulík, K.: 2009. Schválí Spojené státy americké statut Mezinárodního trestního soudu? *Mezinárodní politika č.1. 2009*, s. 33.

Z tohoto pohledu je hlavním nedostatkem univerzality MTS především absence některých členů Rady bezpečnosti USA, Číny, Ruska dále nejlidnatějších států světa, jakými jsou Indonésie, Bangladéš, Pákistán nebo Indie a dále mnoha afrických a asijských států ve kterých probíhají ozbrojené konflikty. Soud sice má určité mechanismy, kterými lze zasáhnout proti zločinům páchaných občany, nebo příslušníky těchto států, ale jsou značně omezené. Z tohoto pohledu lze konstatovat, že Soud čeká ještě dlouhá a nesnadná cesta.

Mezi další argumenty příznivců a zastánců soudu lze zařadit také jeho funkci preventivní, nebo také odstrašující. S velkou pravděpodobností lze tvrdit, že existence nezávislého a stálého Mezinárodního trestního soudu může působit, jako odstrašující element, který má vliv na chování případných zločinců, kteří by se rozhodli páchat ty nejhorší zločiny nad kterými má Soud jurisdikci a které je schopen stíhat. Obzvláště ve chvíli, kdy se podařilo dostat před Soud některé významné zločince, z nichž asi nejzářivějším příkladem je zahájené řízení s vůbec první hlavou státu a to súdánským prezidentem Umarem Al-Bašírem, může tento velice medializovaný případ snadno další potencionální pachatele odradit.²⁵⁰ To platí nejen pro státy, které jsou smluvní stranou Statutu, ale také pro ty kteří jimi nejsou, a to především díky možnosti iniciace zahájení vyšetřování ze strany Rady bezpečnosti OSN.

Preventivní funkce by neměla být zpochybňována, ba naopak vyzdvihována, i když těžko lze tento fakt zcela jasně prokázat. Zřejmě až po určité době fungování Soudu by bylo vhodné pomocí kvantitativních výzkumů zhodnotit, zda se například snížilo množství páchaných nejtěžších zločinů v souvislosti s existencí Mezinárodního trestního soudu. Další nespornou výhodou, kterou bychom mohli zmínit

²⁵⁰ <http://www.haguejusticeportal.net/index.php?id=9502>, 20. 4. 2013;

v souvislosti s preventivní funkcí Soudu je také to, že zde máme mechanismus, kdy je možné na základě principu individuální trestní odpovědnosti hnát před Soud skutečné pachatele, kteří se již díky pravidlům nastavených v rámci Statutu nemohou nadále skrývat za své politické funkce a svůj vliv.

Dalším nezpochybnitelným pozitivem může být také to, že díky řízení před Mezinárodním soudem jsou mnohá porušování lidských práv více medializována a díky pozornosti světové veřejnosti a nejen jí se mezinárodní společenství dozví více o skutečnostech odprovázející ozbrojené konflikty a další nepravosti v odlehlých koutech světa.

Stejně, jako tomu bylo u předchůdců MTS, tak i zde můžeme hovořit o velkém významu existence tohoto stálého soudního tělesa k teorii, ale také k praxi mezinárodního humanitárního práva. Obrovským úspěchem z tohoto hlediska je především ta skutečnost, že se podařilo v rámci revizní konference v Kampale nalézt po mnoha neúspěšných pokusech definice agrese, tak jak jsme si ji představili výše. Není ani vyloučeno, že se později do jurisdikce Soudu dostanou také další případné zločiny dle mezinárodního práva trestního, které se doposud do Statutu kvůli snaze o jeho ratifikaci nevešly. Takovými zločiny jsou například:²⁵¹

Jedním z pozitiv, které by se mělo také v souvislosti s MTS zmínit je bezpochyby skutečnost, že státy, ale také Rada bezpečnosti dostala na pomoc další instituci, pomocí které může efektivně, spravedlivě a především nezávisle bojovat za mezinárodní mír a bezpečnost a šířit tak mezinárodní spravedlnost. I přes pochybnosti a argumentaci některých odpůrců lze tvrdit, že díky velice složitému procesu výběru funkcionářů Soudu se jedná o skutečně nezávislý orgán, schopný

²⁵¹ Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha. s. 120.

především nezávisle a bez politických vlivů, které velice často ovlivňují činnost Rady bezpečnosti, posoudit daný případ.

Pokud bychom tedy shrnuli krátce přínos Soudu, který v něm spatřují jeho příznivci, tak se jedná dále o to, že Soud **přispívá k rozvoji teorie, ale také praxe mezinárodního práva trestního a mezinárodního humanitárního práva**, působí **preventivně** vůči spáchání zločinů dle mezinárodního práva, přispívá k **medializaci** jednotlivých případů a méně sledovaných konfliktů, podílí se na **rozvoji mezinárodní spravedlnosti**.²⁵² Samozřejmě výčet pozitiv by mohl být mnohem delší, ale jsem přesvědčen, že tyto a výše uvedené patří mezi ty nejvýznamnější. Na druhou stranu jsme si uvedli také argumenty jeho odpůrců. Otázkou zůstává, zda právě argumenty, které jsou uváděny jeho odpůrci, nejsou jeho největšími výhodami?

²⁵² Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York. s. 28-31.

9. Závěr

Statut Mezinárodního trestního soudu je výsledkem téměř desetiletí trvajícího, velice složité multilaterálního vyjednávání mezi širokou a rozsáhlou skupinou států. Celý proces, od prvotních pokusů mezinárodního společenství přímo navázat na Norimberský a Tokijský vojenský tribunál po 2. světové válce až po Římskou konferenci, provázela velice složitá cesta plná nejrůznějších úskalí a kompromisů. O to více je potěšující, že se podařilo vytvořit takto silnou a dnes již můžeme prohlásit, že také fungující a stabilní mezinárodní instituci přispívající k dodržování lidských práv a sloužící k rozvoji humanitárního práva.

Síla a efektivita Mezinárodního trestního soudu spočívá na dvou vzájemně provázaných elementech. První z nich je jeho silné právní zakotvení dané počtem jeho ratifikací a počtem států, které jsou ochotny být jeho smluvními stranami a současně druhým elementem je to, jak ho tyto státy budou respektovat a podporovat v jeho činnosti. Je zcela evidentní, že každý stát bude v souvislosti s jeho vlastními perspektivami a prioritami identifikovat jeho silné a slabé stránky. Toto byla jedna z hlavních myšlenek, kterou si v průběhu jeho tvorby uvědomovalo především předsednictvo Římské konference. Bylo si vědomo především toho, že výsledná podoba Soudu musí být taková, aby nezískala potřebnou podporu jen ve chvíli hlasování o jeho přijetí, ale že musí tuto instituci nastavit takovým způsobem, aby si podporu udržela i v budoucnu. Třešničkou na dortu v rámci tohoto úsilí je především to, že se nakonec podařilo vytvořit mnohem silnější a mnohem nezávislejší mezinárodní instituci, než bylo původně zamýšleno. Jako důkaz pro toto tvrzení stačí srovnat, původní návrh Komise OSN pro mezinárodní právo z roku 1994 se současnou podobou Římského statutu.

Mezinárodní trestní soud by pravděpodobně nikdy neměl takovou podobu, jakou má dnes, nebýt určitého vzácného období entusiasmů uvnitř mezinárodního společenství po konci Studené války. V souvislosti s tím nelze opomenout ani vliv úspěchu *ad hoc* tribunálů zřízených z popudu Rady bezpečnosti OSN. Právě toto načasování bylo pro vznik Mezinárodního trestního soudu naprosto zásadní. V tomto období těsně po Studené válce, se začala tato více, než padesát let stará myšlenka na zřízení stálého mezinárodního trestního soudu, opět dostávat na světlo světa a stávat se předmětem zájmu mnoha států a také samotné OSN. Nezodpovězenou otázkou naštěstí zůstane, zda ve chvíli, kdy by byla diplomatická konference v Římě neúspěšná, a návrh nebyl přijat, tak zda by dnes Mezinárodní trestní soud existoval a v jaké podobě?

Jak jsme již naznačili, tak Mezinárodní trestní soud byl vyvrcholením dlouholetého procesu pokusů a omylů o zřízení mezinárodního trestního soudnictví a neúspěšných snah trestat ta nejzávažnější porušení humanitárního práva. Významnou roli v jeho procesu hrály především menší státy z nejrůznějších regionů světa, které se nakonec dokázaly spojit pod záštitou tzv. *soft powers* v čele s Kanadou, Austrálií, Novým Zélandem a Norskem do neuvěřitelně různorodé, ale názorově homogenní skupiny podobně smýšlejících států (*like-minded states*), která sehrála v průběhu tvorby Statutu zcela neopomenutelnou roli.

Otázkou zůstává, co bylo hlavním motivem k takovému jednání. Lze se domnívat, že to byla především snaha vytvořit silnou efektivní globální instituci, která by dokázala v určitých ohledech konkurovat Radě bezpečnosti a jejímu monopolu v oblasti ochrany mezinárodního míru a bezpečnosti. Dále to pravděpodobně byla snaha mezinárodního společenství získat do svých rukou nový nástroj, který by sloužil k trestání těch nejhorších zločinů, které lidstvo kdy poznalo a současně tyto potencionální pachatele, ať již jakkoliv vysoko postavených, dokázala

odradit od páčání dalších zločinů. Preventivní funkce Soudu je ta, která je především jeho příznivci velice ceněna.

Pokud hovoříme o podpoře a zásadních momentech, které ovlivnily zřízení Mezinárodního trestního soudu, tak nelze opomenout ani významnou roli globální občanské společnosti. Byly to právě nejrůznější nevládní organizace sdružené do koalice na podporu Soudu, které sehrály významnou roli především v těch nejdůležitějších chvílích jeho tvorby a schvalování. Nevládním organizace jednoznačně přispěly k popularizaci tématu v globálním měřítku, současně dokázaly vytvořit efektivní tlak na své domácí vlády a v neposlední řadě přispěly k formování Soudu také svými odbornými radami a příspěvky do diskuse. V tomto smyslu je zřízení Mezinárodního trestního soudu, také jejich velkým vítězstvím.

Kromě výše uvedeného lze Soud a jeho Statut vnímat také jako zcela zásadní moment týkající se kodifikace čtyř nejvýznamnějších zločinů dle mezinárodního práva. Jedná se o genocidu, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti a agrese. Mezinárodní trestní soud z tohoto pohledu znamenal významný počín, kdy se podařilo vcelku široce vymezit skutkové podstaty těchto zločinů a přispět tak k výrazně nejen k teorii mezinárodního práva trestního, ale především k jeho praxi. Dalším úspěchem je také vyvrcholení dlouholetého úsilí o definici zločinu agrese v rámci revizní konferenci konané v Kampale.

Na úplný závěr lze konstatovat, že Mezinárodní trestní soud se přes počáteční problémy spojené s jeho vznikem stává skutečně významnou a respektovanou institucí globálního významu.

10. Seznam použitých pramenů

LITERATURA:

- Aksar, Y.: 2004. *Implementing International Humanitarian Law: From the Ad Hoc tribunals to a Permanent International Criminal Court*. London: Routledge
- Bantekas, I.; Nash, S.: 2010. *International Criminal Law*. Hart Publishing: Oxford.
- Barnett, L.: 2008. *International Criminal Court: History and Role*. Library of Canadian Parliament. Dostupné na: <http://www.parl.gc.ca/content/LOP/ResearchPublications/prb0211-e.htm>
- Bílková, V.: 2007. Afrika: laboratoř mezinárodního trestního soudnictví. *Mezinárodní politika*, č. 5, 2007, s. 18 - 20..
- Bílková, V.: 2007. Úprava vnitrostátních ozbrojených konfliktů v mezinárodním humanitárním právu. Praha.
- Broomhall, B. 1999. *The International Criminal Court: Overview, and Cooperation with States* In: AIDP (ed. 1999): ICC Ratification and National Implementing Legislation, Toulouse, Éres 1999, s. 45 – 111.
- Bureš, P. 2006. Znásilnění Římského statutu. *Mezinárodní politika*, č.9, 2006. s. 33.
- Calzonetti, C.:2012. Frequently Asked Questions about the International Criminal Court. *Council of Foreign Relations*, dostupné na: <http://www.cfr.org/courts-and-tribunals/frequently-asked-questions-international-criminal-court/p8981>, 22. 4. 2013.

- Cassese, A., Gaeta, P., Jones, J. D.: 2002. *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, Oxford University Press: Oxford.
- Cassese, A.: 2003. *International Criminal Law*. Oxford University Press: New York.
- Cassese, A.: 2007. On Some Problematical Aspects of the Crime of Aggression. *Leiden Journal of International Law*, 2007. Svazek 20, č. 4 . s. 8-10
- Cassese, A.; Gaeta, P.; Jones, J.: 2002. *The Rome Statute Of The International Criminal Court: A Commentary Vol I*. Oxford University Press: New York.
- Cryer, R.; Friman, H.; Wilmschurt, E.: 2010. *An Introduction To International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press: New York.
- Čepelka, Č., Šturma P.: 2008. *Mezinárodní právo veřejné*. C.H. Beck: Praha.
- Čepelka, Č.:1999. Mezinárodní trestní soudnictví, *Právník 10/1999*. s. 67-89.
- David, V., Malenovský J.: 1983. Mezinárodněprávní aspekty potlačování mezinárodního terorismu, *AUB Iuridica No. 46*, Brno.
- Drakulić S.: 2006. *Ani mouše by neublížili, váleční zločinci u soudu v Haagu*. BB art: Praha.
- Driscoll, W., Zompetti, J., Zompetti W. S. (eds.): 2004. *The International Criminal Court: Global Politics and the Quest for Justice*. International Debate Education Association: Washington D.C.

- Eichler, J.: 2007. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Nakladatelství Karolinum: Praha.
- Galdunová, K.: 2006. *Trestný čin agresie. In. Sborník z konference „Medzinárodný trestný súd na začátku 21. Storočia“*. Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo při Slovenskej akadémii vied: Bratislava.
- Gerloch, A.: 2004. *Teorie práva*. Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk. Plzeň.
- Goodlife, J.; Hawkins, D.: 2009. A Funny Thing Happened on the Way to Rome: Explaining International Criminal Court Negotiations. *The Law Journal of Politics.*, Vol. 71, No. 3. (Jul, 2009). pp. 977-997.
- Gray. Ch.: 2008. *International Law and Use of Force*. Oxford University Press: New York.
- Grossman, M.: 2002. American Foreign Policy and the International Criminal Court. *International and Strategic Studies May, 6/2002*.
- Guelff, R. ; Roberts, A.: 2000. *Documents of the Laws of War*. Oxford University Press: New York.
- Christol, Q. C.: 2004. *International Law and U.S. Foreign Policy*. University Press of America: Oxford.
- Chutná, M; Jílek, D. 1994. *Mezinárodní právo humanitární v dokumentech*. MU Brno: Brno.
- Janda I.: Rozbor klíčových institutů mezinárodního práva trestního na pozadí kauzy Pinochet, *Časopis pro právní vědu a praxi, PF MU Brno, vol. VIII, 1/2000*; s. 127-156.
- Janda, I.: 1996. Myšlenka mezinárodního trestního soudu. *Časopis pro právní vědu a praxi, 1996*. s. 442-467.

- Janda, I.: Myšlenka mezinárodního trestního soudu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, PF MU Brno, vol. IV, 3/1996; s. 56-77.
- Jorgensen, N, H.: 2000. *The Responsibility of States for International Crimes*. Oxford: New York.
- Kirsch, P.; Holmes, J.: 1999. The Rome Conference on an International Criminal Court: The Negotiating Process. *The American Journal of international Law*, Vol. 93. No. 1. (Jan, 1999). pp. 2-12.
- Knapp, V.: 1995. *Teorie práva*. C. H. Beck: Praha.
- Kratochvíl a kol.: 2012. *Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání*. C.H. Beck: Praha.
- Krejčí, O. 2007. *Mezinárodní politika*. Ekopress: Praha.
- Leonard, E.: 2012. *The U.S. and ICC. Part 3: Pursuing National Interest*. 10. Jan 2012; dostupné na : http://ijcentral.org/blog/the_us_and_the_icc_part_3_pursuing_national_interests/, 20. 4. 2013;
- Lukášek, L.: Mezinárodní trestní soud - historický vývoj, současný stav a stručný rozbor jeho Statutu, *Právník*, roč. 138, č. 12., 1999, s. 1140 – 1160.
- Malenovský, J.: 2008. *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. MU Brno: Brno.
- Marler, M.: 1999. The International Criminal Court: Assessing the Jurisdiction loopholes in the Rome Statute. *Duke Law Journal*, Vol. 49. No. 3. (Dec, 1999). pp. 825-853.
- Mrázek, J.: 2004. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o.

- Nálezka, V.: 2000. *Světová politika ve 20. století*. Nakladatelství Aleš Skřivan ml.: Praha.
- Ondřej, J., Šturma, P., Bílková, V., Jílek, D.: 2010. *Mezinárodní humanitární právo*. C. H. Beck: Praha
- Pace, William – Thieroff, Mark: 1999. Participation of Non-Governmental Organisations. In Lee, Roy S. (ed.): *The International Criminal Court: The Making of the Rome Statute*. Kluwer Law International: Hague, s. 391 – 398.
- Padmanabhan, V.: 2010. *From Rome to Kampala: The U.S. Approach to the 2010 International Criminal Court Review Conference*. Council on Foreign Relations: Washington.
- Pečenka, M.; Luňák, P. a kol.: 1999. *Encyklopedie moderní politiky*. Nakladatelství Libri: Praha.
- Popenková M.: 2008. Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 5. s. 555-583.
- Potočný, M.; Ondřej, J.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné. 5., doplněné a rozšířené vydání*. C. H. Beck: Praha.
- Satzger, H.: 2005. *Internationales und Europäisches Strafrecht*. Baden-Baden: Nomos.
- Seidl-Hohenveldern, I.: 2006. *Mezinárodní právo veřejné*. Wolters Kluwer: Berlin
- Sheffer, D.: 2008. The Constitutionality Of The Rome Statute Of The International Criminal Court. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, vo. 98, No. 3. s. 983-1012.
- Schabas, W. A.: 2001. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press: Cambridge.

- Scharf, P.: 1999. The Politics behind the U.S. Opposition to the International criminal court. *New England International and Comparative Law Annual*, Vol. 15, 1999, s. 23-67.
- Scheffer, D.: 2012. America's Embrace of the International Criminal Court, *JURIST - Forum*, July 2, 2012, dostupné na: <http://jurist.org/forum/2012/06/dan-scheffer-us-icc.php>, 22. 4. 2013
- Scheffer, D.; Cox, A.: 2008. The constitutionality of the Rome Statute of the International Criminal Court. *The Journal of Criminal Law and Criminology*. Vol. 98. No.3. (Spring 2008) pp. 983-1068.
- Sunardi, T.: 2000. Mezinárodní trestní soud a jeho předchůdci. *Mezinárodní vztahy*, č. 2/2000, s. 44-47.
- Šturma, P.: 1995. K aktuálním problémům kodifikace zločinů podle mezinárodního práva a návrhu statutu mezinárodního trestního soudu. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/1995.
- Šturma, P.: 1996. Jurisdikce Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (K prvnímu rozsudku ve věci Tadić), *Právní rozhledy* 9/1996; s. 110-135.
- Šturma, P.: 2002. Definice zločinů a dalších hmotněprávní aspekty v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, č. 2/2002, s. 44-47.
- Šturma, P.: 2002. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Nakladatelství Karolinum: Praha.
- Šturma, P.: 2004. K problémům plurality soudobých mezinárodních trestních tribunálů ad hoc. *Právní fórum*. 2004, č. 4, s. 134
- Tomáš, R.: 2002. USA versus Mezinárodní trestní soud. *Mezinárodní politika*, č.7, 2002. s. 22.

- Trahan, J.: 2011. The Rome Statute's Amendment on the Crime of Aggression: Negotiations at the Kampala Review Conference. *International Criminal Law Review* 2011, vol. 11, no. 1. s. 49-104
- Trahan, J.: 2011., The Rome Statute's Amendment on the Crime of Aggression: Negotiations at the Kampala Review Conference. *International Criminal Law Review* 2011, vol. 11, no. 1. s. 49-104
- Ulík, K.: 2009. Schválí Spojené státy americké statut Mezinárodního trestního soudu? *Mezinárodní politika* č. 1, 2009. s. 34-36.
- Válek P.: 2009. *Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva*. C. H. BECK: Praha.
- van der Vyver, J.: 2003. Civil society and the International Criminal Court. *Journal of Human Rights*, 3, s. 425-439.
- Weller, M.: 2002. Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*. Vol. 78, No.4. (Oct, 2002.). pp. 693-712.
- Zbořil, Z.: 2008. Východní Timor-nejmladší stát z vůle OSN. *Mezinárodní politika*, č. 4., 2008. s. 11.

NORMY A PRIMÁRNÍ ZDROJE:

- *Římský statut Mezinárodního trestního soudu*, Sbíрка mezinárodních smluv č. 84/2009
- Dokument Valného shromáždění OSN *A/RES/95/I*
- *Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii* U.N. doc. S/RES/827, 25. května 1993,
- *Case No IT- 95-10. Prosecutor v Jelisič* z 19. října 1999

- UN Doc. S/RES/995 z 8.11.1994
- UN Doc. A/AC. 249/WP.51.z 10. 4. 1998
- ICC-ASP/6/SWGCA/1, bod 15
- *Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu*, U.N. doc. S/RES/955, z 8. listopadu 1994
- *Human Security Report 2005: War and Peace in the 21st Century*. New York: Oxford University Press, 2005
- *Enhancing efficiency and effectiveness of ICC proceedings: a work in progress*. IBA Human Right Institute Report.
- Dokument *Elements of Crimes*, Annex II., Resolutin RC/Res.6

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- <http://www.globalpolitics.cz>
- <http://politicsofjustice.wordpress.com>
- <http://www.iccnw.org>
- <http://www.bbc.co.uk>
- <http://genocideinbosnia.wordpress.com>
- <http://www.e-ir.info>
- <http://www.africa.ufl.edu>
- <http://www.ceskatelevize.cz>
- <http://www.osn.cz>
- <http://www.nation.co.ke>
- <http://www.icc-cpi.int>
- <http://zpravy.ihned.cz>
- <http://www.amicc.org>
- <http://jinepravo.blogspot.cz>
- <http://www.un.org>

Resume

Some have called the 20th Century now past the bloodiest of all. Usually, those who claim this seem always to have in mind World Wars I and II, plus the Korean and Vietnam Wars. However, there were many more people in the world then, a mid-century population of 2.3 billion compared to the mid-19th Century population of 1.2 billion. International community reaction for the wars was establish some strong, universal and permanent international institution with capacity to fight against human atrocities. In 20th century U. N. established ad hoc International criminal tribunals and their mission was fight against the war crimes, but there still lacked stable international institution. Year 1998 was landmark for establishing The International Criminal Court.

The International Criminal Court is a relatively recently established international institution, whose objective is to judge the perpetrators of the worst crimes under international law in a fair trial. The creation of this court is a clear message sent by the international community to these perpetrators that they can not use their national immunities as an excuse anymore, that they will be brought before justice and bear responsibility for their behaviour. The International Criminal Court is a permanent tribunal to prosecute individuals for genocide, crimes against humanity, war crimes, and the crime of aggression.

The Rome Statute of the International Criminal Court is an open international treaty. The states can decide on a voluntary basis to ratify the Statute and thereby to accept the jurisdiction of the Court. The Statute was accepted in 1998 and on grounds of obtaining the required number of ratifications entered into force 1. 7. 2002. The jurisdiction of the Court covers the crimes committed from this date forward. Subject matter jurisdiction refers to following crimes: genocide, crimes against humanity and war crimes. The crime of aggression should be included after the state parties accept the definition of this crime. This diploma thesis is focused for the question of its legitimacy and I try to describe the process of establishing and negotiation of Rome Statute of International Criminal Court.